

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav světových dějin

Diplomová práce

Leoš Stejskal

**Skotský parlament – První pokus SNP o skotskou
nezávislost**

**Scottish Parliament – The first Attempt of SNP for
Scottish Independence**

Praha 2016

Vedoucí práce: prof. PhDr. Martin Kovář, Ph.D.

Chtěl bych vyjádřit své poděkování prof. PhDr. Martinovi Kovářovi, Ph.D., který mi byl po celou dobu mého studia mentorem a bez něhož bych nikdy nezískal takový vhled do nejnovější britské politiky. Jsem vděčný za možnost studijního pobytu v rámci Erasmu, který mi umožnil přístup k mnoha pramenům. V neposlední řadě chci poděkovat své rodině, která mě vždy podporovala a bez ní by má práce nebyla možná.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně, výhradně s použitím uvedených zdrojů a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného či stejného titulu.

V Praze, dne 9. května 2016

.....
Stejskal Leoš

Abstrakt:

Cílem této práce je analyzovat základní politické podmínky, které umožnily realizaci referenda o skotské nezávislosti v září 2014 a následný politický kontext a diskurz ve kterém se toto referendum odehrálo. První část práce se zabývá politickým vývojem ve Skotském parlamentu v kontextu vzniku dominantního postavení SNP. K výzkumu významu SNP a skotské vlády je použit institucionární přístup spolu s použitím moderních sociálních přístupů – Multi-level governance a performance politics. Tyto přístupy mají za cíl podat komplexní kontext celého problému a stanovit předpoklad že skotská nezávislost je velmi reálná/pravděpodobná možnost dalšího vývoje. Druhá část práce je analýzou politické debaty, která vyvrcholila referendem o nezávislosti Skotska. Základem bude analýza tisku BBC Scotland jako hlavního mediátora kampaně v roce 2014 a také oficiálních prohlášení a dokumentů skotské a britské vlády v témže období. Celkově práce poukáže na limity Skotského parlamentu a SNP, jež v roce 2014 nedovolily vyvolat vznik nového státu prostřednictvím konkrétních témat veřejné diskuse v rámci referend.

Klíčová slova: Velká Británie, Skotský parlament, skotská vláda, SNP, Alex Salmond, referendum, BBC

Abstract:

This thesis analyze institutional and political circumstances, which allowed and influenced the Scottish referendum of independence in september 2014. It discribes political development and situation in Scottish Parliament and Government from the creation of devolution to 2014. As a metodological tools this thesis use theories of Institutionalism, Multi – level governance and performance politics. It focuses on the pre-referendum debate as well. Main sources are official reports of departments of Her Majesty Government and White paper of Scottish Government for the referenda, both are combined with reports from BBC. It shows limitations and extentions of institutional influence and reach towards independence.

Key words: Great Britain, Scottish Parliament, Scottish Government, SNP, Alex Salmond, referendum, BBC

Obsah

Úvod	3
První kapitola - Skotský parlament v rámci devoluční Británie	11
1.1. Institucionalismus – Skotský parlament jako nová instituce v rámci westminsterského modelu	11
1.2. Multi-level governance – Skotský parlament jako jedna z úrovní britského systému	14
1.3. Základní vymezení Skotského parlamentu	20
Druhá kapitola Skotský parlament a vláda – platforma pro dominanci SNP	26
2.1. Vládnoucí koalice <i>Labour Party</i> a Liberálních demokratů	28
2.2. Strukturální a parlamentní vývoj	33
2.3. Volby 2007 - SNP se stává vládní stranou Skotska	35
2.4. Menšinová vláda SNP a „změna“ ve fungování devolučního uspořádání	45
2.5. Volby 2011 a většinové vítězství SNP	51
2.6. Praktické a strukturální dopady většinové vlády SNP	57
2.6.1. Politika SNP a <i>Scotland Act 2012</i>	57
2.6.2. Edinburská smlouva a <i>Scottish Referendum Independence Act 2013</i>	59
2.6.3. Posuny ve veřejném mínění a vnímání Skotské vlády a parlamentu během většinové vlády SNP	61
2.7. Strukturální a politické zakotvení referenda ve vládě SNP a závěrečná charakteristika vývoje a prostředí pro referendum	63
Třetí kapitola - Diskuze před referendem o Skotské nezávislosti 2014	66
3.1. Základní vymezení a zpracování veřejné diskuze	66
3.2. Obecné otázky vzniku samostatného státu	74
3.3. Hospodářské konsekvence a možnosti nezávislosti – Základní otázka debaty?	78
3.3.1. Makroekonomie a fiskální politika	79
3.3.2. Severomořská ropa a dopady na fiskální politiku Skotska	80
3.3.3. Monetární politika – klíčová otázka měny?	88
3.3.4. Finanční sektor a mikroekonomický vývoj	96
3.4. Sociální, zdravotní a vzdělávací politika	101
3.4.1. Penze a sociální politika	103
3.4.2. Zdravotnictví a školství	105
3.5. Věda a výzkum	107
3.6. Mezinárodní vztahy suverenity a EU	109
3.6.1. Nástupnictví v mezinárodních organizacích	110

3.6.2. Hranice státu	113
3.7. Obrana a bezpečnostní politika	114
3.7.1. Bezpečnost	117
3.8. Energetika a zemědělství	118
3.9. Venkov a zemědělství.....	120
3.10. Kultura a komunikace.....	122
3.11. Celkové rámce pro samostatnost a přetrvání unie	123
3.12. Nabídka unijních stran a výsledek referenda	128
3.12.1. Prohloubení devoluce jako krizové opatření	128
3.13. Finální aktivita a 18. září 2014.....	130
Závěr	135
Prameny a literatura	140
Tisk a internetové zdroje	140
Primární zdroje a dokumenty	140
Sekundární literatura	140

Úvod

Politický vývoj ve Skotsku a Velké Británii se od vytvoření Skotského parlamentu v rámci Westminsterského systému velmi proměnil. Nově získaná dynamika a průběh upoutaly mnoho pozornosti a otázka skotského postavení v unii se stala dominantním jevem britské politické scény a zájmu společenských vědců věnujících se nejnovějším britským a evropským dějinám.

Aktuálnost a reálný dopad tématu kladou důraz na vědeckost a objektivitu práce. Veškeré publikované a veřejně rozlišitelné závěry, hodnoty a fakta se okamžitě stávají součástí daného diskurzu a přímo i nepřímo se podílejí na modifikaci vnímání reality. U skotské otázky, která jistě zdaleka nedošla svému rozuzlení, je stále celý proces živý a dynamický.

Tento prvek nelze jednoduše opominout u politologické a společenskovední analýzy. Vědecká neutralita a objektivita se zpravidla řeší vhodným výběrem teoretického rámce práce. Tímto teoretickým rámcem už vždy uchopujeme dané téma, přetváříme ho, aby skrze naši teoretickou optiku vykazovalo určité výsledky a docházelo k závěrům. Ústřední je v tomto procesu běžný postup, položení hypotézy a dále vytvoření explanačního materiálu v systému proměnných faktorů ovlivňujících výsledek prvotní hypotézy.

Daný postup je naprosto pochopitelný a základní u většiny politologických, historických a společenskovedních analýz k dosažení operovatelného poznání. V této práci se nechci vyhnout takto koncipovanému postupu. Ovšem důkladným výběrem teoretických rámců, chci docílit toho, aby otázka skotského vývoje byla chápána historicky ve své jedinečné komplexní vývojové charakteristice.

Celá práce se pohybuje na metodologické a obecné rovině výzkumu, aby co nejlépe vyjádřila důležitost daných prvků a vedla k co nejucelenějšímu a nejprospěšnějšímu poznání a porozumění problematice vývoje skotského parlamentarismu a referenda o nezávislosti v rámci širších politických, sociálních a ekonomických procesů na začátku 21. století. Požadovaná a zamýšlená komplexnost zkoumání skotské otázky je praktický problém, neboť existuje obrovské množství sekundární a primární literatury k danému tématu. Vědci a samotní aktéři produkují obrovské množství materiálu. Z tohoto materiálu je zásadním úkolem podat ucelený obraz, který není enormní a nestravitelný v rámci skutečného

pochopení. Právě proto se nesmí zapomínat na důležitost použití teoretických nástrojů, které poznatky utřídí a umožní generalizaci a vybudování souvislostí a hlavních významů.

Práce se snaží o historickou deskripci v nejlepší souladu po dosažení weberianského ideálu společenského vědění, co uvědoměle nejobektivnějšímu (v rámci jasně profilovaných teoretických nástrojů) a k co nejpřirozenějšímu poznání veřejné a jedinečné historické reality. V souladu s tím volím výběr pramenů (z jejich nepřeborného množství), jejich zpracování a strukturu práce, aby bylo dosaženo požadovaného výsledku.

První část (dvě kapitoly) je věnována institucionálnímu nastavení Skotského parlamentu v rámci britského politického systému. Zde se věnuji problému ve dvou rovinách - v první postavení Skotského parlamentu ve westminsterském modelu a v druhé uvnitř parlamentu v Holyroodu. Základním motivem a cílem celé první části je popis vnitřní dynamiky politického vývoje ve Skotském parlamentu. Jejímž hlavním vyjádřením je vytvoření dominantní pozice *Skotské národní strany – SNP* a postupná dynamika vedoucí k dalšímu posílení Skotského parlamentu a SNP v něm, až do situace skotské nezávislosti. Ta má postavení důležitého referenčního bodu, vůči němuž stavím celou strukturu práce a její závěr. V této části uplatňuji teoretické přístupy, které dle mého stanoviska poskytují nepřijatelnější vysvětlení a pochopení fungování Skotského parlamentu.

Základním přístupem je *institucionalismus*, jenž vysvětluje nejen samotný význam parlamentu a aktérů, ale i dynamiku institucí a vývoje, která je hlavní významovou linií této první části práce. Vedle *institucionalismu* jsem k popsání fungování hlavních procesů a aktérů ve Skotském parlamentu použil přístup *multi-level governance a performance politics*. Představení a aplikace těchto přístupů má za cíl nejen co nejlépe popsat celou situaci, ale také dojít k již výše zmíněné významové linii první části. Tato linie může být shrnuta jako vývoj směřující ke stále rostoucí dominanci Skotského parlamentu ve skotské části britského politického systému. V jeho rámci postavení SNP jako dominantního aktéra, vedoucího ke skotské nezávislosti (jako hlavnímu cíli SNP).

Druhá hlavní část se přímo věnuje tématu skotského referenda ze září 2014. Jedná se o analýzu diskuze, jež probíhala před samotným referendem v rámci kampaní a celkového veřejného politického diskurzu a debaty. Používám nástroje diskurzivní analýzy pro zpracování veřejného prostoru před referendem 2014. Celou analýzu strukturuji v podobě teorie *rámování*, cílem je vytvořit orientační a výkladovou mapu prvků, kterou jak unionisté, tak nacionalisté použili ve své snaze podat obraz společnosti, předpovědi a hodnocení dalšího

vývoje. Zde se soustředím na polarizaci dvou základních pozic a rámců - formálních konstituentů diskuze. Nejprve jsou to analýzy a hlavní prohlášení britské vlády v Londýně k vývoji ve Skotsku. Poté opačný pohled, který zastává skotská vláda v pojetí SNP a zde její hlavní dokument *White Paper: Scotland's Future: Your guide to referendum*, což je základní manifest SNP. Doplnující hledisko je vytvořeno na základě zpravodajské činnosti internetového deníku a komentářů *BBC Scotland*, která působí nejen jako prostředí pro střet obou předchozích pozic, ale i jako více či méně úspěšný pokus o jejich posouzení a neutrální zhodnocení.

Tato část na praktické úrovni analyzuje hlavní témata, která dominovala diskuzi a obě její alternativní pozice, které se odrážely v pozici kladné nebo negativní k potenciální nezávislosti. Hlavní celky témat a sociologických, ekonomických a politických skutečností budou představeny v pozicích, kdy se staly nástrojem ospravedlnění podpory a konečného hlasování v referendum pro zachování britské unie nebo vytvoření samostatného Skotska.

Na hlubší úrovni má pak tato část ukázat, jak institucionální dynamika dokázala formovat veřejnou debatu a jak se podílela na výsledku referenda. Více či méně jednosměrná dynamika vývoje nemůže překročit svůj vlastní horizont. Ukazuje však mez, na kterou může dosáhnout. Konečné rozhodnutí o nezávislosti je symbolem a vyjádřením historičnosti okamžiku v té nejryzejší formě. Kam institucionální prostředí umožnilo různým návrhům a hodnocením zajít, aby byly důvěryhodné a staly se hlavními motivy pro volbu. Přestože celkový vývoj směřoval k dosažení nejsilnějšího postavení SNP v dějinách, tak situace ještě nebyla připravená, aby Skotové překročili práh rozpadu stávajícího státu. Ukazuje to stav institucionální dynamiky, která se přiblížila k nacionálnímu vrcholu, ale ještě ho nedokázala překonat.

Práce poukazuje na konkrétní skutečnosti, politiky a problémy, jež v danou chvíli byly pro hlasující občany důležitější než všechny politické procesy a systémová dynamika. Procesy a dynamika, které jsou skrze dané teoretické rámce zachyceny a zpracovány, však zdaleka nejsou popřeny, stejně jako samotný spásný okamžik referenda a debaty. Všechny prvky jsou propojené a umožňují pochopit i hlubší roviny institucí a procesů, které zde probíhají právě skrze tyto body předělu (jako jsou důležité volby a rozhodnutí v rámci parlamentu...). Právě tím, že jsou zvýrazněny oproti každodennímu běhu institucí, tj. Skotského parlamentu a politického života, nám umožňují pochopit a popsat to, co se ve Skotsku děje.

V první části popis systému slouží k otevření možnosti pro nezávislost jako naprosto reálné situace, podle výzkumu a samotného výsledku referenda je takové vidění adekvátní a umožňuje nahlédnout do celé problematiky. Druhá část rekonstruuje debatu a její obsah. Závěr nám ukáže, jaká jsou omezení tohoto hlediska a kde procesy a dynamika ještě nedokázaly překonat mezní bod referenda. Přesto institucionální předpoklady jsou klíčovým faktorem debaty a poukazují na její podobu. Dynamika směrem k nezávislosti tak má jasný směr, ale v určitých oblastech nedokázala prosadit pohled nacionalistů. Na konkrétních problémech, jako je otázka měny, členství v EU, armády či výkonu ekonomiky, se ukázalo, že v sociálních, politických, ekonomických a dalších procesech dynamika není pouze jednosměrná ve prospěch SNP a nezávislosti.

Tato práce předpovídá další bouřlivý vývoj zkoumaného problému a naznačuje, že příhodná chvíle pro nezávislost je naprosto reálná, ovšem pouze v dynamice a vývoji, který vychází z institucionálního prostředí. Práce má za cíl přinést hlavní poznání a pochopení těch procesů, které umožňují dynamiku pozitivní vzhledem k nezávislosti a naopak. Jejich hmatatelným vyjádřením a dokladem je náplň a prostředí veřejné politické debaty, která prakticky manifestovala dosah výkladových rámců obou skupin a institucionálního vývoje.

Vývoj Skotského parlamentu a otázka skotské nezávislosti jsou velmi aktuální témata s důležitým přesahem. Věnuje se jim velké množství literatury, kterou nejde celkově obsáhnout. Proto jsem v souladu s použitými teoretickými přístupy a cíli práce vybral to nejvhodnější pro analytické zpracování. Nejprve jsem vzhledem k teoretickému postupu za základní literaturu použil teorie *institucionalismu*, jenž umožní vytvořit rámec pro celkové sledování vývoje ve Skotsku. Základní motiv je použit od klasiků tohoto přístupu Marche a Olsena¹. Sám Olsen dále tento přístup rozvinul a nastínil hlavní otázky a problémy pro situaci v EU na začátku 21. století.² Důležité kontury a možnosti, jak aplikovat institucionalismus na různá témata velmi komplexně a propracovaně, podává *Oxfordský handbook*, věnující se této problematice.³

Na literaturu a uplatněnou teorii institucionalismu přímo navazuje *multi-level governance*. Tento přístup umožňuje lepší profilaci hladin systému, popisuje a umožňuje nám hlavně vidět dynamiku v devolučním systému- v daném případě vymezení pozice Skotského

¹ MARCH, James, OLSEN, Johan, *Rediscovering Institutions: The organizational basics of politics*, Cambridge 1990.

² OLSEN, Johan, *Europe in a search for political order*, Oxford 2007.

³ RHODES, Roderick A. W, BINDER, Sarah a další, *The Oxford Handbook of Political Institutions*, Oxford 2006.

parlamentu a jeho posilování jako dominantního prvku a vzrůstající veřejné důležitosti a autority. Průkopníky tohoto přístupu jsou Liesbet Hoogheová a Gary Marks⁴. Kompletní a velmi sofistikované možnosti a rozvoj této teorie popsali Ian Bache a Matthew Flinders⁵.

Třetí a poslední hlavní teoretický přístup je *performance politics*. Pokud nám předchozí přístup umožnil zpracovat a popsat dynamiku mezi institucemi, tak tento přístup nám umožní pochopit a zhodnotit dynamiku uvnitř samotných institucí, v našem případě ve Skotském parlamentu. Tyto dva přístupy jsou nanejvýš komplementární, dovolí nám totiž kompletně mapovat obě hlavní hladiny a docílit zachycení dynamiky a jejích podmínek. V tomto případě jsem vycházel z práce Harolda Clarka a dalších, kteří daný přístup uvedli do britského prostředí, konkrétně na vládu Tonyho Blaira.⁶

Uvedené teoretické přístupy umožnily lepší orientaci a vyprofilování sekundární literatury o daném tématu, které je nepřehledné množství pohlízející na věc ze všech možných úhlů. Literatura, již na tomto místě uvedu, umožnila aplikovat dané přístupy a mapovat vývoj ve Skotsku. Jeden z nejvýznamnějších autorů je John Keating. Jeho práce se věnuje konkrétnímu vývoji úrovně Skotského parlamentu jako jednotky a i uvnitř něho samotného.⁷ Dalším významným odborníkem na vývoj ve Skotsku je Alan Trench, jeho kniha je neocenitelným vhledem do prostředí Holyroodu.⁸ Další z řady vědců, který nesmí být při hlubším zkoumání moderní skotské problematiky opomenut, je John Curtice. Jeho výzkum podává informace o přijímání skotského parlamentu veřejností, což je jedno z klíčových témat. Sám rozvíjí analýzu voleb 2007, které jsou jedním z hlavních bodů dynamičnosti procesu a vývoje, na který se tato práce zaměřuje.⁹ Ve stejném duchu je nutno uvést knihu Mitchella a spol., kteří podobně s odkazem i na uvedený přístup *performance politics* hodnotí volby do Skotského parlamentu 2011, jež jsou naprosto zlomovým bodem v celém vývoji k referendu o nezávislosti.¹⁰

⁴ HOOGHE, Liesbet, MARKS, Gary, *Multi-Level Governance and European Integration*, Oxford 2001.

⁵ BACHE, Ian, FLINDERS, Matthew, *Multi-Level Governance*, Oxford 2004.

⁶ CLARKE, Harold, SANDERS, David, STEWART, Marianne a WHITLEY, Paul, *Performance Politics and British Voter*, Cambridge 2009.

⁷ KEATING, John, *The Government of Scotland 2nd Edition: Public Policy making after Devolution*, 2010 Edinburgh.

KEATING, John, JOHNS, Peter a MURKENS, Jo, *Scottish Independence: A Practical Guide*, Edinburgh 2002.

⁸ TRENCH, Alan, *Devolution and power in the United Kingdom*, Manchester 2007.

⁹ CURTICE, John, *Revolution or Evolution: the 2007 Scottish elections*, Edinburgh 2009; CURTICE, John, SEYD, Ben, *Has devolution worked?*, Manchester 2009.

¹⁰ MITCHELL, James, CARMAN, Christopher, JOHNS, Robert, *More Scottish than British: The 2011 Scottish Parliament Election*, Palgrave 2014.

V rámci sekundární literatury ještě zmíním tři tituly, které se stejně jako výše uvedené věnují vývoji ve Skotsku v rámci našich přístupů, jsou velmi přínosné také v analýze diskuze před referendem v rámci druhé hlavní části této práce. Práce profesora Gavina McCrona, jako jednoho z hlavních odborníků skotské ekonomiky, přináší důležité obohacení ekonomické části debaty.¹¹ David Torrence a Iain MacWhirter ve svých knihách zvýraznili důležité body vývoje kampaní a referenda i vzhledem k médiím.¹²

Situace s primárními zdroji je podobná. Díky digitalizaci, přístupu k informacím a otevřenosti a transparentnosti politické aktivity ve Skotsku a Británii jsem měl k dispozici obrovské množství studijního materiálu. Pokud se nejdříve podívám na zdroje přímo z formálních politických zdrojů, dostane se nám do rukou nepřehledné množství informací. Skotská vláda vydává vlastní dokumenty a prohlášení, obdobně výbory v parlamentu, výpisy z jednání parlamentu, BBC poskytuje živé přenosy ze zasedání parlamentu v Edinburghu a podobná situace je i na celobritské úrovni v Londýně. Výběr dokumentů byl strukturován teoretickým přístupem rámování. Základní teorie podle užití Snowa a Benforda,¹³ mě vedla k tomu, že jsem se zaměřil na hlavní formální dokumenty obou pozic.

Tyto dokumenty jsou tradičně nejen považovány za hlavní a oficiální, ale jejich význam se projevil i na úrovni BBC, kde se tyto dva hlavní póly střetávaly. Celá diskuze vychází ze dvou hlavních pozic, jež svou oficialitou a dosahem dále ovlivňovaly další průběh kampaně a ostatní aktéry. Na jedné straně to je Bílá kniha skotské vlády, která fungovala jako předvolební (v rámci referenda) manifest ve prospěch nezávislosti.¹⁴ Na straně druhé je to soubor 15 tematických i obecných zpráv britské vlády, respektive jednotlivých ministerstev, k vývoji ve Skotsku, s odpovědmi na návrhy skotské vlády v jejich manifestu.¹⁵ Vedle těchto dvou hlavních zdrojů, ze kterých konstruuji druhou část práce, je nutno uvést i dokumenty, které byly velmi důležité pro samotný vývoj Skotského parlamentu, především Calmanovu zprávu, vydanou komisí vytvořenou hlavními unijními stranami ve Skotském parlamentu,

¹¹ MCCRONE, Gavin, *Scottish Independence: Weighing up Economics*, Edinburgh 2014.

¹² MACWHIRTE, Iain, *Disunited Kingdom: How Westminster won a referendum but lost a Scotland*, Glasgow 2014; TORRANCE, David, *The Battle for Britain and the Independence Referendum*, Londýn 2013.

¹³ BENFORD, Robert, Snow, David, *Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assesment*, *Annual Review of Sociology* 2000, Vol. 26.

¹⁴ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, Edinburgh 2013.

¹⁵ HM GOVERNMENT, *Scotland analysis: Borders and citizenship, Business and Microeconomics, Currency and monetary policy, Defence, Devolution and the Implication of Independence, Energy, EU and International Affairs, Financial services and banking, Fiscal policy and sustainability, Macroeconomics and fiscal policy, Science and Research Security, Sterling union, Work and pensions a závěrečná United Kingdom, united future: Conclusions of the Scotlnad analysis programme*, Londýn podzim 2013 až léto 2014.

navrhující rozšíření pravomocí. Dále Edinburská smlouva umožňující samotnou realizaci referenda a vládní program SNP pro rok 2013-2014. Ten byl vytvořen v době kulminace síly SNP, kdy zcela ovládala parlament v Edinburghu a připravovala se na referendum. Pro analýzu průzkumů veřejného mínění, na sledování dynamiky vývoje identity a posuzování skotské vlády a parlamentu jsem zvolil dokumenty *Scottish Social Attitudes*, zprávy Národního centra pro Sociální výzkum.¹⁶

V situaci primárních zdrojů mediální povahy je situace na trhu ve Skotsku neuvěřitelně pestrá, veškeré hlavní britské deníky mají svou skotskou větev. BBC stejně jako ve zbytku Británie dominuje televizním zprávám a společně s ostatními deníky i internetovému zpravodajství. Problém s většinou těchto médií je, že byly a jsou více či méně otevřené, jasně profilované a v otázce referenda zaujaté. Ve snaze o co největší nezávislost a rozsah prostoru jsem se rozhodl pro částečné užití BBC jako platformy pro deklarování vybraných prvků. Přesněji řečeno internetového zpravodajství *BBC Scotland*.¹⁷ Na tomto zdroji mohou zájemci najít vlastní sekci věnující se vývoji ve Skotsku. Jedná se o zprávy celoskotského charakteru, ale i velmi lokální události ze všech oblastí veřejného života, tj. hlavně vedle politických a ekonomických témat, i sportu, kultury, vědy a dalších.

Vedle každodenních zpráv jsem se zaměřil na komentáře dvou hlavních editorů. V otázkách ekonomických je to Douglas Fraser, který se věnuje otázkám obchodu a ekonomiky ve Skotsku. Vedle něj je hlavní postavou politický editor Brian Taylor, který svými zkušenostmi a nadhledem velmi profesionálně hodnotí a popisuje politické prostředí ve Skotsku. Přestože dopad na vlastní počet diváků je zde menší než u klasického televizního zpravodajství *BBC Scotland*, tak jsem kvůli strukturovanosti dal přednost právě tomuto médiu, na němž dokládám důležité body obou hlavních stanovisek, které tím, že jsou zde konfrontovány, nabývají na významu.

Všechny hlavní primární zdroje jsou základem, na kterém rekonstruuji hlavní momenty diskuze. Dvě protikladné pozice, které podávají k daným skutečnostem různé alternativní hodnocení a závěry vzhledem k možnosti samostatného Skotska.

Jak jsem již uvedl, tato práce se skládá ze dvou hlavních částí, které jsou rozděleny do několika podkapitol. V první části jsou ve dvou kapitolách vždy představeny dané teoretické přístupy a jejich následná aplikace na materii Skotského parlamentu. Od vzniku a představení

¹⁶ <http://www.natcen.ac.uk/>.

¹⁷ <http://www.bbc.com/news/scotland>.

celého systému se poté hlavní těžiště přesune k analýze voleb 2007 a 2011 a k zachycení hlavní dynamiky vývoje až ke Calmanově komisi, tj. rozšíření pravomocí a situaci přípravy referenda. Druhá část bude členěna dle hlavních tematických celků, které dominovaly diskuzi, a rekonstruuje oboje pozice a jejich rámce.

Druhá část se odvíjí jako konkrétní vyjádření dané institucionální situace ve Skotsku. Diskurzivní analýza je zásadní metodologická pozice, která umožňuje derivovat ze základních konstant institucionálně strukturované politické, sociální a ekonomické situace. Diskuzi, debatu (diskurz) můžeme sledovat jako proměnlivé utváření možností, interpretací a možných scénářů, které povedou k tomu, jak obyčejní voliči budou celý problém vnímat a jak se rozhodnou.

Charakter a zaměření této práce na strukturalistickou složku je dána snahou a nutností výběru určité pozice pro komplexní, ale přesto srozumitelnou a proveditelnou analýzu. Různých přístupů a hledisek může být mnoho, chtěl bych například upozornit na přínos přístupů zaměřujících se na výzkum identit a nacionalismu.¹⁸

V rámci úspory a přehlednosti budu pro politické strany používat originální názvy a uvedené zkratky, *Scottish National Party* – SNP, Labouristická strana – *Labour Party*, Konzervativní strana – *Conservative Party*, Liberální demokraté – *LibDem*. Celobritský parlament v Londýně označovat jako Westminster a Skotský parlament v Edinburghu Holyrood.

¹⁸ WILSON, John, STAPLETON, Karyn, *Devolution and Identity*, Aldershot 2006; KIDD, Colin, *Union and Unionism, political thought in Scotland 1500-2000*, Cambridge 2008; MCCRONE, David, BECHHOFER, Frank, *National Identity, Nationalism and Constitutional Change*, New York 2005.

První kapitola - Skotský parlament v rámci devoluční Británie

1.1. Institucionalismus – Skotský parlament jako nová instituce v rámci westminsterského modelu

Nejdříve je třeba představit základní vymezení a teorii institucionalismu s možnostmi a variantami, které nám tento přístup nabízí. Po vymezení roviny historického institucionalismu jako hlavního nástroje pro analýzu vývoje ve Skotsku bude patrný hlavní přínos v souvislosti se Skotským parlamentem a situací uvnitř britského politického systému.

V nejobecnějším pojetí chápeme instituci jako soubor pravidel a praktik, které jsou včleněny do struktur a nemění se s lidmi. Dávají návod na vhodné chování, jež umožňuje jednání aktérů hodnotit, očekávat a popisovat. Vytváří kapacitu pro jednání a horizont pro jednání možné a vhodné.¹⁹ Tyto instituce, tj. prostory jednání, jsou ohraničeny, „jako veškeré chování, může být uchopeno jako povinnost, závazek, role a pravidla“²⁰, prakticky skrze rutinu, procedury, konvence, role, strategie, organizační formy, technologie, paradigmaty, kódy a kulturu jednání – tj. kulturní a společenské normy. Za tímto popisem se neskrývá nic jiného než byrokratické nastavení, ve kterém moderní aktéři jednají a kde se lidské chování přenáší do strukturované podoby a srozumitelné báze v rámci té dané instituce.²¹

Převod strukturovaného jednání do jednání politického v procesu kontinuity instituce je hlavní prostředím, kde můžeme sledovat dynamiku a vhodnost chování. Vhodnost chování je zde klíčový pojem, udává tím očekávané chování a výkon aktérů, a umožňuje tím jejich posuzování.²² Tato vhodnost, souvislá s dynamikou a stabilitou, je historický sociální konstrukt, který se mění, což má hlavní význam v posuzování toho, co se očekává od Skotského parlamentu v rámci jeho postavení v systému a formě zákonů, které vydává. Vztahy mezi institucemi, jejich pravomoci, vhodnost jejich výkonu, ale i autority jsou většinou formálně stabilní, ale ve skotském případě od vzniku Skotského parlamentu velmi dynamické.

¹⁹ RHODES, Roderick A. W, BINDER, Sarah a další, *The Oxford Handbook of Political Institutions*, Oxford 2006, str. 4.

²⁰ MARCH, James, OLSEN, Johan, *Rediscovering Institutions: The organizational basics of politics*, Cambridge 1990, str. 22.

²¹ RHODES, Roderick A. W, BINDER, Sarah a další, *The Oxford Handbook of Political Institutions*, Oxford 2006, str. 6.

²² RHODES, Roderick A. W, BINDER, Sarah a další, *The Oxford Handbook of Political Institutions*, Oxford 2006, str. 7-10.

Různé přístupy k institucím zdůrazňují odlišné momenty jejich fungování.²³ Použiji různé vhodné body z těchto přístupů, pro jasnost se zaměřím na *historický institucionalismus*. Tento přístup se hlavně zabývá změnami ve vývoji institucí, do středu našeho výzkumu se dostává dynamika, změny a důsledky změn v rámci institucí. Základním konceptem je *path dependency*²⁴. Instituce a vývoj v nich se může měnit, většinou ale reprodukuje předchozí logiku a vzorce chování. Vývoj je determinován předchozí situací, a můžeme tudíž lépe sledovat dynamiku skrz změnu a společné prvky. Vznik Skotského parlamentu je zlomový okamžik, který vnesl zcela novou dynamiku. Tato dynamika je vytvořena tím, jak okamžik vnímala vláda ve Skotsku a samotné strany v parlamentu.

Během vlády *Labour Party* se toho od předchozího systému řízeného z Londýna moc nezměnilo. V nastavení devolučního systému můžeme vidět, že jeho architekti počítali spíše s mírným přenesením pravomocí s těžištěm stále v Londýně. Do takto dlouhodobě zamýšleného procesu je nutno zařadit klíčové body, které převrací dynamiku a vývoj. To jsou volby z let 2007 a 2011. SNP pozměnila to, jak bude Skotský parlament fungovat, co se od něj bude čekat, jak bude chtít vystupovat a vnímat sám sebe. Přesto to nebyly prvky zcela nové, už u koaličních vlád *Labour Party* a *LibDem* v Edinburghu je možno pozorovat změnu a dynamiku, přesto právě tyto dvojice volby změnila vývoj.

Modifikace cílů aktérů (SNP, skotské vlády, ale i celého parlamentu a stran v něm), vlastního vidění, identity, vztahů k ostatním, samotných institucí a struktur, všechny tyto prvky jsou základní informace, na kterých můžeme vystavět komplexní historickou analýzu.²⁵ Tyto prvky se samy navzájem ovlivňují, můžeme sledovat, jak instituce mění chování a identitu aktérů.

Jednou z hlavních změn je tak konec vnímání SNP jako strany vládní a režimní opozice, kterou od vzniku parlamentu postupně opouštěla až po státotvornou vládní stranu. Jejímž hlavním cílem už není pouze neustálé vymezování se skrze nezávislost, ale opravdová vládní politika, kdy se strana soustředí hlavně na efektivní řízení exekutivy a legislativy. Tím,

²³ Vedle historického institucionalismu existuje ještě institucionalismus racionální volby, jenž se zaměřuje na vztah vnitřní preferencí aktérů a jejich vnější omezení v rámci institucí. Konstruktivistický institucionalismus se zabývá budováním identit aktérů a institucí. Network Institutionalismus se věnuje síti moderního vladnutí ve velmi komplexním světě kapitalistické společnosti. Z těchto různých přístupů jsem vybral koherentní, aplikovatelný soubor prvků. Více než o účelovou teoretickou čistotu, mi jde o vhodné použití a maximální explanační dosah.

²⁴ RHODES, Roderick A. W, BINDER, Sarah a další, *The Oxford Handbook of Political Institutions*, Oxford 2006, str. 45-50.

²⁵ STEINMO, Sven, THLEN Kathleen, LONGSTRETH, Frank, *Structuring Politics: Historical Institutionalism in Comparative Analysis*, Cambridge 1998, str. 15-20.

že se SNP stala vládní stranou, její činnost začala podléhat nové vhodnosti jednání. SNP, aby sama mohla fungovat jako vládní strana (mohla se jevit i voličům), se musela prezentovat jako strana odpovědná a schopná. Tyto změny nejlépe registrujeme a definujeme vzhledem k vývoji ve volbách a tudíž stranickému systému a postavení parlamentu v devolučním uspořádání. Souběžně můžeme sledovat vývoj jedné instituce – Skotského parlamentu, která se snaží na novou dynamiku a změnu statu quo reagovat logikou posilování pravomocí do té podoby, dokud to ostatní instituce, tedy Westminster a britská vláda, dovolí.²⁶

V britském kontextu je institucionalizace o to více signifikantní. Britský politický systém je jeden z kontinuálně nejtrvalejších demokratických systémů. Základním pilířem britského systému je pozice parlamentu ve Westminsteru, který je po více než 300 let centrem politické moci ve státě.²⁷ Westminster se po roce 1689 začal formálně i neformálně vedle koruny formovat do pozice, kterou známe dnes. Formální a v případě absence britské psané ústavy především neformální vztahy (jako procedura zasedání sněmovny, jmenování premiéra a odpovědnost vlády...) se vyvinuly ve velmi komplexní a institucionalizovaný soubor vlády.

Tento systém byl na konci minulého tisíciletí poměrně pozměněn, nová vláda Tonyho Blaira s celkovým programem oživení a modernizace monarchie přinesla několik změn. Vedle revize postavení a složení Sněmovny Lordů, Anglické centrální banky, je klíčové ustavení devolučního systému v podobě Skotského parlamentu, Velšského shromáždění a Severoirského shromáždění. Formálně tento prvek nezpochybil primát Westminsteru, který už od dob britského právníka a nejvýznamnějšího vykladače nepsané ústavy A. V. Diceyho je základem britského politického systému.²⁸

V praxi však je tento prvek otřesen v aktivitě skotského parlamentu. Celý britský systém, nejen jeho skotská či velšská část, získal novou dynamiku a oproti minulosti zde probíhají nové procesy. Mezi významné signály můžeme počítat referendum o vytvoření regionální shromáždění pro Severovýchodní Anglii v roce 2004²⁹ nebo referendum o změnu

²⁶ Stephen Krasner představil concept *punctuated equilibrium*, kdy na novou dynamiku, nebo nově definovaný a volný proctor instituce reaguje tak, že chce zvětšit své pravomoci, aby potvrdila svou existenci a důležitost. v STEINMO, Sven, THLEN Kathleen, LONGSTRETH, Frank, *Structuring Politics: Historical Institutionalism in Comparative Analysis*, Cambridge 1998, str. 28.

²⁷ JUDGE, David, *Political Institutions in the United Kingdom*, Oxford 2005, str. 3.

²⁸ JUDGE, David, *Political Institutions in the United Kingdom*, Oxford 2005, str. 23.

²⁹ V roce 2004 referendum iniciované vládou Tonyho Blaira jako možná anglická reakce a snaha o symetričnost s devolučním uspořádáním. Ovšem při volební účasti pouhých 48 % platných voličů se celých 78% vyslovilo proti. Od té doby je toto hlavním symbolem anglické neochoty o vybudování širší lokální samosprávy na devoluční úrovni.

většinového volebního systému³⁰, který byl vždy chápán jako jeden ze základních prvků britského systému zajišťujícího jeho politickou a stranickou stabilitu. Stranická stabilita a předchozí dominance dvou hlavních stran už není nepopiratelným prvkem britského systému. Od svého poválečného vrcholu, kdy při volbách v roce 1951 obě hlavní strany konzervativci a labouristé získali 97 % hlasů³¹, se podíl snížil v roce 2001 na „pouhých“ 72 %, 2005 - 67 %, 2010 - 65 % a 2015 - 67 %.

1.2. Multi-level governance – Skotský parlament jako jedna z úrovní britského systému

John Gerring a Strom C. Thacker ve své knize komparují dva hlavní druhy politických systémů: decentralizované a centripetální.³² Decentralizovaný systém je založený na rozptýlení moci a široké mocenské participaci různých orgánů. Naopak centripetální systém čerpá veškerou politickou energii z jednoho centra, právě ve smyslu klasického Westminsterského modelu. K těmto dvou modelům autoři přisuzují institucionální prvky.³³ V nich je rozdělení na státy federalistické a unitární. Analýza obsahuje i hodnocení, že v zájmu lepší vlády je úroveň unitární, neboť netříští moc a naopak moderuje konflikt v politickém centru.³⁴

Podává pro nás velmi důležité poznatky, které je potřeba ne přijmout jako dané, ale k popisu přínosné. Můžeme stejně jako oba autoři vyjít z tvrzení autorů Guntera a Mughana – „posiluje diverzitu, federalismus vede k tomu, že sílí odlišná regionální kultura, politická identita, tradice, jako ekonomické, sociální a politické zájmy a priority.“³⁵ Dochází tím k vytvoření silnější identity, modifikace celkového federativního systému, který spěje k dalšímu rozvolňování a větším požadavkům na regionální úrovni. To politikům na této úrovni systém umožňuje, aby jako političtí aktéři použili strategie na rozšíření svých pravomocí za institucionálně definované pozice.

³⁰ Výsledkem koaliční smlouvy ve vládě Conservative Party a LD, došlo k realizaci referenda, zda má být volební systém změněn na proporčnější variantu preferenčního Alternativního hlasování. Při účasti 42 % voličů se plných 68 % vyjádřilo proti.

³¹ JUDGE, David, *Political Institutions in the United Kingdom*, Oxford 2005, str. 82.

³² GERRING, John, THACKER, STROM, C., *A Centripetal Theory of Democratic Governance*, Cambridge 2008.

³³ Vedle unitárního a federálního hlediska jsou důležité: postavení premiéra/prezidenta, volební systém a bikameralismus. Tyto prvky poté pomocí kvalitativních metod spojují s konceptem dobré vlády.

³⁴ GERRING, John, THACKER, STROM, C., *A Centripetal Theory of Democratic Governance*, Cambridge 2008, str. 34.

³⁵ Richard Gunter a Anthony Mughan, ve své práci *Political Institutions and Cleavage Management* z roku 1993 v GERRING, John, THACKER, STROM, C., *A Centripetal Theory of Democratic Governance*, Cambridge 2008, str. 38.

Přestože takto formulovaná dynamika je přítomna i ve skotském případě, v mé analýze vycházím i z jiných důležitých předpokladů. Kategorie federalismu, semifederalismu a unitarismu, které autoři používají, jsou pro tuto práci příliš ploché, i když v jejich kvalitativním výzkumu zcela pochopitelné.³⁶ V těchto případech často dochází k zavádějícím generalizacím ohledně opravdového fungování britského devolučního systému. Pro jeho nejhodnověrnější charakteristiku je potřeba odlišný teoretický aparát, který bude schopen pojmut komplexnost a aktuálnost problematiky. Tyto požadavky splňuje přístup *Multi-level governance*.

Tradiční pojetí státu se během 20. století značně vytratilo. Globalizace³⁷ zcela narušila tradiční vestfálský model národního státu jako hlavní entity politické organizace.³⁸ S tím, jak globalizace postupovala od ekonomické sféry do sféry politické, ale i kulturní a ideologické, zpochybnila klasické vidění státu. Ten v evropských podmínkách od konce 19. století postupně koncentroval obrovské množství moci, kterou můžeme vyjádřit nejen skrze dvě světové války, ale například vybudováním sociálního státu.³⁹ Globalizace rozvrací i identity, obyvatelé státu se necítí pouze jako příslušníci daného státu, ale i jako příslušníci nižších a vyšších jednotek. Globalizace a regionalizace jdou v tomto procesu ruku v ruce a destabilizují klasické vidění státních identit.⁴⁰

V Evropě, Evropské unii se tento vývoj rozvinul do jedinečné podoby nového systému. Nadstátní evropská úroveň dokázala navázat kontakt s úrovní regionální a vytvořit kolem státu nový systém vlády.⁴¹ Teritorium se pomocí globálních a evropských (zpočátku hlavně ekonomických) sil otevřelo zásahům a vazbám s celým světem, stát tím ztratil svou pozici *gatekeepera*.⁴² V těchto nových prostorech spolu s utvářením identit probíhá i nová

³⁶ GERRING, John, THACKER, STROM, C., *A Centripetal Theory of Democratic Governance*, Cambridge 2008, str. 29. V této taxonomii Velké Británii přiřadili skupinu unitární, která se vyznačuje minimálními pravomocemi při formulování politik na regionální úrovni. Což je velmi sporné a problematické.

³⁷ „impact of transnational economic forces, the revolution in communications technologies, processes of cultural globalization and related tendencies are all drastically forming the role of state structures across the globe“ v DOORBOS, Martin, *Global Forces and Restructuring: dynamics of State formation and Collapse*, Basingtone 2004, str. 4.

³⁸ GILL, Graeme, *The Nature and the Development of the Modern State*, Basingstoke 2003, str. 14.

³⁹ OPELLO, Walter, ROROW, Stephan, *The National State and Global Order*, Boulder 2004, str. 233.

⁴⁰ DOORBOS, Martin, *Global Forces and Restructuring: dynamics of State formation and Collapse*, Basingtone 2004, str. 36.

⁴¹ DOORBOS, Martin, *Global Forces and Restructuring: dynamics of State formation and Collapse*, Basingtone 2004, str. 78.

⁴² KEATING, Michael, *Rescaling the European State: The Making of Territory and the Rise of the Meso*, Oxford 2013, str. 191.

meziinstitucionální dynamika, která se může projevat politizací regionálních hnutí a decentralizací.⁴³

Spíše než konkrétní vládu ve smyslu *government*, je lepší mluvit o *governance* – vládnutí, jako „souboru regulací obsahujících politiky, programy a rozhodnutí vytvářející veřejný prostor a řešení problémů a úkolů veřejnou akcí“.⁴⁴ Soudobou praxí je, že do procesu kolektivních rozhodnutí se dostává mnohem více aktérů v různých úrovních a oblastech.⁴⁵ Tuto situaci nelze jasně vymezit, ale pro pochopení je nutné ji chápat jako volnou proměnnou na hladině, kde za prvé „neexistuje žádná hlavní autorita, jež by diktovala jednání, vedle státu se vytváří komplexní regulativní prostor“.⁴⁶ Globální neoliberální trh strukturuje ekonomické prostředí pro vytváření efektivních struktur v rámci *governance*. Na druhé straně je tato hladina stále definována státem, stát nepřestal být důležitý, v posledku stále zůstává zdrojem legitimní moci a donucovacích prostředků na daném území, spíše se mění jeho organizace a rozsah.⁴⁷

Ve snaze o popsání komplexního konceptu *governance* vzniklo mnoho přístupů v rámci *multi-level governance*. Hoogheová a Marks rozlišují dva hlavní typy. Vedle tzv. Typu II⁴⁸ je pro skotské prostředí nejvhodnější přístup Typu I *multi-level governance* se v tomto Typu I strukturuje do úrovní s jasným postavením a vymezením. Je to federalizující přístup ve smyslu meziúrovňových vztahů.⁴⁹ Pravomoci jednotlivých úrovní jsou vůči sobě jasně vymezeny, jsou rozděleny do balíčků s konkrétní autoritou v rámci vykonávání činností.⁵⁰ Občané tím kde žijí, se stávají členy všech úrovní.

⁴³ KEATING, Michael, *Rescaling the European State: The Making of Territory and the Rise of the Meso*, Oxford 2013, str. 192.

⁴⁴ ENDERLÉAITI, Henrik, ZÜRN, Michael, *Handbook on Multi-Level Governance*, Cheltenham 2010, str. 2.

⁴⁵ STOKER, Gerry, CHHOTRAY, Vasudha, *Governance Theory and Practice: A Cross Disciplinary Approach*, Basingstoke 2009, str. 5.

⁴⁶ STOKER, Gerry, CHHOTRAY, Vasudha, *Governance Theory and Practice: A Cross Disciplinary Approach*, Basingstoke 2009, str. 5.

⁴⁷ HOOGHE, Liesbet, MARKS, Garry, *Multi-Level Governance and European Integration*, Oxford 2000 str. 9.

⁴⁸ Tento Typ II: je charakterizovaná jako *task specific*, specializovaný na konkrétní problém a činnost. Najdeme jich nepřeberné množství na všech možných úrovních jako výsledek komplexní postindustriální společnosti. v ENDERLÉAITI, Henrik, ZÜRN, Michael, *Handbook on Multi-Level Governance*, Cheltenham 2010, str. 23. Občan v tomto pojetí nepodléhá žádné autoritě “veřejný proctor je zde složen z mnoha podniků-služeb, jako policie, požární ochrana a další výsledky organizované činnosti uvnitř komplexní tržní ekonomiky. Tyto instituce mohou překračovat všechny hranice, jsou velmi flexibilní, občan je nemusí používat. Je to funkcionální přístup veřejných struktur, kdy se stírá rozdíl mezi veřejným sektorem a privátním v čísteč funkčním poskytování služeb a organizace veřejného života. v BACHE, Ian, FLINDERS, Matthew, *Multi-level Governance*, Oxford 2005, str. 22.

⁴⁹ BACHE, Ian, FLINDERS, Matthew, *Multi-level Governance*, Oxford 2005, str. 17-20.

⁵⁰ BACHE, Ian, FLINDERS, Matthew, *Multi-level Governance*, Oxford 2005, str. 19.

Úrovní je malé množství (většinou lokální, regionální, státní a evropská). Tyto vrstvy vytvářejí identity svých členů, neboť ty artikulují své zájmy na dané úrovni a řeší zde politické konflikty a dochází k řešení.⁵¹ Ruská rozkládací panenka Matrjoška je příhodnou metaforou. Občan je členem každé úrovně, ta má svou vlastní identitu a pravomoci, na jejichž realizaci se podílí svým hlasem na dané politické úrovni. Tento přístup je nanejvýš politický a ve skotském případě jasně ukazuje demokratickou decentralizaci a rozptyl moci, kterou můžeme označit jako regionalizaci.⁵²

Evropská unie a *governance* systém v ní vytvořený je *sui generis*, neopomenutelný prvek vzhledem ke Skotsku. EU je konkrétní příklad moderního víceúrovňového vládnutí, jak mezi samotnými úrovněmi, tak mezi samotnými institucemi EU. Rada EU, Evropský Parlament, Evropská Rada, Evropská Komise a ECJ tvoří svébytný systém. Ten vyjadřuje provázanost a vzájemnost politických rozhodnutí na různých úrovních při aktivizaci množství aktérů.⁵³ Takto vytvořený a přijatý způsob Maastrichtskou smlouvou 1991 v sobě obsahuje i významný regionální prvek.

Regiony od konce 80. let minulého století získaly zřetelnou pozici na ekonomicko-sociální úrovni a to skrze regionální fondy, rozvoj a spolupráci – v širším smyslu vytvoření principu *subsidiarity* (rozhodování a alokace veřejných statků na co nejnižší, nejbližší a nejefektivnější úrovni).⁵⁴ Článek 203 Maastrichtské smlouvy umožňuje zástupcům regionů účastnit se jednání Rady EU a nově vytvořený Výbor regionů se stal vedle hlavních institucí důležitým poradním orgánem během legislativního procesu na evropské úrovni. Ovšem praxe je taková, že tento výbor je pouze poradní, nemá žádné pravomoci a páky, jak ovlivnit výsledná jednání. Přesto funguje jako aréna pro formulování zájmů, identit a veřejné činnosti regionů na evropské úrovni.⁵⁵

Bypass státní úrovně navázáním vztahů mezi nadnárodní a regionální úrovní, jak někteří předpokládali, se do důsledku nekonal a nekoná. Stát se vzdává mnoha pravomocí nebo tyto pravomoci strukturuje a sdílí s nižší i vyšší úrovní (je potřeba uvést, že někdy se stát

⁵¹ ENDERLĚAITI, Henrik, ZÜRN, Michael, *Handbook on Multi-Level Governance*, Cheltenham 2010, str. 18.

⁵² STOKER, Gerry, CHHOTRAY, Vasudha, *Governance Theory and Practice: A Cross Disciplinary Approach*, Basingstoke 2009, str. 9.

⁵³ ENDERLĚAITI, Henrik, ZÜRN, Michael, *Handbook on Multi-Level Governance*, Cheltenham 2010, str. 205-206.

⁵⁴ HOOGHE, Liesbet, MARKS, Garry, *Multi-Level Governance and European Integration*, Oxford 2000 str. 43.

⁵⁵ ENDERLĚAITI, Henrik, ZÜRN, Michael, *Handbook on Multi-Level Governance*, Cheltenham 2010, str. 257.

vzdává těchto pravomocí velmi ochotně, vzdává se problematických procesů a otázek, jež rád přenechává jiným institucím) – redefinice státu.⁵⁶ Tento vývoj je od 80. let nutno vidět ve světle neoliberálního přístupu, deregulace veřejných oblastí, *New public management*, vytváření *quangos* (kvaziautonomní nevládní organizace)... vedle těchto institucí pak nutně musí být demokraticky zvolena politická úroveň.⁵⁷

Předtím než se budu věnovat konkrétnímu skotskému příkladu, je potřeba uvést několik základních okolností a předpokladů tématu, které jsou neocenitelné ve výzkumu skutečné dynamiky a procesů ovlivňující Skotský parlament a umožňující cestu k nezávislosti.

První je konstruování politických identit. Pro sociální vědce v pojetí konstruktivismu je obecně akceptovaná teorie jedince s více než jednou identitou. Vztahy, poměry a rozdíly mezi těmito identitami jsou hlavním předmětem zkoumání. Instituce soupeří a utvářejí svoji pozici ve veřejném prostoru, stejně děje i v myslích všech občanů.⁵⁸ Státní identita přestává být ta hlavní. Identity nevznikají samy od sebe, ale spíše se znovu objevují, posilují a dostávají nové obsahy.

Skotská identita je toho jasný doklad, skotská identita nikdy nezanikla, ale prošla transformací ve vztahu k identitě britské skrze stát. Ten byl schopen poskytnout reálný obsah identitě – kolonialismus, sociální stát a zdravotnictví, armáda a mezinárodní vztahy. S tím, jak probíhá opačný proces, kdy se britský stát většiny těchto prvků vzdává a vzdal, tak skotská identita opět začíná „vyplovat na povrch“ v nových interpretacích. Můžeme vidět, že na evropské úrovni tento proces neprobíhá, evropská identita a její praktický politický dopad je minimální a zdaleka zde neprobíhá vzrůstající dynamika.⁵⁹ Naopak Skotský parlament je od svého vzniku spojen s posilováním aktivní participativní identity a politické aktivity na skotské úrovni. Nedochozí k tomu, že by lidé zcela ztráceli svou britskou identitu a nechali si pouze identitu skotskou. Skotská identita však sílí jako vyjádření „teritoriální příslušnosti ke

⁵⁶ Nedá se říci, že by byl stát slabší, ale redefinoval svou autoritu skrze regionální a nadnárodní úroveň, hlavně v rámci ekonomických a sociálních oblastí. Dochází k 3 hlavním proudům: 1. Denacionalizace teritoriálního státu- autotritita státu je šířeji definována i ve vztahu k regionální a nadnárodní úrovni. 2. Deetatizace- stát už neprovádí tolik činností, neboť jsou jiní aktéři, kteří vytvořili bližší a přijatelnější identity a postupy pro realizaci. 3. Internacionalizace politických systémů- hodně oblastí a rozhodnutí má svůj přesah za hranice. v BACHE, Ian, FLINDERS, Matthew, *Multi-level Governance*, Oxford 2005, str. 57-61.

⁵⁷ STOKER, Gerry, CHHOTRAY, Vasudha, *Governance Theory and Practice: A Cross Disciplinary Approach*, Basingstoke 2009, str. 87.

⁵⁸ BECHHOFFER, Frank, MCCRONE, David, *National Identity, Nationalism and Constitutional Change*, New York 2009, str. 14-23.

⁵⁹ HOOGE, Liesbet, MARKS, Garry, *Multi-Level Governance and European Integration*, Oxford 2000 str. 67.

komunitě, politické participaci a aktivitě“.⁶⁰ Skotové chápou skotskou identitu jako důležitou pro činnost Skotského parlamentu, který začal hrát důležitou roli ve veřejném životě, a více odpovídat reálným politickým požadavkům skotského obyvatelstva.

Fiskální federalismus a rozdělení finančních pravomocí je dále jeden z klíčových otázek fungování víceúrovňových systémů.⁶¹ Je rozpracováno konkrétní nastavení, které alokuje veřejné finance, hlavně rozhoduje o jejich množství a konkrétním použití. To, jak mohou úrovně variovat množství a umístění prostředků, je zásadní. Skotský parlament alokuje poměrně rozsáhlou část veřejných financí a v určitých oblastech má i pravomoci vlastních politik, ovšem možnosti změny objemu financí jsou značně omezeny. Otázky fiskálního federalismu jsou důležitým prvkem skotské debaty.

Rozvoj nových úrovní a ožívování identit jde ruku v ruce s rozvojem regionálních politických stran. Strany, které jsou „vytvořeny proto, aby artikulovaly, mobilizovaly a bránily kolektivní identitu teritoriálně vymezené sociální skupině uvnitř státu“⁶², využívají nového postavení vlastní regionální úrovně, která se stává cílem i prostředkem jejich činnosti. Důležitý rozdíl vzniká mezi činností a úspěchem stran ve volbách na regionální a státní úrovni. Tyto strany akcentují při volbách jiné aspekty, reagují jinak na různé podmínky a také jejich úspěch je spojen převážně s regionální úrovní. Před vznikem parlamentu SNP měla pouze marginální úspěchy ve Westminsteru. To se s vytvořením Skotského parlamentu naprosto změnilo. SNP se stala dominantní stranou v Edinburghu a svou dřívější opoziční rétoriku postupně vyměnila za vládní, konstruktivní pozici první skotské strany. Tento vývoj je pro pochopení skotského vývoje k referendu o nezávislosti klíčový.

Vzhledem k dalšímu vývoji v období po referendu 2014 je důležité, že v roce 2015 prorazila i do celobritského parlamentu jako strana opoziční, strana protestu. Přes tento úspěch SNP konstruuje svou identitu hlavně skrze parlament v Edinburghu. Úspěch ve Westminsteru může mít dle mého soudu i negativní účinky pro dominantní pozici v Edinburghu. Strana tím ztratí jasný opoziční úroňový potenciál, který mohla uplatňovat i jako strana vládní (což je v klasických systémech nemožné). SNP se projevuje jako nejúspěšnější vládní strana, která může neúspěchy nebo problémy prezentovat rétorikou

⁶⁰ HOOGHE, Liesbet, MARKS, Garry, *Multi-Level Governance and European Integration*, Oxford 2000 str. 68.

⁶¹ ENDERLĚAITI, Henrik, ZÜRN, Michael, *Handbook on Multi-Level Governance*, Cheltenham 2010, str. 125.

⁶² ENDERLĚAITI, Henrik, ZÜRN, Michael, *Handbook on Multi-Level Governance*, Cheltenham 2010, str. 142.

opozice, která nic nezmůže s většinou ve Westminsteru. Toto, přestože jejich pozice ve Westminsteru je v naprosté opozici, může ovlivnit komplexní vnímání SNP skotskými voliči.

Pro vývoj systému *multi-level governance* je klíčové nejen chování regionálních/nacionálních stran, ale i stran celostátních. Strany samy o sobě mohou zprostředkovávat vztahy a rozvoj mezi úrovněmi – jako to dělala *Labour Party*, kdy byla vládní stranou v Londýně i Edinburghu. Tyto strany mohou spolupracovat a vytvářet koalice s regionálními stranami a být chápány jako konstruktivní a adekvátní partneři, navíc dochází k moderaci konfliktu a stabilizaci systému i vlády.⁶³ Vedle *Conservative Party*, která je nepřijatelným partnerem pro SNP, není ani *Labour Party*, i přes svou ideologickou blízkost, možným partnerem, stejně i do menší míry *LibDem*. Stranický systém se ve Skotsku postupným vývojem profiloval do pozice SNP a separatistů proti unijním stranám.

1.3. Základní vymezení Skotského parlamentu

Pomocí tohoto teoretického úvodu můžeme analyzovat vznik Skotského parlamentu a devolučního systému v dosud centralizovaném westminsterském modelu, který se neuskutečnil v roce 1979, ale až v roce 1999. Nová situace v ekonomice, EU, fungování státních institucí a dalších prvků umožnilo vytvoření devoluční – víceúrovňové vlády.

Finální podoba Skotského parlamentu byla odvislá od CSG – *Consultative Steering Group*, poradní skupiny britské vlády pro nový parlament.⁶⁴ Snaha o maximální otevřenost, odpovědnost a přístupnost se spolu s dědictvím westminsterského systému spojilo do jedinečného pojetí fungování parlamentu na adversiální bázi westminsterské debaty, ovšem se silnějším postavením jednotlivých výborů, které formulují zákony. Výsledný parlament je vybaven legislativními pravomocemi ve všech oblastech kromě otázek ústavy-devoluce, zahraniční politiky a obrany, makroekonomiky (fiskální, monetární politika), telekomunikace, televizní vysílání, imigrační politika, bezpečnostní politika a otázky sociálního státu.⁶⁵ Pravomoci se mnohdy překrývají. V moderním pojetí politického systému je koordinace různých politik klíčová. I proto je potřeba vytvořit fungující systém vládnutí.

⁶³ ENDERLĚAITI, Henrik, ZÜRN, Michael, *Handbook on Multi-Level Governance*, Cheltenham 2010, str. 130.

⁶⁴ Hlavními výstupy této skupiny: 1. Sdílení moci mezi občany, parlamentem a vládou, 2. Odpovědnost vlády parlamentu a obou institucí občanům, 3. Participativnost a otevřenost parlamentu veřejnosti a 4. Umožnit rovné příležitosti pro všechny. viz CAIRNEY, Paul, MCGARVEY, Neil, *Scottish Politics: An Introduction*, Basingstoke 2008, str. 89-90.

⁶⁵ TRENCH, Alan, *Devolution and power in the United Kingdom*, Manchester 2007, str. 24.

Devoluce a *multi-level governance* je ve Velké Británii asymetrická, neboť regionální úroveň je pouze pro Skotsko, Wales a Severní Irsko (dohromady pouze 16,4 % obyvatelstva). Další asymetričnost, která je pro nás důležitá, je fakt, že celá devoluce je zákonem vydaným parlamentem ve Westminsteru, který může celou devoluci zrušit a jednat podle svého vlastního uvážení.

Základním dokumentem, který upravuje vzájemné fungování Skotského a britského parlamentu je Memorandum o porozumění, které představuje základní rámec spolupráce. Hlavní část spolupráce má probíhat na neformální bázi – zde chybí jakýkoliv právní závazek. Formálním prvkem systémů je převážně JMC a Sewelova doktrína.⁶⁶ JMC – *Joint Ministerial Committee* – je hlavní formální koordinační nástroj spočívající v setkáních vlád a příslušných ministrů britské a skotské strany. Ti se mají jednou ročně setkat při neformálních jednáních, která jsou pouze konzultativní.⁶⁷ Tento formální prvek nebyl tolik využíván, což se SNP od svého nástupu snaží změnit. Také se snaží prosadit větší závaznost a formálnost těchto schůzek.

Hlavní těžiště koordinace spočívá v tzv. konkordátech mezi příslušnými institucemi. Konkordáty rozpracovávají principy administrativní a byrokratické koordinace, ze které vychází politická činnost. Nejsou zákonným závazkem a jasným omezením činností, ale naznačují způsoby chování a spolupráce – ty jsou chápány jako pilíře: komunikace, kooperace, konzultace a důvěrnost.⁶⁸ Dané vymezení spolupráce se pohybuje ve velmi neformální rovině odpovídající konceptu vládnutí. Jediná autorita je *Judicial Committee of the Privy Council*, což je jeden z nejvyšších britských soudů, který kontroluje fungování Skotského parlamentu a vlády. Strukturu ještě doplňuje *Secretary of State for Scotland*, ministr, člen britské vlády, odpovědný právě za otázky koordinace a fungování devoluce v rámci unie.

Ve své neformálnosti je důležitá činnost britské byrokracie – *Civil Service*. Většina koordinace a praktické činnosti je prováděna administrativou ve stylu vysoce kompetentní, nezávislé a odpovědné státní správy. Problémem ovšem je, že zatímco je v daných oblastech státní správa odpovědná skotské vládě, přesto zůstává součástí celobritské *Home Civil*

⁶⁶ TRENCH, Alan, *Devolution and power in the United Kingdom*, Manchester 2007, str. 67.

⁶⁷ CAIRNEY, Paul, MCGARVEY, Neil, *Scottish Politics: An Introduction*, Basingstoke 2008, str. 178.

⁶⁸ BULMER, Simon, BURCH, Martin, CARTER, Caitriona, HOGWOOD, Patricia, SCOTT, Andrew, *British Devolution and European Policy Making: Transforming Britain into Multi-Level Governance*, Basingstoke 2002, str. 46.

Service.⁶⁹ Skotská vláda může měnit počet zaměstnanců a strukturu, ale odpovědnost a profesionální vedení stále leží ve Whitehallu na nejvyšší úrovni správy – *Head of the Home Civil Service*. Hlavní směry a dynamika uvnitř daných administrativ a státních úředníků je formována závazkem k celé veřejné službě.⁷⁰ Dokladem může být, že povyšování a personální politika je řízena z centra – *Senior Appointments Selection Committee*.⁷¹ Rozvinutí této myšlenky nás vede k tomu, že pozice Londýna oproti Edinburghu je nerovná. Veškeré politiky musí být koordinované, nesamostatná skotská státní služba nemá dostatečné prostředky (vzhledem k možnostem britské správy samotné) a postavení k vytvoření samostatných návrhů a činnosti, která by nebyla odvislá od činnosti, celobritské správy.

Neformálnost a prvky, jež memorandum nastínilo, jsou ze skotské pozice velmi špatně vynucovatelné. Zatímco Westminster může skrze soud kdykoli donutit skotskou legislativu a exekutivu k odpovědnosti, obráceně to zdaleka neplatí. Výsledkem je, že během stejných, nebo alespoň podobných – unijních, vlád na obou úrovních, může tento systém fungovat a uspokojovat aktéry, jako tomu bylo během *Labour Party – LibDem* koalice do roku 2007.⁷² Ovšem SNP při svých aspiracích narazila na tento systém a požadovala jeho revizi, ve formách menších: jako je reforma státní správy, nebo posílení pozice JMC⁷³, i ve formě konečného řešení nezávislosti.

Westminster, jenž je pro většinu skotských nacionalistů trnem v oku, zůstal hlavní autoritou a soudcem nad celým Skotskem. Sám stále vydává zákony i v devolvovaných oblastech. Aby nedošlo k problémům, dospělo se k praktice tzv. Sewelova konvence (podle Lorda Sewela, který zajišťoval přijetí skotského zákona 1997 ve Sněmovně Lordů). Sewelova konvence má charakter souhlasu skotského parlamentu s legislativou přijatou ve Westminsteru, kdy se v konkrétních minimálních případech vzdává Skotský parlament svých pravomocí. SNP, *Scottish Green Party* a další zastánci nezávislosti a silného skotského parlamentu tento proces kritizují, neboť podkopává autoritu parlamentu tím, že mu odebírá jednu přidělené pravomoci.⁷⁴

⁶⁹ TRENCH, Alan, *Devolution and power in the United Kingdom*, Manchester 2007, str. 69.

⁷⁰ TRENCH, Alan, *Devolution and power in the United Kingdom*, Manchester 2007, str. 70.

⁷¹ KEATING, John, *The Government of Scotland 2nd Edition: Public Policy making after Devolution*, 2010 Edinburgh, str. 114.

⁷² CAIRNEY, Paul, MCGARVEY, Neil, *Scottish Politics: An Introduction*, Basingstoke 2008, str. 166.

⁷³ CAIRNEY, Paul, MCGARVEY, Neil, *Scottish Politics: An Introduction*, Basingstoke 2008, str. 160.

⁷⁴ KEATING, John, *The Government of Scotland 2nd Edition: Public Policy making after Devolution*, 2010 Edinburgh, str. 121.

Vedle vztahů mezi státní a regionální úrovní je potřeba nastínit problematiku vztahu Skotska k Evropské unii. Formálně řečeno je postavení Skotska velmi slabé, sami skotští ministři nejsou plnohodnotnými členy Rady EU a Evropské rady.⁷⁵ Skotská vláda a parlament musí využívat hlavně neformálních a konzultativních kanálů politiky. Skotská vláda má například vlastní zastupitelský úřad a diplomatické zastoupení při rozhodovacím procesu – *Scottish Executive's European Office*. Ovšem sám tento úřad uznal, že nejpraktičtější je formulace skotských zájmů spolu se svými britskými protějšky- při vzniku celobritské pozice během vyjednávání.

Prakticky se ukázalo, že spolupráce neprobíhá, jak by měla (například *JMCEurope* by se měl scházet jednou za čtvrt roku a vždy před důležitým zasedáním Rady EU a Evropské rady pro lepší koordinaci společné pozice, což není pravidlem).⁷⁶ Britští ministři a úředníci často nekonzultují svou pozici se skotskými protějšky. Ty také zneprůjemňují přímý kontakt skotské vlády s evropskými institucemi.⁷⁷ SNP tak došla k pozici, kterou stále zdůvodňuje nutnost posílení Skotského parlamentu (důležitá kapitola v jejich manifestu před referendem – *Scotland's Future*). Skotsko v pojetí nacionalistů potřebuje dosáhnout plnoprávného a akceschopného postavení při EU, které je pro další vývoj Skotska z jejich pohledu zásadní.

Na vývoj stranického systému se zaměřím až v souvislosti s volbami a praktickým vývojem uvnitř parlamentu. Vzhledem k formulaci základního nastavení a fungování Skotského parlamentu je potřeba uvést důležitost volebního systému. Oproti většinovému volebnímu systému v jednomandátových obvodech (FPTP⁷⁸), které se používají při volbách do Westminsteru, Holyrood používá systém smíšený – AMS. Pro britské ostrovy se ujal nový, ne zcela čistý a jasný systém poměrného zastoupení. Skotský systém AMS funguje pro alokaci 129 členného parlamentu, volič má během voleb dva hlasy. První hlas se odevzdává v 73 obvodech, které jsou shodné s původními *constituency* – obvody do Westminsteru. V těchto obvodech je uplatněn klasický britský systém většinového hlasování „vítěz bere vše“ (FPTP). Druhý hlas voliči uplatňují v osmi regionálních obvodech⁷⁹ vždy po sedmi mandátech. Mandáty se poté přidělují, aby proporčně vyrovnaly podíl hlasů nejen v těchto

⁷⁵ KEATING, John, *The Government of Scotland 2nd Edition: Public Policy making after Devolution*, 2010 Edinburgh, str. 189.

⁷⁶ Oficiální informace na stránkách Skotského Parlamentu-
<http://www.gov.scot/About/Government/Inter-Governmental/Joint-Ministerial-Committee>.

⁷⁷ CAIRNEY, Paul, MCGARVEY, Neil, *Scottish Politics: An Introduction*, Basingstoke 2008, str. 173.

⁷⁸ First past the post systém, v daném obvodě je zvolen kandidát, který dosáhne prosté většiny hlasů.

⁷⁹ Obvody jsou: Central Scotland, Glasgow, Highlands and Islands, Lothian, Mid Scotland and Fife, North East Scotland, South Scotland, West Scotland.

obvodech, ale i v obvodech jednomandátových.⁸⁰ Výsledek voleb je poměrně dost proporční, hlavně v protikladu voleb do Westminsteru. Tento volební systém, v rámci institucionálního pojetí, ovlivňuje ve Skotském parlamentu stranický systém, který zatím pokaždé obsahoval efektivně více stran než v britském parlamentu. To ovlivňuje strukturu vlády a ve své podstatě fungování parlamentu jako legislativního a kontrolního tělesa vůči vládě.

Jak jsem již uvedl, struktura a alokace veřejných financí je v každém politickém systému ve středu pozornosti a pro víceúrovňové uspořádání to platí dvojnásob. Hlavní financování ve Skotsku můžeme strukturovat: 1) finance, které přímo distribuují britská ministerstva (peníze a některé další sociální benefity jdou přímo z ministerstva penzí); 2) finance, které distribuují skotská ministerstva. Mezi tyto peníze alokované skotskou vládou patří peníze, které jsou už rozhodnuté a pouze jsou alokovány na této úrovni (peníze z EU, peníze ze státní, ale korporátní) a 3) peníze, které Skotský parlament dostane ve formě svého rozpočtu, který může alokovat.⁸¹ Tento rozpočet je celkový balík peněz převedený z britského ministerstva financí Skotskému parlamentu jako celek ve formě grantu, se kterým mohou volně disponovat. Velikost tohoto balíku je stanovena tzv. Barnettovou formulí (Joel Barnett byl *Chief Secretary to the Treasury* – hned po ministrovi druhé nejvyšší politické postavení, mezi lety 1974-1979, který tuto formuli uvedl).⁸² Skrze tento grant se alokuje kolem 60 % veřejných výdajů ve Skotsku.⁸³ Jedná se o situaci před zavedením prvků z Calmanovy zprávy, které rozšíří finanční pravomoci Skotského parlamentu a o což bude ochuzen tento grant (v rámci *Scotland Act 2012*, který bude mít rozpočtovou platnost od roku 2016).

Barnettova formule je hlavním mechanismem financování veřejných služeb, odvíjí se od vývoje v anglickém veřejném rozpočtu a jeho hlavním parametrem je meziroční změna. Pokud se navýší veřejné výdaje v Anglii, tak ve Skotsku se navýší o stejný poměr + 10/85, stejně pokud veřejné výdaje klesají.⁸⁴ Barnettova formule v sobě formálně uchovává každoroční nárůst na průměrných 110 % britských výdajů ve Skotsku. Finanční systém je však velmi komplexní a jsou zde i jiné aspekty (např. kohéznost Skotska, stárnoucí populace, přírodní podmínky, ekonomická struktura...). Pro Skotsko je tento systém výhodný, neboť prakticky dotuje vyšší výdaje. Anglie naopak pracuje s tzv. *Barnett squeeze*, který tyto vyšší

⁸⁰ Procedura uplatňovaná při volbách do Skotského parlamentu (*Scotland Act 1998*).

⁸¹ KEATING, John, *The Government of Scotland 2nd Edition: Public Policy making after Devolution*, 2010 Edinburgh, str. 221.

⁸² CAIRNEY, Paul, MCGARVEY, Neil, *Scottish Politics: An Introduction*, Basingstoke 2008, str. 180.

⁸³ TRENCH, Alan, *Devolution and power in the United Kingdom*, Manchester 2007, str. 109.

⁸⁴ CAIRNEY, Paul, MCGARVEY, Neil, *Scottish Politics: An Introduction*, Basingstoke 2008, str. 181.

výdaje spojuje ne se samotnými vyššími výdaji, ale s počtem obyvatel.⁸⁵ Možnosti, jak může skotská vláda sama ovlivňovat svůj rozpočet, byly velmi omezené, zákon z roku 1998 umožňuje pouze variovat daň z příjmu o +-3 pence z libry, tzv. *business rate* a lokální daně.⁸⁶ *Scotland Act* tyto pravomoci rozšířil o +-10 pence z libry z daně příjmu, přidal *stamp duty* a *landfill tax* obě velmi omezené daně a také pravomoc půjčovat si peníze.⁸⁷

Financování skrze Barnettovu formuli je velmi zvláštní vzhledem k vývoji. Přestože je formule diskutována v rámci veřejné debaty, ani ze skotské nebo britské vlády nejsou silnější hlasy o její nahrazení. I SNP v zásadě samotnou Barnettovu formuli jako proceduru pro alokaci v současné situaci uznává.⁸⁸ Větším problémem je pro ně obecná dominance Londýna a bezmocnost Skotského parlamentu, který většinu zdrojů buď pouze alokuje do předem daných pozic, nebo svobodu v rozhodování má, ale nemůže ovlivnit výši výdajů.⁸⁹ Hlavně z této pozice můžeme vidět velkou změnu od roku 2007 a začátku vlád SNP. Do té doby i *Labour Party* v koalici s *LibDem* využívali větších výdajů k realizaci nových politik, které na jihu od hranic nebyly přijaty v rámci rozpočtové odpovědnosti s potěšením. Jedná se o bezplatné studium na univerzitách a bezplatnou zdravotní péči o seniory. Nezpochybňovali však samotný systém a netlačili na větší fiskální pravomoci jako SNP.

⁸⁵ TRENCH, Alan, *Devolution and power in the United Kingdom*, Manchester 2007, str. 114.

⁸⁶ CAIRNEY, Paul, MCGARVEY, Neil, *Scottish Politics: An Introduction*, Basingstoke 2008, str. 184.

⁸⁷ Scotland Act 2012.

⁸⁸ CAIRNEY, Paul, *Intergovernmental Relations in Scotland: What eas the SNP effect?*, The British Journal of Politics and Interational Relations, 2012 vol. 14, str. 243.

⁸⁹ KEATING, John, *The Government of Scotland 2nd Edition: Public Policy making after Devolution*, 2010 Edinburgh, str. 229.

Druhá kapitola Skotský parlament a vláda – platforma pro dominanci SNP

Od roku 1999 v Edinburghu vznikl plnohodnotný a stabilní politický systém. Obrovské množství procesů, které tento vývoj provázely, je potřeba utřídit. Paul Cairney nastínil možnou strukturu skrze analýzu: politických stran, vztahu parlamentu a vlády, vývoje vlády jako hlavního centra moci, mezivládních vztahů v rámci *multi-level governance*, změn veřejného mínění, financování, konkrétních přijatých zákonů a ústavní otázky.⁹⁰ On stejně jako další autoři⁹¹ popisují a analyzují Skotský parlament ve své komplexnosti. Přístup této kapitoly pracuje s pojetím vývoje v duchu posilování pozice SNP a vytváření předpokladů pro referendum 2014. Výše zmínění autoři se zaměřují na vývoj v těchto institucích, ovšem ne z pohledu referenda 2014, které v dané době ještě nemělo konkrétní podobu.

Velmi obvyklý popis parlamentu se odehrává v rámci distinkce od parlamentu ve Westminsteru a snahou o tzv. *New politics*.⁹² Tento přístup *New politics* je výsledkem snahy Skotského ústavodárného konventu a veřejné debaty od konce 80. let k přijetí samotného zákona v roce 1999. Výše uvedené základy parlamentu, jako otevřenost, odpovědnost, přístupnost a sdílení moci, měly být klíčem k novému stylu skotské politiky a vládnutí.⁹³ Základem je pro většinu analýz porovnávání, jak moc se Skotský parlament a vláda liší jako instituce od svých britských protějšků. Autoři docházejí k tomu, že přes jasnou odlišnost jsou hlavní procesy a styl politiky velmi podobné.⁹⁴ Očekávání, která skotští a britští politici měli, že nový parlament bude fungovat jako parlamenty v Norsku, Dánsku a Švédsku, se nenaplnila. Opozice a vláda nespolupracují a výbory v parlamentu nemají hlavní legislativní iniciativu a funkci.⁹⁵ Politika je stále adversiální, opozice nekonstruktivně kritizuje většinu návrhů vlády. Vláda samotná dominuje procesu, parlament jen prohlíží a kontroluje činnost vlády, vlastní iniciativa je omezena. Přesto, že nelze nijak snižovat pokus a výzvu *New*

⁹⁰ CAIRNEY, Paul, *The Scottish Political System Since Devolution: From New Politics to the New Scottish Government*, Exeter 2011.

⁹¹ KEATING, John, *The Government of Scotland 2nd Edition: Public Policy making after Devolution*, 2010 Edinburgh.

TRENCH, Alan, *Devolution and power in the United Kingdom*, Manchester 2007.

⁹² CAIRNEY, Paul, *The Scottish Political System Since Devolution: From New Politics to the New Scottish Government*, Exeter 2011, str. 3.

⁹³ První předseda Skotské vlády Donald Dewar, “new politics in Scotland, bringing back popular legitimacy while creating the basis to reinvigorat Scottish life“ viz MITCHELL, James, *The Scottish Question*, Oxford 2014, str. 231.

⁹⁴ CAIRNEY, Paul, *The Scottish Political System Since Devolution: From New Politics to the New Scottish Government*, Exeter.

KEATING, John, *The Government of Scotland 2nd Edition: Public Policy making after Devolution*, 2010 Edinburgh.

⁹⁵ CAIRNEY, Paul, *The Scottish Political System Since Devolution: From New Politics to the New Scottish Government*, Exeter 2011, str 27.

politics jako začátku pro nové pojetí správy věcí veřejných. Tak i skrze zkušenost fungování mnoha parlamentů v Evropských zemích víme, že skutečná podoba vztahu exekutivy a legislativy (a politiky samotné) je více či méně právě taková.

Naší ústřední otázkou není odlišnost Skotského parlamentu od toho britského, ale postižení vývoje, jenž vyústil ve vládu SNP a přijetí zákona o referendu 2014. Z tohoto pohledu se následující kapitola věnuje vývoji na třech úrovních. Za prvé instituce Skotského parlamentu, jako autonomnější instituce činící si nové nároky uvnitř devolučního nastavení. Za druhé vývoj v parlamentu samotném od dominance unijních stran k volebnímu vítězství SNP a za třetí veřejné mínění jako vyjádření fungování, identity a procesů důležitých ve Skotském parlamentu a vládě.

Skrze sekundární literaturu analyzuji volby do Skotského parlamentu s důrazem na roky 2007 a 2011, které jsou i skrze teorii *performance politics* hlavními body obratu a dynamiky ve Skotském parlamentu. Dále posuzuji základní informace o fungování uvnitř parlamentu, které jsou spojeny s rozbohem primárních zdrojů, jež jsou v daném vývoji klíčové – některé zákony, zákony o rozpočtu, Edinburská smlouva a Calmanova zpráva.

Pro analýzu veřejného mínění je ideálním zdrojem činnost *NatCen Social Research*, tato nezávislá, profesionální organizace spolupracuje s vládou, charitami a dalšími veřejnými subjekty při analýze společenského výzkumu. Dlouhodobě se zabývá výzkumem veřejného mínění a je vysoce respektována a využívána vědeckými pracovníky v Británii. Její zprávy v rámci skotské sekce podávají nezměrné množství všech možných analýz. *Scottish Social Attitudes* jsou komplexní zprávy, zabývající se důvěrou a hodnocením Skotské vlády a parlamentu, jejich činností a dalšími prvky.⁹⁶ Vzhledem k tomu, že hodnocení vlády SNP a činnosti parlamentu po roce 2011-2012 se nevěnuje tolik literatury, bude analýza veřejného mínění spolu s primární činností Skotské vlády – Edinburská smlouva a zákon o referendu hlavními zdroji, které jsou vyjádřením procesu k referendu. Cílem této kapitoly je naznačit hlavní vývoj ve skotské politice směrem k referendu 2014 a popsat nejen jak, ale i proč se SNP dostala do tak silné pozice po roce 2014. Konkrétní popis jsem v rámci zdůraznění vývoje seřadil chronologicky s občasným zdůrazněním a přesahem hlavních momentů a skutečností.

⁹⁶ <http://www.scotcen.org.uk/>.

2.1. Vládnoucí koalice *Labour Party* a Liberálních demokratů

Labour Party byla základní konstantou britského systému, důležité je nejen to, že samotnou devoluci přinesla, ale už od konce 50. let 20. století budovala svou pozici. V období mezi 60. – 80. lety můžeme hovořit o situaci, kdy si *Labour Party* udělala ze Skotska svoji politickou baštu - *stronghold*.⁹⁷

Vláda Margaret Thatcherové přinesla hluboké strukturální socioekonomické změny pro celou Británii, které nejvíce negativně dopadly právě na Skotsko, které se opíralo o průmyslovější obory výroby se silnou odborovou složkou a napojením na veřejné zakázky. Vedle těchto negativních socioekonomických následků Skotsko reagovalo velmi negativně na některé politické kroky vlády. Hlavním vyjádřením je tzv. *poll tax*, jedná se o lokální daň, která byla placena z počtu osob žijících v domácnosti.⁹⁸ V klasickém labouristickém - levicovém příkladu čtyřčlenná rodina za byt v panelovém domě platila více než tříčlenná rodina ve šlechtickém venkovském sídle. Tato analogie byla naprosto pochopitelná z této pozice, Skotsko v druhé polovině 20. století získalo mnohem větší počet a poměr veřejných bytů, které bylo potřeba financovat a jejich situace nebyla zdaleka tak ideální jako na jihu Anglie. Problémy s modernizací a udržitelným a dosažitelným přístupem k bydlení je stále velká výzva a politický problém pro skotskou politiku.⁹⁹

V politickém vývoji 80. let se objevil koncept *doomsday scenario*, tento „poslední soud“ vyjadřuje skutečnost, že konzervativní vláda mohla vládnout, aniž by získala většinu hlasů. Tento koncept, ne takto pojmenovaný, můžeme volně přenést do hlavního argumentu SNP, který bude uhelným kamenem debaty před referendem, že Skotsko by mělo mít vládu, kterou si samo zvolí a aby o skotských záležitostech rozhodovali lidé, kteří ve Skotsku žijí.¹⁰⁰

New Labour v čele s Tonym Blairem (v té době velmi oblíbeným premiérem) a vezoucí se na vlně nového progresivního pojetí s ideou spravedlivé společnosti byla v druhé polovině 90. let minulého století hlavní politickou silou ve Skotsku.¹⁰¹ Liberální demokraté měli k *labouristům* velmi blízko. Ideologická spřízněnost, kontakty na celobritské úrovni a hlavně spolupráce ve Skotském ústavodárném shromáždění z nich udělali výborné partnery pro první volby a vytvoření první vlády.

⁹⁷ HASSAN, Gerry, SHAW, Eric, *The Strange Death of Labour Scotland*, Edinburgh 2012, str. 20-29.

⁹⁸ HASSAN, Gerry, SHAW, Eric, *The Strange Death of Labour Scotland*, Edinburgh 2012, str. 34.

⁹⁹ Ve všech rozpočtech za poslední 4 roky John Swinney jako ministr financí, vždy musel vytřídit extra peníze pro rozvoj bydlení.

¹⁰⁰ Častá součást prohlášení předních představitelů SNP, *White Paper: Scotland's Future: Your Guide to Independence*.

¹⁰¹ HASSAN, Gerry, SHAW, Eric, *The Strange Death of Labour Scotland*, Edinburgh 2012, str. 65.

Tabulka 1: Výsledek voleb do Skotského parlamentu 1999

	<i>Labour</i>	<i>SNP</i>	<i>Conservative</i>	<i>LibDem</i>
Počet křesel (ze 129)	56	35	18	17
Počet hlasů %	33,6	27,3	15,3	12,4

Donald Dewar, první velká postava Skotského parlamentu, jako lídr Skotské *Labour Party* spolu s Jimem Wallaceem (předsedou *LibDem*) úzce spolupracovali na vzniku koaliční smlouvy. Ta dala vládě parlamentní většinu 8 křesel a jejím základním bodem bylo udržení bezplatného vysokoškolského vzdělání pro studenty ve Skotsku a činnost Královské komise pro péči o staré občany (*Royal Commission on Care for Elderly* – tzv. Sutherlandova komise).¹⁰² Tyto dva politické prvky se staly středobody politického jednání ve Skotsku.

SNP naopak v té době procházela velmi důležitou transformací, strukturací a vnitřními posuny. Na jedné straně je to problematika pozice strany na levo-pravém spektru. Sám pozdější předseda Alex Salmond toto pocítil jako jeden z hlavních představitelů socialistických, levicových proudů. Ve frakci pod označením *Group 79*, byl v roce 1981 spolu s touto skupinou vyloučen ze strany. Poté co se stal od roku 1990 předsedou SNP, zasadil se o její postupné prolínání do levicového spektra. Přesto tato pozice není stále jasně vyhraněna (sám Alex Salmond se později vyprofiloval do pravicovějšího spektra). SNP nadále balancuje v otázce praktických politik a přesto, že je otevřeně stranou sociální, s důrazem na veřejné služby a sociální kohéznost jako hlavní cíl jejich politik. Má i vztahy k soukromému sektoru a některé politiky jsou jasně orientované na privátní sektor.

Druhá hlavní transformace uvnitř SNP je rozpor mezi tzv. *gradualisty* a *fundamentalisty*. Gradualisté uznávají Skotský parlament jako pozitivní příležitost pro posílení SNP, aktivní platformu pro činnost, která přesvědčí voliče, že SNP dokáže vládnout samostatnému Skotsku. Naopak Fundamentalisté se obávají toho, že Skotský parlament otupí národní cítění a snahu po nezávislosti tím, že odvede pozornost a usměrní politickou aktivitu skotské veřejnosti v rámci systému.¹⁰³

SNP zpočátku byla poměrně paralyzována a nedokázala si v novém prostředí poradit, jako opoziční strana nemohla nikterak projevit své kompetence, které stejně nebyly nikterak

¹⁰² Sir Stewart Sutherland byl ředitel Edinburské university. MITCHELL, James, *The Scottish Question*, Oxford 2014, str. 256.

¹⁰³ HASSAN, Gerry, *The Modern SNP from protest to power*, Edinburgh 2009, str. 10.

veliké (do té doby kromě Alexa Salmonda mělo zkušenost s parlamentní praxí ve Westminsteru pouze 5 dalších členů SNP od roku 1997). Fungování a činnost se stala kreditem vládnoucí koalice a SNP se ocitla ve vakuu, které bylo vyjádřeno symbolickým odchodem Alexe Salmonda z postu předsedy SNP v roce 2000.¹⁰⁴ Boj o předsednictví se stal i rozhrášením boje mezi fundamentalisty, na jejichž straně byl Alex Neil na straně jedné a John Swinney jako hlavní představitel gradualistů na straně druhé. John Swinney nakonec zvítězil, gradualistický přístup a přijetí Skotského parlamentu se stalo hlavní linií uvnitř strany.

Vzhledem k dalšímu vývoji je potřeba zvýraznit profesionalizaci strany v období Swinneyho předsednictví. Přestože toto období nebylo pro SNP nijak volebně úspěšné, tak během něj se strana značně profesionalizovala, dostala moderní strukturu, předsednictvo strany začalo být voleno metodou jeden člen – jeden hlas a celkově byla strana konsolidována.¹⁰⁵ Strana se přeměnila z marginální pozice ve Westminsteru do solidního opozičního parlamentního bloku.¹⁰⁶

V říjnu 2000 Donald Dewar zemřel. Pro *Labour Party* a i celé Skotsko to byla obrovská ztráta, tento politik byl neformální otec celého parlamentu, byl hlavní postavou v celém procesu devoluce nejen uvnitř *Labour Party*, ale i ve skotské veřejnosti. Jeho smrt odstartovala personální problémy strany na pozici lídra.¹⁰⁷ Po něm nastoupil Henry McLeish, ten ovšem hned příští rok v listopadu 2001 musel odstoupit kvůli finančnímu skandálu.¹⁰⁸

Novým lídrem strany se stal Jack McConnell. Jeho postavení a činnost vlády jsou velmi charakteristické a důležité co se týče dalšího vývoje a problémů *Labour Party*. Celkově se jeho politika dá popsat tak, že co nejvíce spolupracoval s ústředím strany a vlády v Londýně. Jeho vlastní označení „dělat méně a lépe“ však pro veřejné mínění sklouzávalo k přílišné servilitě, kdy skotská vláda neměla žádnou funkci a vše je stále řízeno z Londýna.¹⁰⁹ Je to vyjádření hlavního problému a gordického uzlu, který *Labour Party* nedokázala přetnout. „*Jak vládnout jako opravdu skotská strana, která zcela přijala zdejší terén za svůj*

¹⁰⁴ MITCHELL, James, *The Scottish Question*, Oxford 2014, str. 263.

¹⁰⁵ HASSAN, Gerry, *The Modern SNP from protest to power*, Edinburgh 2009, str. 82-83.

¹⁰⁶ CAIRNEY, Paul, *The Scottish Political System Since Devolution: From New Politics to the New Scottish Government*, Exeter 2011, str. 21.

¹⁰⁷ MITCHELL, James, *The Scottish Question*, Oxford 2014, str. 259.

¹⁰⁸ Tzv. *Officegate*, McLeish jako poslanec dostal do užívání veřejné prostory, které částečně pronajal, ale příjmy z pronájmu neregistroval vzhledem k požadavku na výdaje pro kancelář.

¹⁰⁹ I uvnitř Labour se objevovaly hlasy z jeho vlastního volebního týmu jako John McLaren, které to označovaly za velmi nebezpečný přístup. MITCHELL, James, *The Scottish Question*, Oxford 2014, str. 259.

*vlastní a k tomu soudržnost a součinnost s celobritskou Labour Party“.*¹¹⁰ Nikdo uvnitř strany si nedovolí veřejně ohrozit tuto soudržnost a celobritskou platformu pro své politiky, vyjádřené v rámci sociální unie pro všechny.

Vláda *Labour Party* si toho musela být vědoma, proto McConnellůva vláda přijala několik politik, vlajkových lodí, které měly za úkol přesvědčit voliče o funkci parlamentu. Tyto politiky jsou konkrétním vyjádřením činnosti odlišné arény a divergence politik.¹¹¹ První oblastí je školství. Už od začátku koalice bylo udržení bezplatného vysokoškolského vzdělání jednou z priorit vlády. V roce 2002 vláda přijala zákon na stanovení zaplacení 2700 liber ročně, hlavně z důvodu omezení přílivu neskotských studentů. Školství samo je oblastí, které bylo již od roku 1707 autonomní. Skotsko má vlastní systém školského vzdělání, kurikula a dalších, poplatky za univerzitní vzdělání jsou však hlavním vyjádřením odlišného skotského způsobu financování veřejných služeb, a je ve středu pozornosti skotské i anglické společnosti.

Druhou hlavní oblastí je zdravotnictví. Jako zásadní devalvovaná oblast pravomocí je centrem zájmu skotské vlády. Zdravotnictví je oblast, která se začala velmi lišit v Anglii a Skotsku. Vláda Tonyho Blaira přišla s novým pojetím zdravotnictví jako moderních služeb, které je potřeba částečně včlenit do tržního systému. Nemocničním trustům se dala částečná samostatnost a alokace je závislá více od jednání pacientů jako spotřebitelů.¹¹² Po roce 2010 nová koaliční vláda Davida Camerona přijala ještě zásadnější reformu, přesto počátek odlišného přístupu lze hledat zde.

Ve Skotsku se zdravotnictví naopak stalo hlavní veřejnou službou se společným smyslem péče pro všechny.¹¹³ Konkrétní řízení nemocničních zařízení a pracovní podmínky jsou konzultovány se zdravotnickými odbory a výsledkem, na rozdíl od situace v Anglii, je udržení systému veřejného zdravotnictví skrze strukturu spolupráce administrativy, rad NHS a lokálních autorit.¹¹⁴ V rámci *Community Care and Health Act 2002* je však zásadní pojem *Free personal care for elderly*. Na tomto základě má každý občan Skotska, kterému byla odsouhlasena tato možnost, právo na bezplatnou zdravotní péči, jak v rámci speciálních

¹¹⁰ CAIRNEY, Paul, *Intergovernmental Relations in Scotland: What was the SNP effect?*, The British Journal of Politics and International Relations 2012, vol. 14, str. 241.

¹¹¹ PITTOCK, Murray, *The road to Independence: Scotland in the Balance*, Londýn 2013, str. 56-59.

¹¹² CAIRNEY, Paul, *Intergovernmental Relations in Scotland: What was the SNP effect?*, The British Journal of Politics and International Relations 2012, vol. 14, str. 185.

¹¹³ TRENCH, Alan, *Devolution and power in the United Kingdom*, Manchester 2007, str. 143.

¹¹⁴ *Community Care and Health Act 2002*, <http://www.gov.scot/Publications/2004/01/18795/32187>

zařízení, tak v prostředí vlastního domova.¹¹⁵ Tento zákon vyvolal negativní odezvu v rámci celobritského vedení *Labour Party*. Tony Blair i Gordon Brown byli velmi nepříjemně překvapeni nedostatkem konzultace a koordinace.¹¹⁶

Tabulka 2: Výsledek voleb do Skotského parlamentu 2003

	<i>Labour</i>	<i>SNP</i>	<i>Conservative</i>	<i>LibDem</i>	<i>Ostatní</i> ¹¹⁷
Počet křesel (129)	50	27	18	17	13
Počet hlasů %	29,3	20,9	15,5	11,8	13,9

Ve volbách v roce 2003 labouristé ztratili šest mandátů, jejich hlavní soupeř SNP ztratila osm mandátů. SNP pod vedením Johna Swinneyho neměla volební úspěch, nedokázala zaujmout voliče.¹¹⁸ *Labour Party* uhájila svou pozici a byla schopna s *LibDem* opět sestavit vládu, i když při většině pouhých dvou hlasů – 67 ze 129. Koaliční vláda v novém vládním období mohla prosadit dva důležité zákony. Prvním byla reforma volebního systému v rámci místní samosprávy – *Local Governance Scotland Act 2004*¹¹⁹. Tento zákon má hlavně praktické dopady, s koncem většinového systému dosud dominantní labouristé ztratili výsostné postavení v lokálních autoritách a SNP velmi rychle začala být na této úrovni silným protihráčem. Při volbách v roce 2007 a 2012 se stala vítězem voleb s nejvyšším počtem radních ve Skotsku.¹²⁰

Další zákon je opět důležitý nejen tím, že se stal velmi odlišným od stávající anglické úpravy, ale vedl k tomu, že Westminster vlastní podobu přijal po tom, co tak učinil parlament v Edinburghu. Jedná se o zákaz kouření ve veřejných prostorech i celková protikuřácká politika.¹²¹ *Smoking, Health and Social Care Scotland Act 2005* byl důležitou politikou, na které skotská vláda deklaroval svůj veřejný zájem v rámci zdravotního systému.¹²²

¹¹⁵ <http://www.scottish.parliament.uk/visitandlearn/Education/15870.aspx>.

¹¹⁶ CAIRNEY, Paul, *The Scottish Political System Since Devolution: From New Politics to the New Scottish Government*, Exeter 2011, str. 161.

¹¹⁷ *Scottish Green* 7 křesel a *Scottish Socialist* 6 křesel.

¹¹⁸ HASSAN, Gerry, *The Modern SNP from protest to power*, Edinburgh 2009, str. 132.

¹¹⁹ Většinový systém FPTP byl nahrazen formou STV – proporční systém ve vícemandátových obvodech, kde se kandidátům dávají preference a ten je zvolen, když počet jeho preferencí splní danou kvótu (počet všech hlasů děleno počet mandátů + 2), preference jsou dale přerozdělovány a kandidáti jsou vyřazováni, dokud nejsou obsazeny všechny mandáty v obvodu.

¹²⁰ 2012: SNP 425 x Lab 394, 2007: SNP 363 x Lab 348.

¹²¹ PITTOCK, Murray, *The road to Independence: Scotland in the Balance*, Londýn 2013, str. 72.

¹²² <http://www.scottish.parliament.uk/visitandlearn/Education/15717.aspx>.

SNP, která byla výsledkem voleb zklamána, však nedokázala výrazněji uspět ani ve volbách do Evropského parlamentu následujícího roku 2004. John Swinney na tento neúspěch reagoval rezignací, která uvolnila zpátky místo Alexovi Salmondovi.¹²³ Jako jeho první místopředsedkyně (*deputy leader*) byla jmenována Nicola Sturgeonová. Vznikl hlavní tandem SNP, který osobně vedl SNP za budoucím volebním výsledkem, referendem a dalším vývojem.

2.2. Strukturální a parlamentní vývoj

Z pohledu vztahu exekutivy a legislativy ve Skotsku můžeme označit za systém s dominantní vládou. Pro pozdější období se ukázal hlavní prvek, že vítězství ve volbách je pro vládnoucí pozici stěžejní. Opoziční strana ve Skotském parlamentu velmi těžko získává kredit. Pokud je SNP v opozici, neumožňuje jí to pozitivně se prokázat jako relevantní síla a nekonstruktivně svrhávat vládu se ukázalo jako neúspěšné, neboť strana je odměněna právě za dobrou práci v parlamentu a ve vládě. Pokud není *Labour Party* ve vládě, tak nemůže poukazovat na hlavní zisky devoluce, a dává tím prostor pro její nové naplnění a změnu – hlavně ve smyslu SNP (posilování až k hranici možné nezávislosti). Vláda v období koalice iniciovala 90 % legislativy a 90 % ji i prosadila.¹²⁴

Dominance vlády však může být, jak uvidíme, různá. Koaliční vláda měla silnou a jasnou pozici hlavně vůči parlamentu, neboť měla parlamentní většinu. Ovšem jako subjekt byla tvořena ze dvou stran, nebyla tudíž tolik koherentní, ministři i přes svou nejlepší vůli vždy vnímají své vládní kolegy z jiných stran jinak než ty z vlastní strany, což může mít následky na kolektivní odpovědnost a celkovou image vlády. Nejistý vztah mezi stranami musí být někdy vyjasněn, velmi často a úspěšně se o to stará předseda vlády. Ovšem po smrti Donalda Dewara nebyl úřad předsedy vlády stabilní a pevný z důvodu personálních, skandálů a samotného pojetí devoluce.

Přesto koalice vydržela celých osm let, což svědčí o její stabilitě.¹²⁵ Tento úspěch musíme přičíst hlavně ideologické blízkosti *Labour Party* a *LibDem*, kteří jsou ve Skotsku

¹²³ MITCHELL, James, *The Scottish Question*, Oxford 2014, str. 275.

¹²⁴ CAIRNEY, Paul, *The Scottish Political System Since Devolution: From New Politics to the New Scottish Government*, Exeter 2011, str 51.

¹²⁵ CAIRNEY, Paul, *The Scottish Political System Since Devolution: From New Politics to the New Scottish Government*, Exeter 2011, str 67.

velmi blízko na úrovni veřejného vnímání i praktických řešení.¹²⁶ *Labour Party*, která byla dominantní silou koalice, byla povětšinou času úspěšně usměrňována svým koaličním partnerem.

V oblasti státní správy (byrokracie) – *Civil Service*, která je s vládou přímo spojena bylo možno sledovat stabilní situaci, ovšem s počínajícími změnami. *Civil Service* drtivou většinu své činnosti odvozovala od své celobritské podstaty. Celobritská služba má totiž již velmi dobře fungující komplikovaný systém a *network* s dalšími veřejnými a soukromými subjekty, kteří jsou naprosto nenahraditelní při získávání informací a implementací politik. Sama skotská administrativa této kapacity využívá, neboť vznik takových sítí je velmi nákladný.¹²⁷ Na druhou stranu implementace autority a politik je velmi náročná, britská vláda a *Civil Service* se spokojí s poskytováním informací a koordinací na nižších úrovních. Realita těchto vztahů v období 1999-2007 získala hlavní a předpokládané prvky informality a asymetričnosti. Informalita v rámci samotné *Civil Service* bez veřejné diskuze je doplněna asymetričností danou tím, že pokud skotská strana chce vlastní alternativu, tak ji musí aplikovat z vnějšku, k již existující hlavní celobritské linii.¹²⁸

Tento systém se však pozvolna mění. Přesto, že tato změna se rozvíjela hlavně až za vlády SNP, její charakter a důvod neleží v nové skotské vládě, ale v prvku vzdálenosti skotské a britské služby v prostoru a personálním obsazení. „Whitehall styl klub, kde by skotští úředníci byli pozváni na *policy meeting* a rozvinuli personální *networks*, se oslabil.“¹²⁹ Navzdory tomu a situacím, kdy britská služba neinformuje svoji menší skotskou větev, však stále jsou neformální vztahy v rámci administrativ tím hlavním kanálem činnosti.

Ve stejném duchu se vyvinula i meziúrovňová spolupráce mezi různými institucemi. Neformální styl komunikace vlád skrze činnost úředníků byl hlavní. Hlavním důkazem je realita setkání JMC. Veřejná setkání odpovědných ministrů všech britských těles se konala velmi nepravidelně a mezi lety 2003-2007 vůbec ne.¹³⁰ Pokud se schůzky ministrů JMC uskutečnily, jejich praktický dosah byl minimální a měl pouze konzultační význam.

¹²⁶ KEATING, John, *The Government of Scotland 2nd Edition: Public Policy making after Devolution*, 2010 Edinburgh, str. 54.

¹²⁷ CAIRNEY, Paul, *Intergovernmental Relations in Scotland: What was the SNP effect?*, The British Journal of Politics and International Relations 2012, vol. 14, str. 233.

¹²⁸ CAIRNEY, Paul, *Intergovernmental Relations in Scotland: What was the SNP effect?*, The British Journal of Politics and International Relations 2012, vol. 14, str. 232.

¹²⁹ CAIRNEY, Paul, *Intergovernmental Relations in Scotland: What was the SNP effect?*, The British Journal of Politics and International Relations 2012, vol. 14, str. 238.

¹³⁰ CAIRNEY, Paul, *The Scottish Political System Since Devolution: From New Politics to the New Scottish Government*, Exeter 2011, str. 96.

Spolupráce mezi parlamenty nenabyla žádné konkrétní formální podoby a omezila se pouze na přijímání „Sewelových pohybů“, aby Skotský parlament umožnil legislativu z Westminsteru. V Evropské unii byla činnost skotské vlády omezena opět na neformální konzultace s britskou vládou. Vedle toho byla skotská vláda aktivní v Kongresu místních a regionálních vlád (*Congress of Local and Regional Authorities*) a ve Výboru regionů (*Committee of Regions*). McLeish se snažil prosazením Flanderské deklarace vymezit jasné pravomoci regionů a vztah k ECJ (European Court of Justice – Soudní dvůr Evropské unie)¹³¹. McConnellův činnost byla patrná hlavně na půdě Výboru regionů.

Vedle ústřední spolupráce skrze byrokracii byla nejdůležitějším kanálem a zajištěním vztahů mezi institucemi samotná *Labour Party*. V daném období totiž byla v koaliční vládě ve Skotsku a v samotném Londýně vydržela ve vládě až do voleb 2010. V rámci jejích neformálních kanálů a personálních vztahů probíhala hlavní činnost a koordinace. I vzhledem k této činnosti *Labour Party* stále nebyla schopna sejmout břemeno pouhé „poslušné větve celobritské strany“, která plní rozkazy z Londýna a vládne tak, aby nedošlo k rozporům s centrem.¹³²

2.3. Volby 2007 - SNP se stává vládní stranou Skotska

Výsledek voleb do Skotského parlamentu v roce 2007 byl velkým překvapením a impulzem pro SNP a celé národní hnutí ve Skotsku.

Tabulka 3: Výsledek voleb do Skotského parlamentu 2007

	<i>Labour</i>	<i>SNP</i>	<i>Conservative</i>	<i>LibDem</i>	<i>Ostatní</i>
Počet mandátů (129)	46	47	17	16	3
Počet hlasů %	29	31	14	11,3	4

Poprvé v historii demokracie ve Skotsku se SNP stala vítězem voleb. Poprvé od vzniku devoluce labouristé nezískali nejvyšší počet hlasů. Po volbách bylo mnoho různých variant pro vytvoření možných koalic. SNP se snažila vytvořit koalici s *LibDem*, ta ztroskotala na neústupnosti SNP v otázce nezávislosti. Liberální demokraté odmítli i koalici s *Labour*

¹³¹ CAIRNEY, Paul, *The Scottish Political System Since Devolution: From New Politics to the New Scottish Government*, Exeter 2011, str. 109.

¹³² TRENCH, Alan, *Devolution and power in the United Kingdom*, Manchester 2007, str. 177.

Party.¹³³ Konzervativní strana se svým toxickým profilem ve Skotsku nebyla ani pro jednu z hlavních stran vhodný partner. SNP se nakonec rozhodla vytvořit menšinovou vládu. *Labour Party* předpokládala, že menšinová vláda v nepřátelském prostředí unijních stran bude velmi nestabilní a prokáže svoji neakceschopnost a nefunkčnost. SNP nakonec prokázala obdivuhodnou stabilitu a i v opozičním prostředí dokázala vytvářet dostatečné *ad hoc* koalice pro přijetí nové legislativy a úspěšného vládnutí.¹³⁴

Hlavní příčiny volebního úspěchu nacionalistů v roce 2007 jsou základním vyjádřením toho, jak se změnila dynamika vývoje ve Skotském parlamentu, identita a vnímání voličů, fungování samotného parlamentu a stran. Volby 2007 jsou prvním formálním vyjádřením toho, že SNP je ideálním zástupcem skotských zájmů na této úrovni a že sama tato úroveň má v očích voličů novou, důležitější funkci ve správě věcí veřejných.

Jedním z klíčových pojmů těchto voleb byla kompetentnost a vládní připravenost SNP. SNP šla v roce 2007 do voleb s novým moderním politickým programem. Nechala se inspirovat ve Virginii systémem *national performance framework*.¹³⁵ Toto moderní pojetí politiky je velmi úzce spojeno s pojmem *performance politics*. Předvolební program se zaměřuje na jasně strukturované problémy, jejich konkrétní řešení a možnost realizace a hodnocení.¹³⁶ SNP zdůrazňuje důležitost kompetencí a zvládnutí ekonomického růstu, který je základním prvkem skotské politiky v dané době a teorii *performance politics*.

Tato teorie je v současné době velmi často používána pro popis a vysvětlení fungování moderních politických systémů v postindustriální globalizované ekonomice, hlavně v zemích Evropské unie a v USA. Tato teorie se zaměřuje na to, z jaké pozice volič vnímá politický proces a jak volí, neboť tato percepce je pro něj důležitější, než jeho identita, sociální vrstva a

¹³³ MITCHELL, James, *The Scottish Question*, Oxford 2014, str. 267.

¹³⁴ PITTOCK, Murray, *The road to Independence: Scotland in the Balance*, Londýn 2013, str. 168.

¹³⁵ KEATING, John, *The Government of Scotland 2nd Edition: Public Policy making after Devolution*, 2010 Edinburgh, str. 122.

¹³⁶ Základní struktura je odvislá od jednoho obecného cíle – vytvořit prosperující Skotsko s příležitostmi pro všechny a udržitelným růstem. V jeho rámci je 5 strategických cílů: vytvořit bohatší a spravedlivější, chytřejší, zdravější, bezpečnější a silnější a zelenější Skotsko. K nim dojde sledováním 7 účelových cílů: ekonomický růst, produktivita, počet obyvatel, participace, solidarita, soudržnost a udržitelnost. Ty jsou vyjádřitelné v rámci 15 cílů, kterých se v daných hodnotách v rámci účelových cílů dosáhnout. Úspěšnost a vývoj se dá sledovat pomocí 50 hlavních indikátorů. Viz KEATING, John, *The Government of Scotland 2nd Edition: Public Policy making after Devolution*, 2010 Edinburgh, str. 122-123.; <http://www.gov.scot/About/Performance/scotPerforms>.

další objektivní strukturace společnosti. Pro britské prostředí *performance* aplikovali autoři Clark, Sanders, Stewart a Whitley.¹³⁷

Voliči rozhodují na základě toho, jak vnímají strany zejména v otázce možnosti/kompetence – valence - „valence hodnotí předpoklady a zdroje soupeřících stran, což poskytuje významné statistické vysvětlení o chování britského voliče“¹³⁸. V tomto pojetí voliči kalkulují, jaká strana má nejlepší vyhlídky k dosažení úspěšných politik. Tyto politiky musí být realistické, důvěryhodné a jsou v rámci dosažení ekonomického růstu. Hospodářská *performance* – to, jak úspěšně funguje ekonomika, se stalo hlavním měřítkem úspěchu a neúspěchu v očích většiny voličů. Strany soupeří o co nejlepší image dokonalých manažerů, kteří jsou schopni úspěšně vést politický systém k růstu.¹³⁹ Ve skotském případě i vzhledem k referendu – identita a sebeidentifikace voličů není úplně popřena. Aktivizace skotské společnosti během referenda je toho jasným důkazem. Podobně i vnímání skotské veřejnosti a politické elity, „že nejde vždy přeci jenom o ekonomiku, ale v zájmu jsou i hodnoty komunity ve společnosti“ je důkazem toho, že nelze vidět tento přístup absolutně. Pro pochopení výsledků voleb 2007 a 2011 a i s důležitostí ekonomiky pro výsledek referenda jako hlavního faktoru je teorie explanačně přínosná.

Strukturálně *performance politics* zapadá do moderního vývoje politiky ve vyspělých zemích. Postindustriální společnost smazala hlavní linie tradičních sociálních tříd. S tím vymizelo i klasické třídní vidění politiky, politická podpora a aktivizace občanů. V moderním komplexním světě už voliči nejsou tolik emočně a vnitřně zapojeni do politiky a stranické identifikace, spíše kalkulují a vybírají nejlepší cestu k jasnému cíli.¹⁴⁰ Tento společný cíl je spojen s ekonomickým výkonem systému. Na hlubší rovině se jedná o depolitizaci politiky, tj. hledání technicistních objektivních řešení, které nepodléhají politické diskuzi v pravém smyslu¹⁴¹, neboť jejich objektivní povaha je nebo by automaticky měla být, většinou

¹³⁷ CLARK, Harold, SANDERS, David, STEWART Marianne a WHITLEY, Paul, *Performance Politics and British voter*, Cambridge 2009.

¹³⁸ CLARK, Harold, SANDERS, David, STEWART Marianne a WHITLEY, Paul, *Performance Politics and British voter*, Cambridge 2009, str. 8.

¹³⁹ CLARK, Harold, SANDERS, David, STEWART Marianne a WHITLEY, Paul, *Performance Politics and British voter*, Cambridge 2009, str. 15.

¹⁴⁰ „is about who is best able to deliver what everybody wants, rather than would should be delivered“ STOKES, Donald, *Spatial model of Party Competition*, *American Political Review* 57, 1963. viz CLARK, Harold, SANDERS, David, STEWART Marianne a WHITLEY, Paul, *Performance Politics and British voter*, Cambridge 2009, str. 40.

¹⁴¹ MOUFFE, Chantal, *On the Political*, New York 2005. MOUFFE, Chantal, *Agonistics: Thinking the World Politically*, New York 2013.

„racionalní“ společností akceptována.¹⁴² Ekonomický růst je tudíž objektivním cílem všech občanů, neboť zajišťuje i rozvoj společenský a všichni občané z něj mohou mít prospěch. V komplexní globalizované ekonomice je mnoho možností, obyčejný volič do složitého systému nevidí, a proto se rozhoduje pouze na základě určitých faktorů.

Volič nemá dostatek informací, proto si vytváří významové zkratky – jednoduché image, které mu popíší schopnosti dané strany. Mezi hlavní složky této image patří: hodnocení předchozího fungování strany, realizovatelnost a výběr konkrétních politik, image lídra strany a strany jako celku.¹⁴³ Je patrné, že snaha o maximalizaci politického a ekonomického potenciálu, postava Alexe Salmonda a neúspěch a vyčpělost *Labour Party* byly hlavní důvody volebního výsledku v roce 2007. Výzkum těchto prvků v analýze veřejného mínění je dokladem vývoje ve skotské politice ve prospěch SNP.

Tabulka 4: Volné zvolení identity

	1999	2002	2005	2007
Skotská	84	83	85	80
Britská	47	55	52	47
Obojí	35	43	43	33
Počet dotazovaných	1482	1665	1549	1508

Scottish Social Attitudes

Jak ukazuje Tabulka 4, výsledek voleb nebyl zapříčiněn tím, že by skotští voliči objevili svou skotskou identitu, která by je donutila začít volit SNP. Vývoj identity je poměrně konstantní, v roce 2007 dokonce význam skotské identity poněkud poklesl. Naopak hlavní význam a trend ve veřejném mínění je nutno chápat ve dvou základních polohách.

První je zvýšení vážnosti a důležitosti Skotského parlamentu a jeho percepce v rámci *multi-level governance*. Toto téma zpracovávají z různých aspektů Tabulky 5. až 9.

¹⁴² Teorie totality hegemonie, ideologie je zakořeněna ve veřejném diskurzu, že je automaticky přijímána jako nejlepší bez pochybování a možnosti alternace. Teorie vytvořená marxistickým filosofem a vědcem pro analýzu kapitalistické společnosti Antoniem Gramscim.

¹⁴³ CLARK, Harold, SANDERS, David, STEWART Marianne a WHITLEY, Paul, *Performance Politics and British voter*, Cambridge 2009, str. 47.

Tabulka 5: Jaký význam má Skotský parlament na možnost a váhu hlasu obyčejných lidí na to, jak je Skotsko řízeno?

	2001	2003	2007
Větší	38	39	47
Bez rozdílu	56	54	45
Menší	4	4	3
Počet dotazovaných	1605	1508	1508

Je jasně vidět nárůst v přesvědčení, že Skotský parlament má pozitivní dopad v otázce demokratického deficitu a že politický systém je demokratičtější pro všechny skupiny obyvatelstva. To v rétorice posilování skotské úrovně SNP produkuje úspěšnou strategii pro růst hlasů.

Tabulka 6: Jaká vláda by měla mít vyšší vliv na řízení Skotska?

	2000	2003	2007
Skotská Exekutiva	72	66	71
UK Vláda	13	20	14
Počet dotazovaných	1663	1508	1508

Scottish Social Attitudes

Tabulka 7: Jaká instituce by měla hlavně rozhodovat o daných oblastech? %

	Skotský parlament	Westminster	Místní rady ve Skotsku
Zdravotnictví	63	25	10
Vzdělání	62	13	23
Sociální stát	63	18	16
Obrana a Zahraničí	33	58	-

Scottish Social Attitudes 2007, 1508 respondentů

Skotská vláda by dle názoru až cca 70 % respondentů, měla mít hlavní podíl na řízení skotských záležitostí i v oblasti sociálního státu, což je oblast stále řízena Westminsterským parlamentem. Celkově vidíme jasně deklarovanou podporu Skotskému parlamentu jako úrovni vládnutí v devolučním systému. S tím, jak sílí pozice Skotského parlamentu, tak se na

druhé straně prohlubuje nevyváženost ve vztahu k pravomocím a postavení vůči Westminsteru.

Tabulka 8: Jaká vláda má vliv na současné řízení Skotska?

	2000	2003	2007
Skotská Exekutiva	13	17	28
UK Vláda	66	64	47
Počet dotazovaných	1663	1508	1508

Scottish Social Attitudes

Přestože se vliv Skotské exekutivy zvýšil, rozdíl mezi výsledky tabulek 8 a 6 je jasný. Skotský parlament a vláda mají mít větší vliv než dosud. Tabulka 9 se vyjadřuje ve stejném duchu, ovšem v jiné rovině, kdy Skotsko ve finančních otázkách dostává i v rámci unie mnohem méně, než by mělo (toto vnímání se snižuje). Skotští voliči hledají stranu, která se dokáže zasadit o lepší redistribuci zdrojů v rámci unie a získat větší podíl pro Skotsko, neboť si ho dle mínění občanů zaslouží.

Tabulka 9: Jaký podíl veřejných výdajů Skotsko v porovnání s ostatními částmi unie dostává?

	2000	2003	2007
Více než spravedlivý	10	11	16
Poměrně spravedlivý	27	34	37
Méně než spravedlivý	59	47	36
Neví	4	7	11
Počet dotazovaných	1663	1508	1508

Scottish Social Attitudes

Vývoj však nesmíme zaměňovat s ústavní otázkou – problémem nezávislosti.¹⁴⁴ Tento prvek je velmi důležitý právě v rámci *multi-level governance a performance politics*, voliči nevyjadřují svůj názor k nezávislosti, ale pouze k reálnému a co pro ně nejvýhodnějšímu

¹⁴⁴ CURTICE, John, MCCRONE, David, MCEWEN, Nicola, MARSH, Michael a ORMSTON Rachel, *Revolution or Evolution: The 2007 Scottish Elections*, Edinburgh 2009.

fungování stávajícího devolučního systému. V tabulce 10 je vidět že preference nezávislosti se nijak nezvětšila v kontrastu s výše uvedeným růstem důvěry ve Skotský parlament.

Tabulka 10: Preference ústavního uspořádání

	1999	2002	2004	2007
Nezávislost	27	29	32	24
Devoluce	60	52	45	62
Bez parlamentu	9	13	17	9
Počet dotazovaných	1482	1665	1549	1508

Scottish Social Attitudes

SNP může těžit z podpory Skotskému parlamentu a vlády jako takové, ale podpora byla víceméně kontinuální a nezaznamenala nějaký dramatický nárůst, kterému by bylo možno přidat explanační význam.

Druhá hlavní poloha vedle Skotského parlamentu a vlády jako celku je vnímání činnosti a spokojenost s konkrétními politikami vlády a jejich osobami. Důležitým bodem je spokojenost veřejnosti s fungováním NHS a školství jako dvou hlavních devalvovaných oblastí. Můžeme vidět propad preferencí, což vzhledem k posílení svých vlastních politik (péče pro starší a bezplatné univerzity) není dobrý výsledek pro vládní koalici *Labour Party* a *LibDem*. Celkové a další oblasti hodnocení této koalice vyznívají ve stejném duchu (Tabulky 11. a 12.).

To, jak hodnotit koaliční vládu, je poměrně složité. Komparace, která nám může pomoci je situace vnímání *Labour Party* vlády ve Skotsku i UK a odpovědnost za úspěchy a neúspěchy v různých oblastech. Skotská veřejnost si přeje více pravomocí pro svůj parlament a vládu. Přesto ji v roce 2007 hodnotili hůře než vládu v Londýně.

Tabulka 11: Hodnocení *Labour Party* ve vládě

	UK Vláda	Skotská Exekutiva
Velmi dobré	6	2
Dobré	43	37
Ani dobré ani špatné	25	33
Špatné	15	15
Velmi špatné	8	5
Počet dotazovaných	1312	1312

Scottish Social Attitudes 2007

Tabulka 12: Hodnocení daných oblastí

		2003	2007
Standard NHS	Vzrostl	20	19
	Zůstal stejný	25	45
	Klesl	46	26
Kvalita školství	Vzrostla	25	20
	Zůstala stejná	27	45
	Klesla	29	12
Standard veřejné dopravy	Vzrostl	-	27
	Zůstal stejný	-	38
	Klesl	-	18
Obecný životní standart	Vzrostl	34	29
	Zůstal stejný	36	41
	Klesl	24	20
Skotská ekonomika	Vzrostla	-	31
	Zůstala stejná	-	36
	Klesla	-	11
Počet dotazovaných		1508	1508

Standard NHS a Obecný životní standart jsou oblasti, kde větší odpovědnost má podle dotazovaných UK vláda (NHS- 34 x 23 %, životní standard 37x19 %).¹⁴⁵ I v těchto oblastech, které stabilně nevykazovaly nárůst, ale spíše stagnaci a kde hlavní odpovědnost měla UK vláda, tak získala lepší podporu než její skotská větev, obojí pod vládou labouristů. *Labour party* ve Skotsku utrpěla volební porážku kvůli komplexnímu problému nedostatečné pozice Skotského parlamentu, jeho podhodnocení, které *Labour Party* není schopna vyřešit, vzhledem ke své pozici i v UK.

Důležitým prvkem je osoba lídra strany, která se jasně projevila, kdy po nevýrazném Johnu Swinneyem nastoupil charismatický Alex Salmond, jenž oproti McConnellovi jasně získal podporu voličů.

Tabulka 13: Vnímání hlavních lídrů stran

		2003	2007
Tony Blair	Dobré (7-10)	41	39
	Střední (4-6)	39	35
	Špatné (0-3)	18	24
	Neví	2	2
Jack McConnell	Dobré (7-10)	20	23
	Střední (4-6)	48	45
	Špatné (0-3)	18	22
	Neví	14	10
John Swinney/Alex Salmond	Dobré (7-10)	9	39
	Střední (4-6)	37	35
	Špatné (0-3)	32	14
	Neví	22	13

Scottish Social Attitudes

Odpověď na vítězství SNP neleží pouze v problému oslabení pozice *Labour Party*. Příčinu úspěchu SNP je potřeba hledat v úspěšné mobilizaci svých „přirozených voličů“.¹⁴⁶

¹⁴⁵ CURTICE, John, MCCRONE, David, MCEWEN, Nicola, MARSH, Michael a ORMSTON Rachel, *Revolution or Evolution: The 2007 Scottish Elections*, Edinburgh 2009, str. 87.

¹⁴⁶ CURTICE, John, MCCRONE, David, MCEWEN, Nicola, MARSH, Michael a ORMSTON Rachel, *Revolution or Evolution: The 2007 Scottish Elections*, Edinburgh 2009, str. 87.

Tabulka 14 ukazuje růst pozice SNP u občanů se silnou skotskou identitou, tabulka 15 u těch, kteří chtějí nezávislost.

Tabulka 14: Podpora SNP v rámci dané identity %

	2003	2007
Skotská ne Britská	40	58
Více Skotská než Britská	27	42
Stejně	6	15
Více Britská než Skotská	2	11
Britská ne skotská	1	7

Tabulka 15: Podpora SNP v rámci ústavní preference %

	2003	2007
Nezávislost	58	78
Devoluce	12	22
Bez parlamentu	4	6

Úspěch SNP tkvěl v tom, že našli svoje voliče (+18/+15 u skotských identit, +20 u zastánců nezávislosti). Někdo by mohl očekávat, že všichni zastánci nezávislosti budou i zastánci SNP, to však není vůbec nutností, *Labour Party* jako hlavní skotská strana byla stále silně zakořeněna a byla vnímána jako nejlepší politická možnost i pro některé zastánce nezávislosti. SNP našla svoje voliče, kteří ji nebrali jako odpovědnou a volitelnou stranu.¹⁴⁷ Právě toto je hlavní význam voleb 2007, SNP se prokázala jako možná vládnoucí strana, nabourala předchozí monopol labouristů hlavně u sobě blízkých voličů, částečně bylo dosaženo zisku i středového, toho bude dosaženo hlavně až při volbách 2011.

SNP nepochybně pomohl Skotský parlament a vláda jako aréna, kde SNP může svoji kredibilitu a činnost lépe prosadit, zvláště v kontrastu s *Labour Party*. Voliči byli v roce 2007 dotázáni, která strana „velmi pečlivě“ sleduje zájmy Skotska, výsledek: SNP – 23 %, Lab – 7

¹⁴⁷ CURTICE, John, MCCRONE, David, MCEWEN, Nicola, MARSH, Michael a ORMSTON Rachel, *Revolution or Evolution: The 2007 Scottish Elections*, Edinburgh 2009, str. 111.

%, LD – 4 % a Con – 3 %¹⁴⁸ je jednoznačným konečným vyjádřením celého problému reprezentace a fungování systému. Pro skotské voliče začíná být Skotský parlament a vláda důležitou specifickou arénou, kde je potřeba strana, která bude co nejlépe hájit zájmy na dané úrovni.

SNP toto velmi dobře pochopila a ve svém programu netlačila na otázku nezávislosti, kterou chápe skotská veřejnost jako oddělenou od voleb. Naopak prokázala díky svému programu kompetenci. Naopak od *Labour Party* (které se to za osm let vlády s *LibDem* nepodařilo) SNP přesvědčila voliče, že dokáže získat z devoluce maximum pro skotskou veřejnost. Na rozdíl od *Labour Party*, která koherentně jednala v rámci obou vlád, tak SNP může zaujmout jasnou pozici v politické aréně, která je přesně stvořena pro ni samotnou.

2.4. Menšinová vláda SNP a „změna“ ve fungování devolučního uspořádání

SNP v potenciálně nebezpečné pozici menšinové vlády proti unijní, ale ne spojené opozici, obstála. Ke stabilitě jí pomohlo vytvoření úspěšného mixu sociálně levicových a pravicových politik k vytvoření středové pozice s levicovou rétorikou, která je přijatelná pro všechny sociální vrstvy.¹⁴⁹ S problémem levo-pravé identity SNP se setkáváme vzhledem ke vztahu s labouristy, kdy obě strany jsou si velmi podobné. Odlišují se na rovině ústavnosti, která vytváří voliče obou stran (právě od voleb 2007 kdy SNP je přijata jako adekvátní soupeř *Labour Party*). Ekonomická krize, která za první vlády SNP propukla, měla praktický dopad na rozhodnutí Alexe Salmonda postavit se za finanční giganty RBS (Royal Bank of Scotland) a HBOS k následné sanaci obou bank britským ministerstvem financí.¹⁵⁰

SNP měla poměrný úspěch, prokázala se jako účinná vláda a přinesla několik důležitých hmatatelných zisků. Nová ministryně pro NHS Nicola Sturgeonová prosadila zrušení poplatků u lékaře a za předpis, což ještě více oddálilo celý systém od Anglie.¹⁵¹ Podobně SNP zrušila i poplatky za užívání mostů.¹⁵² Velmi důležitý je *Climate Change (Scotland) Act 2009*, vláda se jím formálně zavázala snížit do roku 2050 výdej skleníkových plynů o 80 % k roku 1990. Získala si podporu Scottish Green a prosadila svou pozici v tomto

¹⁴⁸ CURTICE, John, MCCRONE, David, MCEWEN, Nicola, MARSH, Michael a ORMSTON Rachel, *Revolution or Evolution: The 2007 Scottish Elections*, Edinburgh 2009, str. 112.

¹⁴⁹ KEATING, John, *The Government of Scotland 2nd Edition: Public Policy making after Devolution*, 2010 Edinburgh, str. 128.

¹⁵⁰ MACWHIRTER, Iain, *Road to Referendum: The official companion to the major new television series*, Edinburgh 2013, str. 56.

¹⁵¹ MACWHIRTER, Iain, *Road to Referendum: The official companion to the major new television series*, Edinburgh 2013, str. 48.

¹⁵² *Abolition of Bridge Tolls (Scotland) Act 2008*, <http://www.legislation.gov.uk/asp/2008/1>.

tématu k „zelenějšímu“ Skotsku.¹⁵³ Celé téma obnovitelných zdrojů, jak se v debatě před referendem ještě ukáže, má obrovskou váhu vzhledem k potenciálu Skotska a jeho geografickým podmínkám. V roce 2008 začalo vysílat *Radio BBC Alba* čistě ve skotském gaelicu a *BBC Alba* jako čistě skotská televize s domácími pořady, vysílající v gaelicu a angličtině.

Labour Party mezitím procházela krizí identity. Strana znala pouze adversariální styl politiky a jako konstruktivní opozice se vůbec nedokázala projevit. Nespolupracovala s SNP ani na velmi blízkých tématech a sama se diskreditovala.¹⁵⁴ Po volbách byla předsedkyní strany zvolena Wendy Alexanderová. Její předsednictví je spojeno nejen s ustavením Calmanovy komise, ale především s rozpory uvnitř strany. Alexanderová totiž během televizního rozhovoru řekla, že referendum se klidně může konat („*Bring it on*“), ale Gordon Brown svou stranickou kolegyni nepodpořil, a možnost brzkého referenda padla, odhalujíc problémy uvnitř strany.

Sama Wendy Alexanderová krizi v *Labour Party* ještě prohloubila, když musela rezignovat po dalším finančním skandálu ohledně zahraničních příspěvků na její kampaň. Byla druhým předsedou labouristů po McLeishovi, kterému se to přihodilo. Podobnou deziluzi ve stejné době vyvolal i *Cash for Honours Scandal*, kdy za poskytování půjček a finanční podpory byly určitým jedincům za spolupráci s labouristy slíbeny šlechtické tituly.¹⁵⁵

Této situace naopak využila Konzervativní strana, která má ve Skotsku nálepku outsidera, aby mohla konečně získat nějaký konkrétní vliv. SNP potřebovala podporu pro prosazení svých zákonů. Jasným dokladem fungování a budování *ad hoc* koalic v rámci první vlády SNP bylo schvalování rozpočtů. Rozpočet jako hlavní finanční schéma je jedním z nejdůležitějších výkonů parlamentu a vlády.

První rozpočet pro rok 2008 musel Swinney (skotský ministr financí) prosadit až po dohodě s *Conservative Party* za snížení daní o 25-50 % pro malé a střední podniky (okolo 120 tisíc podniků). Naopak *Labour Party* a *LibDem* se hlasování neúčastnily a nespolupracovaly.¹⁵⁶ Rozpočet pro rok 2009 nebyl na první pokus schválen, obě strany hlasovaly proti rozpočtu, který byl schválen až na druhý pokus poté, co každá strana prosadila

¹⁵³ PITTOCK, Murray, *The road to Independence: Scotland in the Balance*, Londýn 2013, str. 132.
<http://www.gov.scot/Topics/Environment/climatechange/scotlands-action/climatechangeact>

¹⁵⁴ MITCHELL, James, *The Scottish Question*, Oxford 2014, str. 268.

¹⁵⁵ PITTOCK, Murray, *The road to Independence: Scotland in the Balance*, Londýn 2013, str. 144.

¹⁵⁶ BBC News, *MsPs agree to pass Scots budget*, 6. 2. 2008.

svojí politiku (konzervativci víc policistů a opět snížení daní pro podniky, labouristé vytvoření 8000 nových postů pro vzdělávání a trénink).¹⁵⁷ Rozpočet byl v roce 2010 opět schválen pouze s podporou konzervativců a *Scottish Green*.¹⁵⁸ I poslední rozpočet, který musela menšinová vláda SNP schválit, prošel pouze s podporou konzervativců a bez podpory labouristů, stejně jako ve většině případů, se to neobešlo bez velmi adversariálního stylu politiky mezi *Labour Party* a SNP.¹⁵⁹ SNP se vyhýbala „velkým“ a kontroverzním zákonům, na které by potřebovala podporu a více se zaměřila na vládnutí jako takové. Prokázala vysoce technokratický přístup vládnutí, který ve svém manifestu slíbila a který voliči chtěli v rámci ekonomického růstu a *performance politics*.¹⁶⁰

Pokud se věnujeme sledování dynamiky a vývoje v rámci vládnoucího systému a i samotného Skotského parlamentu a vlády, nacházíme prvky kontinuity předchozího vývoje, ovšem s prvky novými, které byly částečně omezeny realitou menšinové vlády. Pro sledovaný vývoj směrem k referendu 2014 však první vláda SNP přinesla nový dynamický vývoj, kterého by jinak nebylo dosaženo.

Ve vztahu vlády a parlamentu ve Skotsku nedošlo k velkým změnám, ba naopak, menšinová vláda, nemajíc většinu v parlamentu, omezila svoji legislativní funkci. Během svého vládního období prosadila 42 zákonů, což je pokles oproti předchozím obdobím koaliční vlády (50 zákonů 1999-2003, 53 zákonů 2003-2007).¹⁶¹ Skotská vláda ve vztahu k parlamentu byla ve slabší, zranitelné pozici. Ovšem ve smyslu vlády jako jednotné výkonné složky svou pozici posílila. Symbolické přejmenování skotské exekutivy na skotskou vládu je toho jasným dokladem a vyjádřením celého problému autority a identity. SNP a skrze nový název i vláda samotná získala ve vztahu k vládě v Londýně rovnocennější postavení a začala získávat atributy vlády státní a nepouze regionální.

SNP snížila počet kabinetních ministrů na šest s deseti zástupci. Vláda se tím stala soudržnější, jasně vyprofilovaná s autoritou na základě faktu, menšího počtu ministrů z jedné strany. Uvnitř vlády se jasně vyprofilovaly funkce. Alex Salmond jako nový premiér – *First Minister*, měl jasnou autoritu jako státník a lídr vlády a strany. Každodenní agendu a chod

¹⁵⁷ BBC News, *Scottish Budget approved by MSPs*, 4. 2. 2009.

¹⁵⁸ BBC News, *Parliament passes Scottish Budget*, 3. 2. 2010.

¹⁵⁹ BBC News, *Scottish Government budget passes by*, 9. 2. 2011.

¹⁶⁰ MITCHELL, James, *The Scottish Question*, Oxford 2014, str. 272.

¹⁶¹ CAIRNEY, Paul, *The Scottish Political System Since Devolution: From New Politics to the New Scottish Government*, Exeter 2011, str. 51.

vlády naopak obstarávali Nicola Sturgeonová jako místopředseda a ministr zdravotnictví a John Swinney jako ministr financí.¹⁶²

Jak jsem již uvedl výše, skotská administrativa vlivem vzdálenosti a samotné existence začala získávat samostatný charakter. To bylo během vlády SNP ještě prohloubeno. Lepší kontakt mezi zájmovými skupinami (jež jsou nezbytné při formování politik) a státem jsou vysvětlitelné nejen větší ochotou ministrů SNP tyto vztahy navazovat. Nýbrž i samotným faktem, že velikost Skotska umožňuje blízké, personální jednání a navazování důvěrných vztahů. Což se provádí jednodušeji než v prostředí všech možných úrovní v Londýně, kde koncentrace subjektů od těch malých až po nadstátní giganty je opravdu obrovská. Skotská vláda jednodušeji a přehledněji navazuje vztahy na domácí úrovni, které zajišťují specifické výsledky.

Nesmíme tento proces přecenit, neboť britská státní služba a systém má přístup k obrovským zdrojům informací a vztahům s těmito skupinami, které produkují výsledky, kterých by samostatná skotská administrativa nemohla nikdy dosáhnout, proto (často i velmi ochotně v rozporu s oficiální nacionalistickou rétorikou) těchto zdrojů využívá a aplikuje je ve Skotsku.¹⁶³ Informalita v rámci státní správy stále zajišťuje většinový chod při procesu agregace a artikulace zájmů.

V této souvislosti a ve vztahu k devolučnímu uspořádání byla rétorika SNP nesena v duchu oslabení neformálních přenosů a většího důrazu na formální procesy sdílení moci, kde by byla vyjádřena samostatná skotská pozice. SNP ve svých prohlášeních vyzývala k vytvoření nezávislého, autonomního prostředí pro skotskou *Civil Service*, dále jasné, pravidelné schůzky JMC a omezení praktiky Sewelovy doktríny pro skotskou legislativu.¹⁶⁴ Realita ale byla poměrně jiná. Jak jsme již uvedli, informalita a asymetričnost vztahů v rámci *Civil Service* zůstala hlavním faktorem, ovšem s novou dynamikou, která nemusí mít praktický dopad, ale změna v rétorice je jasná. Podobně i počet „Sewelových“ zákonů v parlamentu se o něco snížil, ale přesto jako procedura byla stále hojně využívána a skotská vláda tím řešila problémy menšinové vlády v parlamentu. Mezi lety 2007-2011 bylo přijato

¹⁶² CAIRNEY, Paul, *The Scottish Political System Since Devolution: From New Politics to the New Scottish Government*, Exeter 2011, str. 72

¹⁶³ CAIRNEY, Paul, *Intergovernmental Relations in Scotland: What was the SNP effect?*, The British Journal of Politics and International Relations 2012, vol. 14, str. 238.

¹⁶⁴ CAIRNEY, Paul, *Intergovernmental Relations in Scotland: What was the SNP effect?*, The British Journal of Politics and International Relations 2012, vol. 14, str. 234.

v průměru 8,5 těchto zákonů ročně, mezi lety 1999-2007 to bylo 9,5 zákonů ročně.¹⁶⁵ Pokles v počtu zde je, ale na reálný dopad fungování legislativy zcela nepatrný. JMC schůzky se začaly konat, jejich reálný dopad se však nezměnil a tento orgán není nikterak odpovědný a pouze konzultativní.

Přesto, že reálné dopady nejsou patrné, samá nová image, pojetí a vnímání skotské vlády a jejího postavení má vliv na budoucí vývoj. Voliči a sami aktéři ji chápali jako skutečnou autoritu s pozicí v systému. Změnou ve fungování systému je vztah skotské vlády k lokálním autoritám ve Skotsku. SNP si v rámci své rétoriky nemůže logicky dovolit klást nějaké absolutní překážky a výhrady snaze o posílení lokální vlády. Hlavním, praktickým důvodem SNP bylo zmrazení *council tax*, daní do obecních rozpočtů, což byl velký úspěch SNP a opěrná politika celé vlády i s ohledem do voleb 2011. Za spolupráci *COSLA – Committee of Scottish Local Authorities* získala nový rámec koordinace, financování a plánování ve střednědobém a dlouhodobém horizontu, ve kterém může působit.¹⁶⁶ Naopak systém financování (blokový grant Barnettovou formulí) zůstal v praktickém hledisku nezměněn.

SNP opět nastolila ústavní otázku. Nezávislost, proměna devoluce a hodnocení systému se dostalo do parlamentní a veřejné diskuze více než během koaliční vlády. SNP kvůli opozici v parlamentu realizovala *National Conversation*, veřejnou kampaň, která diskutovala ústavní okolnosti a možnosti dalšího vývoje (na internetu se účastnilo 50 tis. občanů, na veřejných setkáních 5300 občanů). Jejím výsledkem byla bílá kniha skotské vlády – *Your Scotland, Your Voice: National Conversation*¹⁶⁷, ta rozpracovala různé možnosti a cesty k lepšímu a spravedlivějšímu Skotsku v rámci jejich předvolebního programu v souvislosti s nezávislostí nebo rozšířením pravomocí. To, že na změněnou dynamiku vývoje musely reagovat i unijní strany, je důkazem toho, že nelze ústavní otázku vnímat pouze jako produkt SNP. *National Conversation* a činnost Calmanovy komise jsou hlavním vyjádřením změny v předchozím vývoji na cestě k referendu.

Z iniciativy třech hlavních unijních stran vznikla nezávislá 15 členná komise pod vedením profesora Kennetha Calmana (kancléře *University of Glasgow*), složená z vysokých

¹⁶⁵ CAIRNEY, Paul, *The Scottish Political System Since Devolution: From New Politics to the New Scottish Government*, Exeter 2011, str. 97.

¹⁶⁶ CAIRNEY, Paul, *The Scottish Political System Since Devolution: From New Politics to the New Scottish Government*, Exeter 2011, str. 150.

¹⁶⁷ 26. 9. 2009 V elektronické formě na oficiálních stránkách Skotské vlády <http://www.gov.scot/Resource/Doc/293639/0090721.pdf>.

státních úředníků a osob ve veřejném skotském prostředí ze všech tří unijních stran. Zpráva, kterou komise vydala, řešila otázky nejlepšího možného vývoje ústavní otázky ve Skotsku.¹⁶⁸ Hlavním výsledkem Calmanovy zprávy bylo zhodnocení, že ekonomická a sociální unie je stále nejlepší variantou, na druhé straně doporučují zvýšit daňovou a finanční odpovědnost Skotského parlamentu. Hlavními prostředky a pravomocemi byly navrženy: za 1) variace o +10 pencí z libry na dani z příjmu, předchozí změna o +3 pence je nahrazena tím, že automaticky se daň z příjmu sníží pro Skotsko o 10 pencí oproti Anglii, stejně se sníží částka grantu a Skotský parlament si sám stanoví vlastní hranici, pokud bude chtít stejnou jako v Anglii, tak nastaví 10 pencí;¹⁶⁹ 2) přenesení několika menších daní – z půdy, známek, leteckého cestování, přepravy a možnost jednat s Westminsterem o přenesení dalších menších daní; 3) možnost půjček od dalších subjektů při zachování blokového grantu.

Aby mohly tyto nové prvky fungovat, dala komise i politická doporučení: 1) větší důvěra a kooperace mezi vládami i parlamenty, 2) demonstrace legislativní kompetence Skotského parlamentu – úprava Sewelovy doktríny,¹⁷⁰ 3) oficiální komunikace v rámci parlamentních výborů, prohloubení JMC – více agendy, větší důležitost a závaznost, 4) větší spolupráce v rámci jednání EU – aby byli skotští ministři o všem informováni a měli rovnocenné postavení s britskými kolegy a 5) možnost skotské vlády jmenovat vlastní vysoké úředníky.¹⁷¹ Dalšími prvky bylo devolvování pravomocí: jmenovat radu *BBC Scotland*, otázek držení zbraní, zvěrolékařství, exotických nemocí, povolené silniční rychlosti a alkoholu za volantem.¹⁷² Výsledek činnosti této komise je důležitý vzhledem k novelizaci *Scotland Act 2012*.

Jak Calmanova komise, tak Národní Konverzáce jsou vyjádřením změny v politickém systému a veřejnému diskurzu směrem k referendu. Skotská veřejnost získala jasnou

¹⁶⁸ Červen 2009, *Servinng Scotland Better: Scotland and The United Kingdom in the 21st Century*, od dubna 2008 měli v činnosti své vlastní internetové stránky, vydali na 900 dotazníků, 12 konferencí, 300 psaných doporučení, 50 veřejných a 27 neveřejných zasedání.

¹⁶⁹ *Servinng Scotland Better: Scotland and The United Kingdom in the 21st Century*, str. 8.

¹⁷⁰ Označováno jako tzv. *Sewel motions*, Sewelovy pohyby v rámci legislativního procesu ve Westminsteru a Holyroodu.

¹⁷¹ *Servinng Scotland Better: Scotland and The United Kingdom in the 21st Century*, str. 13-14.

¹⁷² *Servinng Scotland Better: Scotland and The United Kingdom in the 21st Century*, str. 15.

distinktivní tvář, dominuje jí skotská agenda.¹⁷³ Skotská veřejnost toto chápe jako posun k bližší, demokratičtější vládě.¹⁷⁴

2.5. Volby 2011 a většinové vítězství SNP

Volby 2011 a jejich výsledek byly obrovským šokem. Volební systém byl konstruován tak, aby proporční systém pouze zřídka kdy připustil zisk většiny hlasů jednou stranou, ovšem SNP svým volebním ziskem a koncentrací hlasů získala jako první strana ve Skotském parlamentu většinu a mohla vytvořit samostatnou vládu.

Tabulka 16: Výsledek voleb do Skotského parlamentu 2011

	<i>Labour</i>	<i>SNP</i>	<i>Conservative</i>	<i>LibDem</i>	<i>Ostatní</i> ¹⁷⁵
Počet křesel (129)	37	69	15	5	3
Počet hlasů %	26,3	44	12,3	5,2	4,4

SNP dokázala přesvědčit voliče, že jako schopná vláda dokáže řídit zemi i v dalším volebním období. *Labour Party* naopak nezvládla volební kampaň a oslovit skotské voliče. Hlubší analýza výsledků voleb a preferencí voličů osvětluje, jak se SNP a skotská vláda dostala do středu dění a nastoupila cestu k referendu 2014. Byl to právě tento volební úspěch a zisk demokratického mandátu, který zapříčinil referendum a celý následný vývoj.

SNP svůj volební úspěch získala na základě udržení vlastní voličské podpory a zisku mnoha hlasů od *Labour Party* a *LibDem* z předchozích voleb 2007. Důvodem byla na straně labouristů hlavně nespokojenost s jejím opozičním působením a také spokojenost s vládou SNP. *LibDem* vstoupila do velmi neoblíbené koalice s konzervativci, zato byla penalizována velkým odlivem voličů, jehož značnou část získala SNP.

¹⁷³ KEATING, John, *The Government of Scotland 2nd Edition: Public Policy making after Devolution*, 2010 Edinburgh, str. 108.

¹⁷⁴ „Scottish politics is transparent as never before, politicians are accountable and they face much more intense political competition than those in Westminster. This no doubt enhances the quality of democracy and is another advance on what went before, but it also encourages political timidity and a tendency to shy away from risky innovations.“ Viz KEATING, John, *The Government of Scotland 2nd Edition: Public Policy making after Devolution*, 2010 Edinburgh, str. 260.

¹⁷⁵ *Scottish Green* 2 křesla a *Nezávislý* 1 křeslo.

Tabulka 17: Rozčlenění hlasování v constituency na základě předchozího hlasování

	2007 volby					
2011 volby	<i>Nevolili</i>	<i>Con</i>	<i>Lab</i>	<i>LibDem</i>	<i>SNP</i>	<i>Ostatní</i>
Nevolili	41	2	10	7	3	3
Cons	9	61	5	4	1	15
Labour	16	10	61	16	6	9
LibDem	4	7	4	33	3	9
SNP	24	11	19	37	84	41
Ostatní	6	8	1	3	3	24
N	82	88	97	73	210	34

Jak bylo v rámci předchozích voleb ukázáno, klíčové je vnímání kompetencí, fungování strany, jejího předsedy, kampaně a celkově obrazu, kterého si voliči vytvoří.¹⁷⁶ Odliv voličů od unijních stran a další posílení SNP je potřeba chápat ve světle kladného hodnocení SNP a fungování skotské úrovně vládnutí.

Tabulka 18: Hodnocení stran v základních oblastech

	<i>Cons</i>	<i>Lab</i>	<i>LibDem</i>	<i>SNP</i>
Schopni silné vlády	46	62	14	71
Jednotnost	51	52	15	86
V kontaktu s obyčejnými lidmi	15	57	29	75
Plní své sliby	20	31	9	50
Hájí Skotské zájmy	18	56	27	95

Scottish Election Study 2011(před volbami), N-1543

Jak je zcela jasně patrné v tabulce 18, SNP poráží ostatní strany. V zastávání skotských zájmů je rozdíl zcela markantní – 95 %, SNP díky tomu, že je nacionalistická strana, tak může svou veškerou činnost zaměřit na tuto úroveň a prezentovat se jako nejlepší obhájce zájmu obyčejných lidí na této úrovni. Jednota strany, odpovědnost, blízkost, to vše jsou jasně vyjádřitelné prvky *performance politics* a „úspěšného“ vládnutí.

¹⁷⁶ CARMAN, Christopher, JOHNS, Robert, MITCHELL, James, *More Scottish than British: The 2011 Scottish Parliament Election*, Basingstoke 2014, str. 23.

Jedním z důvodů, proč SNP zvítězila, bylo opět zvládnutí předvolební kampaně a prezentace pozitivního, strukturovaného volebního programu ve smyslu kompetentní vlády, která úspěšně vládne a chce pokračovat.¹⁷⁷ Naopak labouristé kampaň vůbec nezvládli, zaměřili se na negativní vidění situace, a celou rétoriku brali v negaci k nové koaliční vládě konzervativců v Londýně, že pouze oni mohou zabránit opakování Thatcherovské éry. Voliči toto vidění zcela odmítli a soustředili se na aktivní činnost skotské politické úrovně.¹⁷⁸

Tabulka 19: Vnímání předvolební kampaně 2011

		<i>Cons</i>	<i>Lab</i>	<i>LibDem</i>	<i>SNP</i>
Velmi pozitivní		5	4	2	33
Pozitivní		24	14	16	38
Neutrální		28	19	34	16
Negativní		24	33	31	8
Velmi negativní		18	30	17	4
N		1402	1434	1382	1436
Hodnocení pozitivity (1=negativní, 5=pozitivní)	2011	2,74	2,29	2,56	3,88
	2007	2,97	2,29	3,09	3,3

Scottish Election Study (předvolbami)

Dalším prvkem, kde SNP zcela jasně vyjádřila svou dominanci v rámci obrazu silné a schopné strany, je postava lídra strany. Alex Salmond zcela drtivě předčil ostatní lídry stran. Poznámání hodný je zvláště fakt, že Salmonda zvolili jako nejlepšího vůdce i voliči, kteří se ztotožňují s *Labour Party* v takovém poměru ke svému vlastnímu předsedovi Grayovi.

¹⁷⁷ *RE-Elect: A Scottish Government Working for Scotland*,
http://votesnp.com/campaigns/SNP_Manifesto_2011_lowRes.pdf.

¹⁷⁸ CARMAN, Christopher, JOHNS, Robert, MITCHELL, James, *More Scottish than British: The 2011 Scottish Parliament Election*, Basingstoke 2014, str. 65.

Tabulka 20: Vnímání nejlepšího a nejhoršího lídra u všech respondentů a občanů ztotožněných se stranou

	Všichni respondenti		Nejlepší, podle stranické identifikace				
	Nejlepší	Nejhorší	<i>Noc</i>	<i>Lab</i>	<i>LibDem</i>	<i>SNP</i>	<i>None</i>
Anabel Goldie (Con)	14	9	49	18	15	0	18
Iain Gray (Lab)	4	68	3	18	8	0	1
Tavish Scott (LD)	1	21	5	0	15	0	1
Alex Salmond(SNP)	81	3	43	64	62	100	80
N	552	540	37	106	13	187	204

Scottish Election Study (po volbách)

Celkově, v rámci vnímání stran a hodnocení vlády, byla voličům přesně strukturována otázka, jak hodnotí menšinovou vládu SNP a jak by hodnotili potenciální vládu *Labour Party*, kdyby místo nich vládla, doplněné o hodnocení unijních vlád. Z této komparace vláda SNP vychází jako jasný vítěz, celkové hodnocení je jasně v plusu oproti ostatním. Stejně i v tabulce 22 je další doklad, který jasně vypovídá, že voliči chápali SNP jako nejvíce kompetentní ve většině oblastí, opět hlavně vlády a skotských zájmů.

Tabulka 21: Hodnocení stranické „performance“ ve vládě

	Skotská vláda		Westminsterská vláda		
	<i>SNP</i> 2007-2011	<i>Labour</i> pokud by vládla	<i>Labour</i> 1997-2010	<i>Con</i> 2010-	<i>LD</i> 2010-
Velmi dobré	14	4	5	4	1
Dobré	42	27	31	18	13
Neutrální	25	26	19	23	23
Špatné	12	25	21	25	26
Velmi špatné	8	18	25	30	36
Dobrý-Špatné	+36	-12	-10	-33	-48
N	1923	1613	1697	1951	1943

Scottish Election Study (kombinace před i povolební)

Tabulka 22: Kdo dokáže nejlépe vyřešit a uchopit danou problematiku

	<i>Nikdo</i>	<i>Con</i>	<i>Lab</i>	<i>LibDem</i>	<i>SNP</i>	<i>Ostatní</i>	<i>N</i>
Ústava	2	12	14	1	66	2	173
Vzdělání	5	5	29	2	56	0	41
Ekonomika	5	11	25	2	45	1	286
Nezaměstnanost	0	2	46	2	42	0	48
Veřejné finance	5	24	29	2	27	2	41
Strana samotná	8	9	19	3	55	1	154
Vláda samotná	2	0	7	0	88	2	56
Skotské zájmy	2	0	2	0	95	0	107
Všechny otázky	5	9	20	2	55	3	1132

Scottish Election Study (povolební)

Podíváme-li se na ústavní preference, zjistíme, že se opakuje situace z voleb 2007. Preference vzhledem k nezávislosti ve skotské veřejnosti nevzrostly. SNP nebyla volena voliči, kteří se rozmysleli v otázce nezávislosti, ale volili ji zastánci unie jako nejlepší vládní stranu. Hodnocení předchozí vlády a prospekt pro další úspěšnou vládu byl hlavním motivem znovuzvolení SNP.¹⁷⁹

Tabulka 23: Dvě možné variace dotazu na ústavní otázku od roku 1999

		1999	2003	2007	2011
Pět možností	Nezávislost (uvnitř a vně EU)	28	28	25	26
	Devoluce (bez a s fiskální kompetencí)	62	59	65	63
	Bez parlamentu	9	14	10	11
	N	1482	1508	1508	1854
Tři možnosti	Nezávislost	-	-	24	24
	Více pravomocí	-	-	43	38
	Status quo	-	-	33	38
	N	-	-	1330	1558
	SNP regionální hlasy	27	21	31	44

¹⁷⁹ CARMAN, Christopher, JOHNS, Robert, MITCHELL, James, More Scottish than British: The 2011 Scottish Parliament Election, Basingstoke 2014, str. 105.

Volby do Skotského parlamentu, tudíž nejsou volbami druhého řádu ve smyslu, že by v nich šlo o situaci ve Westminsteru. Skotským volbám naprosto dominuje skotská agenda, problémy a řešení v rámci kompetencí. Skotská politická veřejnost teď žije ve dvou politických světech a od voleb 2011 je pro ně ten skotský nadmíru důležitý a dominuje politickému diskurzu jako celku. Vyjádřenému ve vnímání důležitosti a podílu na rozhodování v tabulce 24.

Tabulka 24: Vnímání daných oblastí a hlavní odpovědnosti za ně

	Zákon a pořádek	Zdravotnictví	Vzdělání	Životní standard
Skotská vláda	38	41	40	21
Britská vláda	10	11	9	32
Obě stejně	28	27	22	29
Jiný důvod	5	4	3	7
Neví	20	17	26	12
N	1760	1760	1760	1760

Scottish Election Study (povolební)¹⁸⁰

Výzkumem veřejného mínění a rozdílu mezi stranami je patrný fakt, že ve skotských volbách nešlo o konkrétní politiky, neboť obě strany jsou si velice ideologicky blízké a jejich programy jsou v socioekonomické oblasti velmi podobné. Obě strany se liší v ústavní otázce, zde ovšem ještě voliči posun neudělali. Celý vývoj je institucionálně-strukturální, probíhá přesně v rámci *performance politics* - nejadekvátnější vlády na skotské úrovni, která v systému *Multi-level governance* dokáže z devoluce získat maximum pro skotské prostředí. Tím, že to není otázka identity, tak Carman, Mitchell a spol. vyvrací přímo souvislost s referendem a postupem k nezávislosti.¹⁸¹ Posilování distinkce skotské úrovně vlády s vlastními tématy lze a je potřeba chápat v rámci vývoje k referendu a možné nezávislosti. Můžeme polemizovat nad komplexní otázkou konstruování politických identit voličů. Jisté je, že silnější zájem a plnější vyjádření skotské identity skrze politický systém je zcela logický, ať už je daný člověk zastáncem unie nebo nezávislosti.

¹⁸⁰ Volby se konaly 5. 5. 2011, Předvolební monitoring 28.4-4.5 2011, N-2046, Povolební monitoring 7. -16. 5. 2011, N-1763.

¹⁸¹ CARMAN, Christopher, JOHNS, Robert, MITCHELL, James, More Scottish than British: The 2011 Scottish Parliament Election, Basingstoke 2014, str. 162.

2.6. Praktické a strukturální dopady většinové vlády SNP

Ke zhodnocení dynamiky vývoje ve Skotském parlamentu a vládě, hlavně vzhledem k referendu a fungování systému, je potřeba zhodnotit hlavní body a politiky celého období před referendem. Ať už byly motivy voličů během voleb jakékoliv, SNP dostala možnost k realizaci nejen své skotské vlády, ale i referenda a řešení ústavní otázky. Základní prvky, jako novelizace *Scotland Act*, Edinburská smlouva, skotský zákon o referendu, ale i průzkumy veřejného mínění a konkrétní politiky, je potřeba vnímat v kontextu vyjadřující dynamiku směrem k referendu. Mnozí autoři zdůrazňují rozdílnost témat - praktická vláda je něco jiného než ústavní otázka. Toto vládní období je dle mého názoru nejlépe charakterizováno dvoukolejným přístupem SNP, kdy na jedné straně maximalizuje a snaží se uskutečnit realizaci nových pravomocí, na druhé straně vše připravuje k referendu o nezávislosti.¹⁸²

Je potřeba uvést, že se nejedná a růst podpory nezávislosti a otázky referenda. Základním cílem je analýza dynamiky a strukturace politického systému, která produkuje výsledky a vytváří ve voličích různé asociace a obrazy. Nemusí to být přímé posilování separatistických tendencí (to je až druhotné a spojené s psychologicko-sociální konstrukcí jedinců), ale změna primárního obrazu fungování, kompetencí a možností skotské vlády, SNP a nezávislého Skotska. Období skotské vlády 2011-2014 tím nutně nemuselo posílit motivaci k tomu říct Ano během referenda, ale samotný fakt, že SNP je dominantní aktér, který stále aktuálněji, komplexněji a realističtěji diskutuje o referendu, je pro pochopnutí a popsání dynamiky zásadní.

2.6.1. Politika SNP a *Scotland Act 2012*

SNP prostřednictvím svého volebního programu opět realizovala hlavní politiky jako udržení zmrazení lokální daně, +1 miliarda liber pro NHS, investice do obnovitelných zdrojů a odmítnutí privatizace určitých oblastí.¹⁸³ SNP začala stále více prosazovat svůj koncept *Arc of prosperity*, oblouku prosperity skandinávských zemí, kde stát plní významnou sociální funkci v soudržné společnosti, která je i ekonomicky výkonná. Nová rétorika vinoucí se tímto směrem má přímé navázání na využití zásob ropy a jejich využití v rámci státního fondu.

¹⁸² DEVNE, T. M., *The Scottish Nation: A modern History*, Londýn 2012, str. 664-665.

¹⁸³ MACWHIRTE Iain, *Road to Referendum: Official companion to the major new television series*, Edinburgh 2013, str. 251.

Stejně kritizuje politiky vládní koalice v Londýně a další privatizaci NHS a sociálního systému.

Naprosto klíčové jsou dva hlavní zákony. *Welfare Reform Act 2012*¹⁸⁴ je zákon, který podstatně mění dosavadní systém sociálních dávek. Všechny předchozí druhy dávek se spojily do univerzálního kreditu. To, jestli tato přehlednější forma bude mít pozitivní nebo negativní dopad, je otázka vývoje několika dalších let. Důležité je, že se kvůli němu zvedla nevole a zvláště ve Skotsku je tato reforma posuzovaná velmi negativně. A to hlavně i kvůli součásti označované *bedroom tax*, na jejímž základě každý, kdo má ve své domácnosti volnou místnost, kterou nikdo neobývá, ztrácí nárok na danou sociální podporu. To ve skotské veřejnosti vyvolalo vlnu odporu a reminiscencí s již zmíněnou *poll tax* z dob vlády M. Thatcherové.¹⁸⁵ Od té doby se tento prvek stal jedním z hlavních v rétorice SNP v celé diskuzi.

Podobně *Health and Social Care Act 2012*¹⁸⁶ reformuje dosavadní strukturu řízení a financování NHS. Kromě toho, že ruší *Strategic Health Authorities* (regionální střední úroveň plánování mezi ministerstvem a konkrétními zařízeními) a převádí pravomoci na koncové subjekty a výbory praktikujících lékařů, tak rozšiřuje tržní procesy ve zdravotnictví. Možnost pacienta jako spotřebitele více ovlivňovat průběh své léčby.¹⁸⁷ Skotský přístup a rétorika je vedena ve zcela opačném světle, zachování veřejné struktury státního zdravotnictví s komplexním plánováním místních autorit, ministerstva a zařízeními. Vláda SNP pokračovala v bezplatném univerzitním studiu. Celkově, přestože SNP spolupracuje s businessem a snaží se rozvíjet privátní sektor a dostatečné investice, tak vystupuje a jedná ve smyslu „*welfare nationalism*“¹⁸⁸, kdy skotská společnost je charakterizována a vnímána jako soudržná, se společnými hodnotami vyjádřenými solidaritou a sociálním státem.¹⁸⁹ SNP ve svém přístupu poukazuje na to, že kvůli Barnettově formuli tím, jak klesají veřejné výdaje

¹⁸⁴ <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2012/5/contents/enacted>.

¹⁸⁵ STV News, 30. 3. 2013, *Thousands rally in Glasgow to protest Coalition's bedroom tax*.

¹⁸⁶ <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2012/7/contents/enacted>.

¹⁸⁷ Fact Sheet ministerstva zdravotnictví ohledně *Health and social Care Act 2012*, https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/138257/A1.-Factsheet-Overview-240412.pdf.

¹⁸⁸ MACCLEAN, Iain, GALLAGHER, Jim, LODGE, Guy, *Scotland's Choices: The Referendum and What Happened Afterwards*, Edinburgh 2013, str. 118.

¹⁸⁹ Nicola Sturgeonová na blogu SNP prohlásila, že “fairness, prosperity and democracy” jsou tři základní pilíře slušné společnosti a jejich snažení. TORRANCE, David, *The Battle for Britain: Scotland and the Independence Referendum*, Londýn 2013, str. 121.

v Anglii, klesá i velikost grantu a skotská vláda nemůže udržet stávající úroveň sociálních služeb a jediným řešením je tak reforma a změna v ústavní otázce.¹⁹⁰

Rozdíl mezi menšinovou a většinovou vládou lze nejlépe demonstrovat na proceduře schvalování rozpočtu. V předchozí kapitole bylo uvedeno, jak menšinová vláda musela tvrdě vykupovat podporu rozpočtu politickými ústupky. Situace většinové vlády byla zcela odlišná. V roce 2012 (70 pro a 52 proti) a 2013 (68 pro a 56 proti) si SNP schválila svůj vlastní rozpočet i přes odpor všech hlavních stran.¹⁹¹ Poslední rozpočet před referendem nakonec podpořili poslanci *Labour Party* a *LibDem*¹⁹², nic to nezměnilo na faktu, že i přes realitu více či méně konstruktivní debaty měla SNP jasnou dominanci a mohla svůj návrh prosadit.

Scotland Act 2012 je první velká formální změna v devolučním nastavení. Jak již bylo zmíněno, vychází z výsledku Calmanovy komise. Všechny tři hlavní unijní strany se zavázaly ve svých předvolebních manifestech pro volby 2010 do Westminsteru přijmout dané závěry. Přestože se jedná o největší změnu, tak její omezení je jasně patrné. Neobsahuje nijak formální zajištění vztahů mezi úrovněmi a vztahem k EU, jak Calmanova zpráva navrhovala.¹⁹³ Nakonec byla devalvována schopnost variovat o 10p sníženou daň z příjmu, možnost půjčovat si až 5 miliard liber ročně, menší daně-*stamp duty, land, landfill*, ovšem ne poplatky za letecké pasažéry, svoboda v oblasti povolené rychlosti, vzduchových zbraní a možnost jmenovat do rady BBC a Královského soudu.¹⁹⁴ Zákon, který byl přijat nejdříve Westminsterem a následně všemi stranami potvrzen i ve Skotském parlamentu, je vyjádřením dynamiky směrem k více pravomocím. V průběhu schvalování SNP uváděla, že daný zákon je již překonaný, devalvované pravomoci jsou nedostatečné a stejně bude potřeba je doplnit.

2.6.2. Edinburská smlouva a *Scottish Referendum Independence Act 2013*

Praktický vyjádřením celého procesu je přijetí Edinburské smlouvy a následného zákona o skotském referendu. Tyto dvě události v podstatě umožnily samotnou realizaci, neboť Skotský parlament nemůže přijímat zákony týkající se ústavní otázky a mohlo toho být dosaženo až po příslušné dohodě a legislativě s Westminsterem a britskou vládou.

¹⁹⁰ TORRANCE, David, *The Battle for Britain: Scotland and the Independence Referendum*, Londýn 2013, str. 160.

¹⁹¹ BBC News, *MSPs pass 30 bn pounds Scottish budget at Holyrood*, 8. 2. 2012.

BBC News, *Scottish budget: MSPs pass Governments spending plan*, 6. 2. 2013.

¹⁹² BBC News, *MSPs pass pre referendum Scottish budget*, 5. 2. 2014.

¹⁹³ <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2012/11/contents>.

¹⁹⁴ BBC News, *MSPs endorse new Holyrood powers under Scotland Bill*, 18. 4. 2012.

Dohodou, která byla podepsána mezi skotskou a britskou vládou, vznikl legální základ pro pozdější zákon a referendum.¹⁹⁵ Obě vlády se dohodly na uskutečnění referenda na spravedlivé, demokratické bázi, upravené příslušným zákonem Skotského parlamentu. Britská vláda ponechala dostatečnou volnost pro realizaci, ovšem při stanovení podstatných podmínek. Skotský parlament mohl sám rozhodnout o datu, ale referendum muselo proběhnout do konce roku 2014, bude obsahovat pouze jednu jasnou otázku vyjadřující vztah k nezávislosti (britská vláda tím vyloučila otázky po možnostech maximalizovat devoluci a přenesení dalších pravomocí), volit mohli všichni, kdo může volit do Skotského parlamentu (možnost 16 a 17 letých je ponechána na skotské vládě) a volební komise, která bude kontrolovat spravedlivost a dodržování veškerých ustanovení vzhledem k zákonu a kampaním.¹⁹⁶ Kampaň byla vyjádřena skotským zákonem, ovšem pod kontrolou volební komise. Snaha o nestrannost BBC a určení finančních limitů bylo dáno skotskou vládou, ale v rámci volební komise- kdy jde o zahraniční dary a další praktické záležitosti.

Edinburská smlouva nejen že prakticky umožnila realizaci referenda, ale je také důležitým vyjádřením vztahů a vývoje v rámci devolučního uspořádání. Skotská vláda díky svému vítězství a demokratickému mandátu donutila britskou vládu k závazné smlouvě ohledně ústavní otázky. To by dříve bez podpory a vlády SNP nebylo možné. Konkrétní podmínky velmi ilustrativně dokládají rozpoložení moci. Britská vláda byla stále ústavně silná, aby stanovila kontury budoucího zákona a průběh referenda, ale konkrétní rozhodnutí již přenechala na skotské vládě.

V listopadu 2013 Skotský parlament přijal *Scottish Independence Referendum Act 2013*, a tím formálně potvrdil vývoj a cestu k referendu 2014. Zákon prakticky upravil okolnosti nastolené v rámci Edinburské smlouvy. Otázka, která byla položena v září 2014, nakonec zněla: „*Should Scotland be an independent country?*“ (Má být Skotsko nezávislou zemí?), konečné datum bylo zvoleno 18. 9. 2014 a volit nakonec mohli i 16 a 17 letí voliči.¹⁹⁷

¹⁹⁵ *Agreement between The United Kingdom Government and the Scottish Government on a referendum on independence for Scotland*, 15. Října 2012 v Edinburghu. Podepsána za Britskou vládu Davidem Cameronem (PM), Michaelem Moorem (Ministr pro Skotsko) a za Skotskou Alexem Salmondem (FM) a Nicolou Sturgeonovou.

¹⁹⁶ Memorandum smlouvy v *Agreement between The United Kingdom Government and the Scottish Government on a referendum on independence for Scotland*.

¹⁹⁷ *Scottish Independence Referendum Act 2013*, <http://www.legislation.gov.uk/asp/2013/14/enacted>.

2.6.3. Posuny ve veřejném mínění a vnímání Skotské vlády a parlamentu během většinové vlády SNP

První roky většinové vlády nepřinesly oproti dosavadnímu vývoji mnoho nového. V několika srovnáních byla skotská vláda vnímána pozitivněji v roce 2011 než 2013, 2014 tj. v posledním roce před referendem. Přestože dynamika v tomto ohledu nevedla ke stále větší podpoře ve všech oblastech, tak to mnoho nemění na celkovém trendu, který po roce 2007 nastal, kdy skotská úroveň dosahuje nepoměrně vyšší podpory a kladných reakcí. Rok 2011, stejně jako 2007 byl volebním rokem a to často vysvětluje enormní rozsah podpory.¹⁹⁸

Tabulka 25: Vnímání vlády jako důvěryhodné instituce

	2004	2006	2007	2009	2011	2012	2013
Skotská	52	51	71	61	71	62	59
UK	22	21	35	25	18	31	26

Scottish Social Attitudes 2013

Tabulka 26 je ideálním dokladem vyjádření dynamiky vývoje skotského politického systému, neboť veřejná percepce a medializace je základem veřejného a politického jednání občanů. Prakticky je to vyjádření již zmíněného procesu, kdy pokud občané více o činnosti skotské vlády slyší a přemýšlejí, tak samostatná skotská politická aréna má pro ně větší význam, což s dominancí SNP vedlo i k referendu. Od roku 2011 poprvé v historii bylo skotské veřejné mínění spjato a informováno o situaci v Edinburghu více než Londýně.

Tabulka 26: Jak moc lidé slyšeli o aktivitách dané vlády v posledním roce

	2004	2006	2009	2010	2011	2013
Skotská	29	35	46	38	49	41
UK	34	41	52	48	46	38

Scottish Social Attitudes 2013

Porovnání tabulek 27 a 28 nás opět dostává do problému, jak voliči vnímají reálné rozdělení pravomocí v rámci systému a jaké by si přáli. Opět je zde značný nepoměr ve prospěch skotské vlády. Skotská instituce by měla být silnější, než tomu bylo doposud. Ovšem rozdíl se poměrně snížil. To vede k myšlence, že realita referenda je velmi vážná a voliči jsou velmi opatrní.

¹⁹⁸ Většina tabulek z této kapitoly pochází ze zprávy *Scottiish Social Survey – SSAS 2013: core module-attitudes to government, the economy, health and social care services, and social capital in Scotland*, REID Susan, WATRTON Jennifer a WILD, Annie 2014.

Tabulka 27: Kdo má největší vliv na vládnutí ve Skotsku

	2000	2004	2007	2009	2011	2013
Skotská	13	19	28	33	38	30
UK	66	48	47	39	38	47

Scottish Social Attitudes 2013

Tabulka 28: Kdo by měl mít největší vliv na vládnutí ve Skotsku

	2007	2009	2011	2013
Skotská	71	72	73	63
UK	14	13	13	20

Scottish Social Attitudes 2013

Co ovšem asi nejednoznačněji ukazuje rozdílné vnímání obou hlavních úrovní a dál jejich hodnocení a praktický dopad, je vyjádření kreditu a viny za rozdílnou výkonnost ekonomiky. Ekonomika je na makrorovině řízena v Londýně, ovšem reálné dopady jsou rozhodovány i v Edinburghu, tato sdílená pravomoc by mohla snést podobné sdílení viny i kreditu za svůj výkon. Realita je zcela opačná, negativní vina je dávana britské vládě, naopak úspěchy SNP. Voliči spojili svoje vnímání identity, výkonu a hodnot do jasné rovnice. Přestože to platilo i v období před rokem 2007, tak za vlády SNP je to výraznější. Jiné subjekty v tabulce jsou vyjádřením reality globalizované ekonomiky, kdy ani vlády samy nemohou zcela ovlivnit vývoj vlastních ekonomik. Ve stejném duchu se projevuje udělování kreditu/viny i za vývoj v NHS a vzdělání, pouze v dopravě větší díl viny připadá i na Skotsko.¹⁹⁹

Tabulka 29: Kdo je hlavně odpovědný za to, že v posledním roce ekonomika vzrostla

	2006	2007	2009	2011	2012	2013
Skotská	47	55	66	69	61	47
UK	19	21	14	15	18	16
Jiná	20	15	12	10	14	26

Scottish Social Attitudes 2013

¹⁹⁹ *Scottish Social Attitudes 2011: Core module: Attitudes to Government, the Economy and Public services in Scotland*, REID Susan, ORMSTON Rachel, 2012.

Tabulka 30: Kdo je hlavně odpovědný za to, že v posledním roce ekonomika klesla

	2006	2007	2009	2011	2012	2013
Skotská	26	17	7	11	14	15
UK	42	44	38	54	47	45
Jiná	16	25	44	26	31	29

Scottish Social Attitudes 2013

2.7. Strukturální a politické zakotvení referenda ve vládě SNP a závěrečná charakteristika vývoje a prostředí pro referendum

Stejně jako samotný vývoj, i tato práce se snaží ukázat, že referendum a diskuze o něm je plně ukotvena v prostředí druhé vlády SNP. Praktická diskuze a témata SNP, jež měla nejen charakter obyčejné vládní agendy, ale měla i svou druhou rovinu ve smyslu problému s řešením v nezávislosti. V tomto duchu se odvíjela i většina plenárního zasedání ve Skotském parlamentu.²⁰⁰ Vládní program SNP pro rok 2013-2014 byl jasným vyjádřením toho, jak SNP ve své druhé vládě, ať více či méně hlavní a jasně viditelnou cestou spojoval praktické problémy skotské vlády s ústavním problémem a nezávislostí Skotska. Voličům byl prezentován jasný, kompetentní vládní program zaměřený hlavně na posílení ekonomiky a veřejných služeb, který měl tu více či méně implicitně či explicitně podsunutou otázku nezávislosti (v podání SNP jako pozitivního řešení problémů).²⁰¹ Jasně zde vyplývá kritika k závislosti na rozhodnutích v Londýně, kde koaliční vláda Davida Camerona přijala škrt. Ty negativně podle nacionalistů ovlivní fungování skotských veřejných služeb, aktivita skotské vlády, která se snaží o snížení obrovských rozdílů v příjmech, je tím anulována.²⁰²

Stejně i nový britský *Welfare Act 2013*, kterým se vytvořil *bedroom tax* a universální kredit jako velké ohrožení, proti kterému vláda SNP chce bojovat.²⁰³ Jasně můžeme vycítit snahu o vyjádření, že v samostatném Skotsku toto už nebude potřeba a skotský lid si zvolí vlastní zákony, které mu odpovídají. V programu je samostatná kapitola, která poukazuje na možnosti nezávislosti. Ovšem už samotná činnost ve vládě se má snažit realizovat lepší a spravedlivější život ve Skotsku, kdy vláda prosadí *The Community Empowerment and*

²⁰⁰ 21. 5. 2014, Ruth Davidsonová (předseda Conservatives) polemizovala s Alexem Salmondem o realitě ropných zdrojů a jejich minulém i budoucím využití. 18.6 Johan Lamontová (předseda Labour) a Nicola Sturgeonová jednali o reálných výsledcích školství ve Skotsku a možné dopady v rámci budoucí nezávislosti. V záznamech jednání ze Skotského parlamentu, <http://www.bbc.co.uk/democracylive/scotland/>.

²⁰¹ Scottish Government, *Empowering Scotland*, 2013.

²⁰² Scottish Government, *Empowering Scotland*, 2013 str. 13.

²⁰³ Scottish Government, *Empowering Scotland*, 2013 str. 80.

Renewal Bill, který má posílit fungování komunit ve Skotsku.²⁰⁴ Podobně i otázka ve zdravotnictví, kdy problém reálného fungování je spojen s problémem škrtů v rozpočtu britské vlády které budou mít opět negativní dopad na skotského pacienta, proti čemuž chce SNP bojovat.²⁰⁵

Prostředí vlády SNP od roku 2011 do roku 2014 přivedlo „do prvního pokusu“ v rámci referenda o nezávislosti vývoj devolučního systému ve Skotsku. Nemůžeme říct, že by tento vývoj byl automatický sám od sebe. Samozřejmě vznik samotné regionální instituce vždy vytváří arénu, jejíž identita, funkce a aktéři jsou pevně spojeny s daným regionem a vzájemně se posilují. Dynamika a konkrétní vývoj nikdy nejsou zcela jistý a záleží až na fungování systému. Přestože se to nestalo ani v rámci koaličních vlád *Labour Party* ve Skotsku, tak vývoj může zamrznout a situace zůstane stabilním doplněním státní úrovně, jež na sebe dynamiku zdaleka tak nestrhává. Příkladem může být vývoj spolkových zemí v SRN (natož krajská soustava v České republice). Naopak Skotsko se svou silnou identitou, jasnými hranicemi a bohatým kulturním a institucionální dědictvím v dané aréně vytvořilo něco jiného. I vláda *Labour Party* si nemohla dovolit být pouze nástrojem vlády v Londýně (přestože za to byla v posledku penalizována).

Vláda SNP je příkladem toho, kdy regionální strana se svou identitou může zcela realizovat svou politiku na své úrovni a umožní jí to využívat k ospravedlnění stálého a maximálního posilování pravomocí pro regionální úroveň. Politická aktivita – snaha o co nejlepší *performance* je spojena s posilováním *performance* dané úrovně. Ovšem ani toto není jasným prvkem ve směru k nezávislosti. Sama SNP vyhrála právě pro své vládní kompetence, v rozsahu menšinové vlády ani prakticky nemohla rozvinout svou hlavní rétoriku a politickou činnost ve smyslu cesty k referendu. K tomu byl potřeba další prvek a to dostatečná volební podpora. Ta je v tomto smyslu klíčová, protože až volební výsledek 2011 dal SNP nejen prostor většinové vlády, ale hlavně mandát a vyjádření důvěry, se kterou se mohla své hlavní politiky – snahy o nezávislost ujmout.

²⁰⁴ Zákon má “strengthen joint working and accountability in Community Planning Partnerships; strengthen community voices in shaping and delivering outcomes; make it easier for communities to take on public sector assets; streamline the community right to buy; bring clarity to the common good and allotments; and make it easier for local authorities to recover costs in respect of dangerous and defective buildings. The Scottish Government will consult on a draft Bill and detailed policy proposals shortly.” Scottish Government, *Empowering Scotland*, 2013 str. 47.

²⁰⁵ Poskytne a udrží základní výdobytky: bezplatné university, péče o děti, péče o staré a potřebné, chudé a deprimované locality dostanou podporu, minimální mzda 7,45libry na hodinu ve veřejných službách a další Scottish Government, *Empowering Scotland*, 2013 str. 89.

Akt zrušení státu, v případě Skotska – více než 300 let staré velmi úspěšné unie, je ze své podstaty natolik zlomovou změnou, že mění vnímání obyčejných lidí. Ti mohou vývoj, skotskou vládu a SNP podporovat jakkoli, ale zrušení Spojeného království je pro obyvatelstvo moc velký skok do neznáma. V této analýze je možnost nezávislosti naprosto reálná z pohledu dvou hlavních rovin. V první rovině je to realita SNP, vládní strany, která může se svou parlamentní většinou prosadit své zákony a také strana, jejíž jasný hlavní dlouhodobý cíl (jež je ve stanovách strany) je nezávislost Skotska. V hlubší rovině je referendum výsledek celkového vývoje, na kterém nová politická úroveň získala skrze činnost svých aktérů moc a identitu, která zpětně aktérům dovolila nový rozsah a obsah činnosti. Ať už byl tedy vývoj v konkrétních politikách a tématech jakýkoli, tak vzájemné fungování, ovlivňování a vnímání parlamentu (a dalších institucí) a skotské veřejnosti vedlo k silnějšímu propojení na dané úrovni. Došlo k situaci fixace, která vytváří mechanismus k vytvoření a vysvětlení doposud nejprůhodnějšího okamžiku pro nezávislost Skotska.

Třetí kapitola - Diskuze před referendem o Skotské nezávislosti 2014

3.1. Základní vymezení a zpracování veřejné diskuze

Předvolební (před referendem) kampaň a diskuze není pouze praktické vyjádření pro více strukturovanou veřejnou debatu. V tomto případě musíme diskuzi, která se odehrála před samotným referendem, chápat jako praktickou veřejnou činnost. Pro nás je důležité, že vychází z institucionálního základu, tj. aktéři mají svou pozici odvislou od své funkce a své názory ze své předchozí činnosti v dané funkci. Stává se střetem dvou hlavních pozic/názorů a odehrává se ne na pozadí hodnocení skutečnosti, možných pravomocí a budoucích politik v rámci systému. Témata jsou provázána, mají i svůj zcela strukturální a institucionální charakter, mohou být více či méně předvídatelná. Jejich skutečná podstata jako by byla sama o sobě hlavní.

Provázání institucionální a konkrétní obsahové složky je vymezeno i hlavní strukturací samotné diskuze. Diskuze je v následujících kapitolách strukturována ve vymezení dvou hlavních protipólů – institucionálních aktérů – skotské a britské vlády. Ve své rekonstrukci vycházím na jedné straně z pozic, implikací a hodnot představených britskou vládou v sérii patnácti tematických vládních zpráv.²⁰⁶ Na straně druhé z bílé knihy skotské vlády.²⁰⁷ Tyto oficiální zdroje měly rozhodující význam na podobu a vývoj celé diskuze. Jako oficiální vyjádření obou hlavních institucí a politických subjektů se staly argumentací obou stran a konečnou pozicí ve snaze jak oslovit voliče.

V hlavních tematických okruzích budou následující kapitoly rekonstruovat debatu, poukazovat na zásadní problematiku a odlišné pozice obou hlavních táborů a jejich zarámování diskuze do svých ideologických výkladových systémů. Tato rekonstrukce je ještě doplněna o analýzu *BBC Scotland*, internetového zpravodajství o politickém vývoji ve Skotsku²⁰⁸, několika důležitými primárními a sekundárními zdroji vzhledem k tématu a televizních diskuzí v rámci BBC mezi hlavními skotskými představiteli.

Výběr BBC jako nestranné platformy byl záměrný, neboť vzhledem k ostatním hlavním deníkům a informačním zdrojům se formálně i prakticky BBC snažila být opravdu co

²⁰⁶ HM Government: *Scotland Analysis*.

²⁰⁷ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*.

²⁰⁸ <http://www.bbc.com/news/scotland>.

nejvíce objektivní.²⁰⁹ I BBC měla velký problém s nestranností, podle výzkumu profesora Johna Robertsona z *University of West Scotland*, „BBC sama není nestranná a výběrem témat, jejich podáním a atmosférou zpráv favorizuje prounijní pozici“.²¹⁰ Přesto BBC ze všech zpravodajských zdrojů svým rozsahem a kvalitou byla nejrelevantnějším zdrojem informací v tomto smyslu. McWhirter, jenž byl neoficiálně spojen s kampaní za nezávislost, se přímo vyjádřil o kvalitě a nestrannosti dvou hlavních redaktorů a respondentů *BBC Scotland* – Briana Taylora a Glena Campbella.²¹¹

V zásadě se práce věnuje obsahové a názorové složce debaty a jejího rámování, ne její formální stránce v podobě dvou hlavních kampaní: *Yes Scotland* a *Better Together*. Obě kampaně reprodukovaly ve veřejném životě na základě obsahu debaty, jež byly strukturovány výše zmíněnými vládami. Kampaň *Yes Scotland* vznikla 25. května 2012 v Edinburském divadle, kde předsedové SNP – Alex Salmond, *Scottish Socialist Party* – Colin Cox a *Scottish Green* – Patrick Harvie deklarovali nadstranickou kampaň v rámci úsvitu skotského národního státu a cílem získat jeden milion podpisů pro společnou deklaraci nezávislosti. Předsedou kampaně se stal Blair Jenkins (bývalý ředitel *BBC Scotland*), který kolem sebe sestavil nadstranický tým (Susan Stewart, Stan Blackley, Jacqueline Caldwell ...), se snahou minimalizovat Alexe Salmonda, aby bylo dosaženo image, kdy se jedná o zájem skotský, ne pouze SNP.²¹² Kampaň *Better Together* vznikla 1. června 2012 jako společný projekt tří hlavních unionistických stran – *Labour Party*, *Conservative Party* a *LibDem*. Předsedou se stal Alistair Darling, ministr financí ve vládě Gordona Browna 2007-2011. Přes některé menší rozpory a přílišnou negativitu pracovala celá platforma stabilně.²¹³

Ať už byl výsledek referenda jakýkoli, je nutné ocenit a vyzdvihnout účinek debaty na politickou aktivizaci skotské veřejnosti. Lidé, kteří se o politiku dříve ani nezajímali, se aktivně účastnili politických debat, cítili, že každý může přispět a rozhodnout o budoucnosti

²⁰⁹ Většina dnů zcela okázale jedná a předkládá informace v neprospěch SNP a možnosti nezávislosti. MACWHIRTER, Iain, *Disunited Kingdom: How Westminster won a referendum but lost Scotland*, Glasgow 2014, str. 38.

²¹⁰ <https://www.opendemocracy.net/ourkingdom/john-robertson/bbc-bias-and-scots-referendum-new-report>.

²¹¹ MACWHIRTER, Iain, *Disunited Kingdom: How Westminster won a referendum but lost Scotland*, Glasgow 2014, str. 94.

²¹² MACWHIRTER, Iain, *Disunited Kingdom: How Westminster won a referendum but lost Scotland*, Glasgow 2014, str. 216-223.

²¹³ MACWHIRTER, Iain, *Disunited Kingdom: How Westminster won a referendum but lost Scotland*, Glasgow 2014, str. 223-229.

své země.²¹⁴ Politická aktivizace a identifikace nemusí mít přímo spojitost s nezávislostí, vede ovšem k dalšímu dobudování a demokratické, ideologické strukturaci skotské politiky – na úrovni Skotského parlamentu a vlády, neboť zde debata probíhala.

K metodologickému zpracování diskuze, vedle hlavní – obsahové stránky (obsahová diskurzivní analýza), které se tato práce věnuje, je potřeba vymezit zásadní rámec chápání referenda a právě jeho vztahu k institucím. Ve svém pojetí reflektují přístupy diskurzivní analýzy.²¹⁵ Veřejná debata a diskurz jsou konstitutivními články, které dávají prvkům význam, rámec, a ovlivňují jejich praktickou existenci. To, jak skotská a britská vláda vnímá určité prvky a předjímá alternativy, tak tím se vytváří možnost těchto alternativ a jejich možné pochopení.

Zásadní podmínky jsou dané a pro všechny společné – soudobý stav unie. Následky a pravděpodobnost, precedentní situace a jejich výkladový obraz však může být odlišný a může dosahovat nejen jiných hodnocení, ale i alternativních vývoje. V rámci diskurzu se projevují mocenské vztahy a vazby. Instituce mají různou sílu ve veřejném diskurzu, mohou s odlišnou autoritou prosazovat svoje interpretace. Lze tak nazírat debatu jako souboj predominantní prounijní pozice, která má silnou oporu v britské vládě a ve většině médií. Na druhé straně skotská vláda kolem sebe dokázala mobilizovat protisílu, které vláda jako instituce zajistila dostatečnou autoritu, neboť mohla vytvářet vlastní expertní analýzy a rozvíjet *networks*.

Diskurz a debata jsou včleněny do ideologie jako takové. Ta poskytuje aktérům jasné rámce, slovník a další prvky tvořící identitu – svou pozici a možnost svého hlediska. V této oblasti je diskuze střetem nacionalistické a federalistické – unijní ideologie. Pozitivní prvky jsou nacionalisty vnímány vzhledem k nezávislosti, nezávislost sama je hodnota a kvalita, která prakticky mění fungování systému k lepšímu. Naopak pro federalisty je nezávislost negativní prvek a výhody vidí ve společném setrvání v unii. Tyto aspekty vymezují základy

²¹⁴ „from Brora to Ecclefechan, coupar Angus to Tobermory, this is a time of great and energetic disputation... The referendum is inescapable. Something is happening and that something is important... Yessers and Nawers in Scotland agree on little, save perhaps this: the campaign has been a steroid injection for democracy. Not just because tens of thousands have returned to the electoral register but because politicians are talking about big things at last. Things that go beyond a simple yes or no vote... Yes or no change is coming. This is what politics is supposed to be about, this is what we are supposed to want.“ MASSIE, Alex, *The Spectator* 4. 9. 2014.

²¹⁵ MAYNARD, Jonathan, A map of the field of ideological analysis, *Journal of Political Ideologies* 2013, Vol. 18 n. 3.

diskurzivní analýzy a vnímání skotské debaty předreferendem jako konstitutivní vyjádření politického – institucionalizovaného prostředí.²¹⁶

V rámci jemnějšího rozlišení teorie je pro případ skotské diskuze před referendem vhodný post-strukturalistický přístup. Ten vychází z pozice, kdy není předdiskurzivní – před sociální řád a stav věcí. Není zde realita, kterou teprve pak v rámci diskurzu dotvářejí, dávají význam atd.²¹⁷ V politickém diskurzu je post-strukturalistický přístup problematický, sociální realita má mnohé podoby, jejich hodnotící procesy v rámci veřejného diskurzu mají nejasnou ontologickou pozici. Diskuze ohledně skotského referenda se vede hlavně na půdě hypotetických scénářů vzniklých z hodnocení stávajícího stavu a velmi pravděpodobných situací. Samotná témata jsou často charakterizovaná nejistotou. Diskurz se profiluje tak, že obě hlavní pozice hodnotí stávající stav, nastinují budoucí vývoj, snaží se ho podepřít nejlepšími argumenty a přesvědčit o svém vidění budoucnosti, že bude to nejpravděpodobnější.

Částečná „absence“ konstitutivní reality v nejasné budoucnosti a vývoji po hlasování vede k prostoru (charakterizovanému prázdnotou a nejistotou), který se obě hlavní strany snaží vyplnit. Využívají různých argumentů, interpretací společných bodů, aby v prostředí mocenských vazeb a v rámci diskurzu mohli využít svého institucionálního postavení (zároveň ho vytvořit a manifestovat). Přesvědčit o svém vidění voliče, kteří se podle toho, jak daný diskurzivní rámec funguje a dává výsledky, rozhodnou při volbě v referendu. Samotné referendum dává diskurzivní analýze podstatný princip. Nejedná se o volby, ani o veřejné mínění, jedná se o konkrétní výkon sociální volby, voliči si z nepřeborného obsahu diskurzu a z přesvědčení dvou hlavních pozic vytáhnou jednu ze dvou možností Ano x Ne.

Při užití diskurzivně analytických přístupů je pro sociální výzkum stěžejní vytvořit síť nejdůležitějších prvků debaty, jejich významy a vztahy, až do celkového vytvoření výkladového slovníku nacionalistů a unionistů. K vytvoření této sítě významů je možno použít různé způsoby analýzy, teorie rámování – framing je základním přístupem, jak takovou významovou mapu využít.

Výkladový rámec, jak ho používají Benford a Snow, je základním nástrojem pro postžení obsahu debaty. V nejširším smyslu je rámec „schémata interpretace... k lokaci,

²¹⁶ MAYNARD, Jonathan, A map of the field of ideological analysis, *Journal of Political Ideologies* 2013, Vol. 18 n. 3, str. 305.

²¹⁷ MAYNARD, Jonathan, A map of the field of ideological analysis, *Journal of Political Ideologies* 2013, Vol. 18 n. 3, str. 305.

vnímání, identifikaci a označení“²¹⁸ Pokud rámeček tímto způsobem ovlivňuje kognitivní psychologii všech aktérů, má následně absolutní vliv na politické akce těchto subjektů.

Rámeček je konstituován z konkrétních prvků reality (dochází ke zjednodušení reality – nikdy z ní nemůžeme postihnout vše, absence jasné reality a přenesení významů – symbolů), těm je dán konkrétní význam. Vedle těchto prvků a významů se konstituuje nejen celá tato síť ale i samotná identita aktéra, ten zaujímá pozici k těmto prvkům a plánuje svou akci.²¹⁹

Hlavní strukturou procesu rámování – framing je zaměření se na nějaký problém, ten analyzovat, hodnotit a chtít změnit. Tato kapitola nám může ukázat, jak se SNP a britská vláda zaměřily na konkrétní problémy v různých oblastech, uchopily je ze svého pohledu a představily konkrétní řešení. Důležitým prvkem v procesu rámování a hodnocení stávající situace je určení odpovědnosti, kdo je vinen za stávající nelichotivý stav. V rámci SNP vidíme hlavní linku obviňování britské vlády v Londýně, ať už se tato kritika konkretizuje na středopravicovou vládu nebo je její hlavní těžiště v Londýně jako takovém.

Prognostická reakce je dalším základním prvkem rámování²²⁰, SNP podala ucelený program na řešení všech oblastí v nezávislém státě. Na jedné straně je podstatné, že nechává možnosti otevřené, řeší pouze situaci nezávislosti a to, jak nově budou všechny problémy kontextualizovány. V rámci svého politického programu ovšem přišli i s konkrétními prvky a politikami. Tato ambivalence je příznačná pro snahu podpory myšlenky „je to hlas pro nezávislé Skotsko, ne pouze pro SNP“. Britská vláda prognosticky rámcuje a hodnotí návrhy a možnosti skotské vlády a možných scénářů.

Úspěšnost nebo dopad na společnost lze pozorovat u rámce jako rezonanci, což znamená to, že voliči přijmou rámeček, a jsou tak mobilizováni, přijmou logiku daného rámce a jeho výkladové struktury a symboly. Konkrétně je klíčové pro rámeček, aby byl uskutečnitelný a uvěřitelný pro voliče. To, jak uvidíme, se SNP tolik nepovedlo, naopak britská vláda dokázala negovat skotské návrhy a prosadit svůj výklad.

SNP aktivně přijala iniciativu, neboť tato strana negativně hodnotí stávající situaci (obviňuje britskou vládu) a navrhuje nová konkrétní řešení, která se mají uskutečnit v rámci

²¹⁸ BENFORD, Robert, Snow, David, Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment, Annual Review of Sociology 2000, Vol. 26., str. 614.

²¹⁹ BENFORD, Robert, Snow, David, Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment, Annual Review of Sociology 2000, Vol. 26., str. 615.

²²⁰ BENFORD, Robert, Snow, David, Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment, Annual Review of Sociology 2000, Vol. 26., str. 616.

samostatného státu. Britská, unijní strana spektra naopak brání současný stav a jejich rámec působí preventivně, hodnotí negativně návrhy nacionalistů a zaměřuje se na nejistotu budoucnosti a možnosti samostatného Skotska.

Debata před referendem 2014 byla velmi komplexní a probíhala na mnoha úrovních. Základní, která má svůj prakticky nejbližší vztah k otázce samostatnosti – je rovina fungování samostatného státu kontra zachování unie. Zachování unie je hlavním bodem celého rámování, má dvě výkladové vyjádření spojené se dvěma hlavními hodnotícími pozicemi: z pohledu prounijního bloku a Whitehallu unie pracuje velmi dobře a pro skotské obyvatelstvo, stejně jako pro všechny Brity, to přináší většinu zisků. Naopak nacionalisté a skotská vláda charakterizují stávající stav jako nepřilíš ideální, ve kterém se skotská společnost nemůže tolik rozvíjet a potřebovala by změněný rámec – samotné Skotsko. Hodnotící pozice alternativy nezávislého Skotska je charakterizována analogicky, pro zastánce unie je nezávislost spojena hlavně s riziky a problémy nového, malého státu ve vlnách rozbouřeného globálního politického a ekonomického systému. Nacionalisté naopak chápou nezávislost jako obrovskou příležitost pro vybudování lepší, efektivnější a soudržnější společnosti.

Otázka nezávislosti je navíc, na rozdíl od hodnocení unie, spojena s nejistotou. Praktické dopady a vývoj nejsou vůbec jisté (těžba a cena ropy, ekonomické trendy, vstup do EU a přijetí eura/libry...). Pro výsledek a celkový průběh bylo klíčové, jak dokážou oba tábory pracovat s touto nejistotou ve svůj vlastní prospěch. Ze samé podstaty problému je nutno říci, že nejistota nakonec byla motivem stojícím za úspěchem unijního bloku. Celou debatou se tato linka vinula, rizika a možné problémy plynoucí z nejistoty nakonec převážily pozitivní možnosti. Voliči mající jistotu stávajícího fungování a životní úrovně nechtěli toto riskovat pro nejisté vyhlídky budoucnosti. Pozici SNP a nacionalistů je možno popsat jako snahu přesvědčit o své kompetentnosti a jistotě, že samostatné Skotsko bude fungovat lépe. Přesto, že udělali značný posun a ve své bílé knize představili komplexní plán, tak skrze prounijní rétoriku a argumentaci se u skotské veřejnosti projevila nerealizovatelnost daného programu. Voliči jednoduše neuvěřili, že samostatné Skotsko může vše zvládnout, a ještě zvýšit životní úroveň s navrhovanými sociálními službami při vyrovnaném rozpočtu a fungující ekonomice.

Další prvky rámce mají charakter konkrétních politik a oblastí veřejné politiky. Rámce obou jsou celkově charakterizované i na pravo – levém spektru. Prounijní pravicovější přístup

nižších sociálních výdajů, silného soukromého sektoru a nízkých a udržitelných daní. Naopak nacionalisté zdůrazňovali nedostatečnost sociálních služeb, snahu o soudržnější společnost skrze sociálněji politiky. V oficiálních zprávách britské vlády se toto tolik neprojevuje, koaliční vláda věděla, že by to nebylo úspěšné, voliči by s oslavou pravicovějších politik nesouhlasili a více by je to popudilo. SNP naopak využívala své identity sociální strany a podpory sociálně demokratického stylu vlády a fungování společnosti, jako ve skandinávských zemích.²²¹ Také je potřeba uvést, že SNP si byla vědoma potřeby podpory soukromého sektoru pro nezávislé Skotsko, udělala i dost slibů ohledně podpory privátního sektoru. Tato pravo-levá rovina analýzy nebyla tou hlavní, byla spíše v pozadí. Je důležité mít i tento motiv při konkrétních analýzách na paměti.

Pro pochopení toho jak funguje moderní politika a veřejná diskuze je ještě nutno zdůraznit prvek expertizy a nejlepšího řešení. V posledních dekádách se v Evropě prosadilo vidění a fungování politiky souvislé s nejlepším fungováním a výkonem, jenž jsme uvedli jako *performance politics*. Hledání technicistních, expertních řešení, má dosáhnout i nejlepších, objektivně přijatelných výsledků. Expertiza je zde klíčová. V komplexní postindustriální tržní společnosti nemají občané a veřejnost kapacitu mít znalost o daných tématech, a proto se dovolává odborníků, kteří svou vědeckou zdánlivě „neutrální“ činností, poskytnou nejlepší řešení. V tomto systému se projevují tržní principy. Vědecký přístup, hlavně v oblasti společenských a ekonomických věd je pro skotskou debatu klíčový. Hodnotově, metodologicky a teoreticky různorodé a nejasné společenské vědy nemohou poskytovat jednoznačný a jasný výsledek. Tento přístup je spojen s věrohodností rámce a snahou získat voliče na svou stranu. Obě skupiny toho využívaly a snažily se podepřít své vidění „nejobjektivnějšími“ zdroji.

Vytvořil se systém mnoha různých epistemických komunit, které vytvářejí velké množství analýz a zpráv, které podporují to nebo ono stanovisko. Nemusíme hodnotit celý systém jako závislý na nabídce a poptávce, ale je nutné vést v patrnosti, že i přes domnělou a záměrnou snahu o nezávislost a nestrannost vždy jakákoliv zpráva vychází z určitých předpokladů, požívá jinou logiku a jiné jazykové struktury, které ovlivňují celkový obraz. Ve Velké Británii vzniklo mnoho různých komisí, institutů a dalších organizací zpracovávající informace o ekonomickém, sociálním či jiném životu britské společnosti. V rámci důležitosti

²²¹ „the case for independence does not rest on identity or nationality, but rather on values of social justice, enterprise and democracy... The UK is the fourth most unequal country in the developed world“ rozhovor s Nicolou Sturgeonovou pro Sunday 27. 1. 2013 viz REVEST, Didier, *Independence for Scotland: Theoretical and Practical reflections on the 2014 referendum and its possible outcomes*, Newcastle upon Tyne 2014, str. 8.

a kvality je nutno uvést *Office for Budget Responsibility*, nezávislou, nevládní, veřejnou organizaci zpracovávající informace o veřejných financích. Organizace vznikla rozhodnutím vlády v roce 2010, úzce spolupracuje s ministerstvem financí v Londýně, hodnotí fiskální a měnovou politiku vlády a spolupracuje na jejím utváření a zpracovává dlouhodobé trendy. Britská vláda ve své argumentaci v oblasti veřejných financí vychází často z jejich výsledků.²²² Podobně funguje i *Institut for Fiscal Studies*, založený v roce 1969, jehož hlavní činností je zpracovávat ekonomická data, podávat zprávy a podílet se na procesu utváření politických rozhodnutí.²²³

Britská vláda používala tyto dva hlavní instituty se svými vlastními zdroji, *Civil Service* je velmi výkonná struktura s mnoha funkčními *network* systémy, sbírající a hodnotící informace. Má velké zdroje, je tedy ve výhodě oproti svému skotskému protějšku. Skotská vláda se spoléhala hlavně na svou vlastní složku, byrokracii i instituci *GERS – Government Expenditure and Revenue Scotland*, jež je přímo součástí skotské vlády.²²⁴

Pro důvěryhodnost a komplexnost argumentace se rozdíl v kapacitě obou vlád a dalších institucí a systémů ukázal jako velmi důležitý. Analýza v jejich bílé knize se mohla jevit jako idealistické vyjádření samotné vlády a i přes uznávanou objektivitu nepolitické skotské státní služby, spíše jako objednávka skotské vlády. Skutečnost absence velkého výběru a strukturovanosti zdrojů se projevila. Hlavní manifest se stal terčem útoků a mnozí občané během veřejných diskuzí zpochybnili kvalitu zprávy jako moc zjednodušující a jednostrannou. Britská vláda naopak mohla svou pozici podpořit i zprávami „nezávislejších“ institucí, které dodaly větší ráz nestrannosti. Kvalita a kapacity britské vlády se podílely na tom, že vládní zprávy *Scotland Analysis* měly komplexnější poznámkový a zdrojový aparát.

V této souvislosti je potřeba uvést, že zjednodušující podání je pro zpracování manifestu skotské vlády i pozitivním prvkem. Obyčejní lidé neposuzují zprávy pouze podle komplexnosti a vědeckosti, ale i porozumění. Bílá kniha skotské vlády²²⁵ užívá velmi jasná grafická znázornění, tabulky, schémata a strukturace stran a textů (různé barvy, častá shrnutí, otázky a odpovědi, vyjádření hlavních informací pomocí neobvyklých typů písma, obrázků a dalších). Celkově je hodnocení jazykových struktur v dané argumentaci v těchto dokumentech klíčové jak pro vyjádření reálných faktů a hodnocení, tak pro možné alternativní vývoje.

²²² <http://budgetresponsibility.org.uk/about-the-obr/what-we-do/>

²²³ <http://www.ifs.org.uk/about/>

²²⁴ <http://www.gov.scot/Topics/Statistics/Browse/Economy/GERS>

²²⁵ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland.*

V následných podkapitolách postupně analyzuji hlavní oblasti veřejné politiky. Aktuální stav a realitu, zarámování do podoby negativní, nutné pro změnu s proklamovanou možností v rámci nezávislého státu – pohled skotské vlády a nacionalistů. Na straně druhé pozitivní realita, která se může naopak zhoršit ústavní změnou. Snahy prosadit svůj rámec jako pravděpodobnější a vhodnější pro volbu, skrze propracovanější prezentaci a realističtější hodnocení a návrhy.

Konkrétní obsah diskuze a témat je stále aktuální. Debata má i po referendu skoro stejnou podobu. Pro zachování lepší výkladové hodnoty a citlivosti k celému tématu a jeho aktuálnosti, pracuji s přítomným i minulým časem ve svém textu.

3.2. Obecné otázky vzniku samostatného státu

Prvním rámcovým tématem je samotná ústavní otázka, prakticky uvádí a spouští vývoj a alternativní scénáře u všech dalších oblastí. To, jakým způsobem může Skotsko být nezávislé, má praktický dopad na mnoho konkrétních realizací a skutečností. Ústavní otázka je v posledku celkovým vyjádřením identity. Možné varianty realizace mohou ovlivnit velmi prakticky možnosti nového státu – otázka charakteru suverenity.

Hlavní linií nejen ústavní, ale i debaty o nezávislosti, je hodnocení současné pozice Skotska v unii a možnosti pro lepší nebo horší rozvoj. Celkový charakter procesu rámování je explicitně i hlavním charakterem diskuze. Britská vláda jasně vnímá pozitivní vzájemný dopad mezi unií a Skotskem, oba z toho profitují víc, než kdyby byly samostatnými.²²⁶ Hlavním argumentem v rámci demokratického řízení je hodnocení devolučního nastavení v rámci skotské a britské vlády.

Vyjádření UK vlády je jednoznačné, „Devoluce je flexibilní, efektivní a spolupracující systém vlády. Sice nepřitahuje mnoho pozornosti, neboť se věnuje hlavně technickým řešením. Ale obě vlády pracují dohromady, aby nejlépe sloužily skotským občanům.”²²⁷ Spolu s dalšími výdobytky britské unie (armáda, velikost ekonomiky, mezinárodní konexe a další praktické zisky) má Skotsko to nejlepší z obou světů. Na straně jedné je členem silné unie, která zajišťuje vše podstatné na nejkvalitnější možné úrovni dané svou historií, zdroji a

²²⁶ HM Government: *Scotland Analysis: Devolution and the implications of Scottish independence*, únor 2013, str. 5.

²²⁷ HM Government: *Scotland Analysis: Devolution and the implications of Scottish independence*, únor 2013, str. 14.

postavením. Na straně druhé Skotský parlament a vláda umožňují vlastní politický systém, seberealizaci politické identity a její respektování.²²⁸

Skotská vláda ve svém manifestu nezpochybňuje a také vysoce cenní společnou historii a úspěchy unie v minulosti. Fungování devolučního systému, je bráno jako velké pozitivum a úspěch na cestě k demokratické vládě ve Skotsku, ale pro jejich rámec nedostatečně. Demokratická vláda ve Skotsku je hlavní argument SNP. Nemusí v tomto pojetí mít žádný konkrétní politický obsah – vládu strany, politiky atd. SNP využívá nezávislosti jako argumentu o sobě samém.²²⁹ Nehovoří o své vládě, ale o „skotské vládě“ – „vládě skotského lidu“²³⁰ Velmi častý obrat je že, samostatnost znamená vládu lidí, kteří mají Skotsko nejvíce na srdci, neboť v něm žijí a pracují.²³¹ Hlavní argument je dán geografickou polohou a realitou toho, že Londýn je velmi daleko. Skotsko přesto, že je vyslyšeno a má svůj parlament, tak hlavní rozhodnutí, jež jsou přijímána ve Westminsteru, jim nikdy nebudou vyhovovat, jak by tomu bylo v samostatném státě. V rámci této logiky SNP postupuje dále s praktickým vyplněním možného státu, omezuje otevřenost přístupu a podává konkrétní obsah. Samostatné Skotsko nejen že bude více demokratické, ale i prosperující a bude fungovat lépe sociálně, neboť si samo na míru vytvoří politiky, jež nejlépe odpovídají potřebám skotské ekonomiky a společnosti – SNP hovoří o spravedlivější společnosti hlavně ve vztahu ke koaliční vládě konzervativců, jejich politikám a vlastní socialistické představě o Skotsku.

SNP ale v jednom ohledu musela vyvrátit svoji argumentaci a základní přístup pozitivním hodnocením stávající situace. Zdůrazňováním síly Skotska, zejména v ekonomických otázkách.²³² SNP tím chtěla vyvrátit hlavní nejistotu a pochybnosti o tom, zda Skotsko vůbec může realizovat nezávislost a nedojde k poklesu životní úrovně. SNP stále

²²⁸ HM Government: *Scotland Analysis: Devolution and the implications of Scottish independence*, únor 2013, str. 14.

²²⁹ *BBC Scotland*, 16. 2. 2014, Alex Salmond „není to hlas pro SNP, ale pro celé Skotsko, je to otázka celkové identity.“

²³⁰ „*The Scottish Government believes that the people of Scotland are the ones who will do the best job of running our country. We will not get every decision right, but more often than not the choices we make for our economy and our society will be better for Scotland than those made at Westminster.*“ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 41.

²³¹ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 36.; předmluva Alexe Salmonda k celému manifestu: „*I believe in independence because I believe it will be better for all of us if decisions about Scotland are taken by the people who care most about Scotland – the people who live and work here. It is my absolute conviction that Scotland's future should be in Scotland's hands*“, str. 2.

²³² Podle statistik Mezinárodního měnového fondu- 2,5-3,2%HDP roční deficit Skotska pro 2016, pokud část dluhu podle historického nároku, tak bude ještě nižší pro Skotsko 1,6-2,4% naopak Velká Británie pro rok 2016 operuje s předpovědí 3,4% deficitu. *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 55.

zdůrazňovalo skotské přírodní zdroje, rozvinutou historii, vědu, identitu, ekonomiku a další. Skotsko by mělo v představě SNP následovat úroveň skandinávských zemí a svou velikostí koncentrovat své hlavní přírodní zdroje a dosáhnout vyšší úrovně než samotná Británie.²³³

Možnosti samotného Skotska se mohou realizovat nejen v bohatší společnosti, ale i jinak obsahově pojaté společnosti. SNP pracuje s obecně přijímaným obrazem o sociálněji, pospolitě společnosti ve Skotsku. Současný stav je velmi kritizován z této polohy. Podle dat OECD, které nacionalisté velmi často užívají, se ze všech 34 zemí UK umístila na 28. místě v žebříčku rovnosti příjmů ve společnosti. Skotská vláda chce vytvořit spravedlivější společnost, neboť ta je i výkonnější a lépe prosperuje jako celek.²³⁴ SNP tento obraz dále rozvíjí a jejich vidina Skotska je částečně uměle a záměrně dávana do rozporu s většinovou anglickou společností.²³⁵

V praktické rovině oba tábory vyzdvihují důležitost následného vyjednávání a realizace vztahů mezi unií a Skotskem. SNP se snaží daný vývoj představit jako stabilní bez velkých změn, které by negativně ovlivnily život ve Skotsku. Skotský parlament přijetím dané legislativy dosáhne nezávislosti, britský monarcha zůstane hlavou státu a k tomu dojde k vytvoření psané ústavy. Psanou ústavu chápe SNP jako základ fungování moderní, vyspělé, spravedlivé společnosti, nepsanou britskou ústavu naopak jako přežitek. Hlavně se ale snaží přesvědčit voliče, že speciální vztahy s unií, jejími národy a občany nebudou přetřhány (praktické věci jako hranice, pasy aj.). Nedojde z jejich pozice k vzájemné izolaci, naopak se ještě posílí vztahy, protože Skotové budou plnoprávními partnery a spolupráce ve většině oblastí bude stále probíhat.²³⁶

Britská vláda naopak zpochybňuje budoucí postavení Skotska jako suverénního státu. Vyjádření možné nejistoty vzhledem k mezinárodním vztahům má dalekosáhlé důsledky. Analýza expertů, kterou se britská vláda snaží získat důvěryhodnost v oblasti suverenity, je

²³³ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 42 -43.

²³⁴ SNP se opírá a analýzy nositele Nobelovy ceny za ekonomii, profesora kolumbijské university Josepha Stiglitze, *The price of inequality*, New York 2013.

²³⁵ We want the powers of independence so that we can build a different and better Scotland, where the many benefits of a rich and active society are cherished and where we work together to advance our nation as a whole. Progress under devolution has shown us what is possible, but it is not enough. ...

With independence we can create a social nation: a country that acts and feels like a community, a vibrant society where we know the benefits of looking out for each other. Independence is about empowering the people and communities of Scotland as much as it is about empowering our Parliament and government. It will give us the ability, collectively, to choose the path ahead that is right for us and for those we work with and live beside. *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 44.

²³⁶ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 2.

velmi významná. James Crawford, profesor mezinárodního práva na universitě v Cambridge a Alan Boyle, profesor veřejného a mezinárodního práva na universitě v Edinburghu, rozvdli koncept nástupnického *successor* státu a trvajícího *continuator* státu. Podle Vídeňské konvence O nástupnických státech stát trvajcí získává všechna práva a povinnosti předcházejícího státu, naopak stát následnický může získat pouze některá práva a povinnosti.²³⁷ Podle obou profesorů mezinárodního práva je téměř jisté, že zbytek UK bude uznán jako trvajcí stát, Skotsko bude státem nástupnickým - hlavními důvody jsou: historický precedent – je to část, která sama se rozhodla pro odtržení, velikost - zbytek unie bude mít stále 92% obyvatel a zejména uznání u ostatních partnerů – zatímco UK by svou pozicí a profilem pravděpodobně neměla žádné problémy, Skotsko je mít může. Tento aspekt má nejdůležitější význam ve vztahu ke členství v mezinárodních organizacích a EU.

Je zřetelné, jak obě vlády využívají protikladného zarámování současné reality a možnosti nezávislosti. Na jedné straně pozitivní, až pro některé voliče naivní pozice Skotské vlády k „jisté“ lepší budoucnosti jako řešení negativně hodnoceného stavu unie. Na druhé straně je to pro zastánce unie krok do neznáma, kde je mnoho věcí nejistých a spíše je to na úkor Skotska, které bude mít velké problémy s realizací ideálního scénáře, který je lépe dosažitelný při zachování unie. Na jedné straně pospolitost a historický úspěch celé Británie, která chce dělat vše v zájmu každého občana a která je navíc obohacena Skotským parlamentem a vládou, aby se mohly rozvíjet i specificky skotské zájmy. Na straně druhé sice ideální vývoj, který je ovšem potřeba dotáhnout do konce - k dosažení demokratického Skotska, kde se skotská společnost může svébytně rozvíjet. Obě strany ve svém rámování spojují racionální, legální a expertní důvody s otázkou identity, svého vnitřního rozhodnutí a kulturních hodnot.

²³⁷ HM Government: *Scotland Analysis: Devolution and the implications of Scottish independence*, únor 2013, str. 33. Crawford přímo uvádí, že ojedinělým případem, kdy si státy nečinily nárok na předchozí status a nerozpadly se na tyto dvě kategorie států byl rozpad Československa a Jugoslávie. HM Government: *Scotland Analysis: Devolution and the implications of Scottish independence*, únor 2013, str. 36.

3.3. Hospodářské konsekvence a možnosti nezávislosti – Základní otázka debaty?

Bez ohledu na určitou míru rozvoje postmateriálních²³⁸ a dalších hodnot v životě lidí, hodnocení fungování státu a veřejných institucí je dominováno ekonomickými hledisky. V souladu s pojmáním *performance politics* – ekonomický výkon – viditelný ve své vlastní peněženke, je základním měřítkem úspěšnosti instituce a motivem veřejné volby občana.

Byla ekonomika ovšem i hlavní charakteristikou debaty o skotské nezávislosti? Ano i ne, během veřejných debat se lidé často vyjadřovali, že jde o něco více, než pouze jejich prospěch (na obou stranách). Komplexnost debaty a obecné ukotvení v předchozí kapitole zdůrazňují, že ani jedna strana se nezaměřila pouze na ekonomickou stránku. Na druhé straně je potřeba uvést, že většina kampaně a debaty se vedla na ekonomické bázi. Jakoby vnitřní pozice byla privátní sférou, se kterou se tolik už nedá nic dělat a právě ekonomika je prostor, kde mohou být lidé „racionálně přesvědčeni“. Ve finále je třeba uvést, že rozhodnutí u většiny obyvatel bylo tvořeno na základě celistvého obrazu, hospodářství Skotska v něm hrálo klíčovou roli. Průzkum veřejného mínění hovoří zcela jasně, pozitivní nebo negativní dopad na soukromý rozpočet ovlivňuje volbu. Silná skupina, která je i přes nepatrný rozdíl stále pro nebo proti je dokladem toho, že stále je potřeba nebrat ekonomiku jako jediný faktor. Celkový trend však zpochybnit nelze. Ekonomika nemusí být dostatečným důvodem, je ale většinou tím hlavním.

Tabulka 31: Jak by hlasovali při konkrétním finančním dopadu – všechny tři varianty

2011	+500£	Nepatrný	-500£	2013	+500£	Nepatrný	-500£
Pro nezávislost	65	47	21		52	34	15
Proti	27	32	66		30	40	72
Ani jedno	19	24	12		12	9	16
Počet dotázaných	1197	1197	1197		1497	1497	1497

*Scottish Social Attitudes 2013*²³⁹

Oba tábory v této oblasti soutěží o co nejpřesvědčivější popis ekonomických dopadů nezávislosti a samotné skotské ekonomiky. K tomuto popisu musí přidat srozumitelná hodnocení a volby pro voliče, aby se mohli orientovat. Vzhledem k mnohoznačnosti a nejistotě nám všechny tyto prvky vytváří velmi komplexní a nejasnou situaci. Předjímat

²³⁸ INGLEHART, Ronald, *The Silent Revolution*, Princeton 1977.

²³⁹ CURTICE, John, *The Score at the Half: Trends in Support for independence*, 2013.

trendy ve vývoji globální ekonomiky je věštění z křišťálové koule i pro nejpovolanější ekonomy světa, obyčejní obyvatelé se však museli na těchto základech rozhodnout o budoucnosti svého státu. Otázka ropy, měny, zaměstnanosti, demografického vývoje a mnoha dalších ve své nejednoznačnosti opět nabyly dvou hlavních pólů interpretace s různými závěry při tom či onom zarámování a vzhledem k současnému stavu.

3.3.1. Makroekonomie a fiskální politika

Skotsko, které bylo silně postiženo důsledky transformace industriální ekonomiky od konce 70. let minulého století, se v posledních letech dostalo na úroveň britského ekonomického průměru. V roce 2011 byl GVA²⁴⁰ Skotska na 98 % (ber zisků z ropy) celého Spojeného království a třetí nejvyšší ze všech regionů, po Londýnu (170 %) a Jihovýchodní Anglii (107 %).²⁴¹ Skotsko je na světové poměry velmi bohatou zemí s vyspělou ekonomikou a produktivitou práce. Obě pozice z tohoto vyvozují dvě hlavní hodnotící pozice a následné prognostické aktivity.

Britská vláda poukazuje na fungování britské unie jako velké komplexní ekonomiky s velkým trhem. Velikost trhu je hlavním faktorem, v oblasti služeb, zboží a pracovní síly je britská ekonomika systémem s obrovským výkonem a tím pozitivní hodnotou. Ten vytváří mnoho hodnot a doplňuje jinak poměrně omezenější hospodářství Skotska. Skotsko má v této unijní argumentaci takový výkon právě proto, že je v unii. Současný stav je pozitivní, negativní by naopak bylo toto změnit – v souvislosti s veřejnými financemi jsou zdůrazňovány problémy hranic a ropy. S velmi nejistotou ropou a možnou hranicí s Británií, která by omezila obchod, by výkonnost v samostatném Skotsku klesla.²⁴² Široká daňová základna je nejlepší možná varianta pro udržení úrovně veřejných výdajů a fungování ropného průmyslu a skotské ekonomiky (klíčový ekonomický prvek unijní rámce).

Skotská vláda vidí sílu skotské ekonomiky naopak bez souvislosti s unií. Skotsko mimo unii podle nich bude dosahovat ještě vyššího průměru a výkonnosti. To, jak lze při stejné hospodářské realitě k takto protikladným názorům dojít, je otázka veřejných financí v Británii a Skotsku. Základním prvkem, který je potřeba vyzdvihnout, je důležitost zahrnutí příjmů z ropného průmyslu. To dle skotské vlády umožní nové zarámování ekonomické reality. Jak jsme již uvedli, v roce 2011 byla úroveň ekonomiky na 98 % bez ropy - bez tzv. *offshore* zisků. Pokud je zahrneme do výpočtů, obrázek je zcela jiný. Je nutno upozornit, že až

²⁴⁰ GVA- *Gross value added*, ekonomický ukazatel určující výkon HDP + obsahuje investice v dané oblasti a nepočítá nepřímé daně.

²⁴¹ MCCRONE, Gavin, *Scottish Independence: Weighting up the Economics*, Edinburgh 2014, str. 7.

²⁴² HM Government: *Scotland Analysis: Macroeconomic and fiscal performance*, září 2013, str. 8.

příliš často jsou data jak ve volebním manifestu skotské vlády, tak ve zprávách britského ministerstva nejasná a operují tu a tam s různými ukazateli a příhodnými okolnostmi. Po zahrnutí ropy rok 2011 znamenal, že se skotská ekonomika dostala na přibližně 120 % úrovně britské. Daňové zatížení bylo až o 1700£ ročně na hlavu vyšší. Vedle tohoto data volební manifest uvádí, že za posledních pět let byly skotské veřejné finance silnější až o 12,6 miliard liber.²⁴³ Takto fungující ekonomika, se započítáním ropy, má podle SNP aspiraci mít mnohem lepší rozpočtovou bilanci než jako součást unie i v rámci veřejných výdajů, které jsou započítány.

Veřejné výdaje jsou velmi důležité vzhledem ke specifickým politikám v oblasti školství (univerzitní poplatky za studium), zdravotnictví (léčba pro staré pacienty) a dalších. Skotské veřejné výdaje na hlavu v průměru o 10% vyšší než na celobritské úrovni.²⁴⁴ V posledních letech skotská ekonomika získala silnou základnu a v posledních 5 letech nadměru silnou pozici díky ziskům z ropy a plynu. I britská zpráva uvádí, že od roku 2005 vývoj na globálním trhu s ropou umožnil skotským financím kladnou bilanci a financování svých nadprůměrných výdajů na hlavu - 110 %. V roce 2008 byl celkový příjem na hlavu 123 %, 2009 - 110 %, 2011 - 120 %. Před rozpočtovým rokem 2012 - 2013 byl tedy vývoj takový, že skotská ekonomika dokázala minimálně financovat svoje vlastní výdaje, a být tak na nule, a v některých úspěšných letech dokonce být o 10 % v plusu.²⁴⁵ Z tohoto pohledu skotské zarámování dostávalo pozitivní podporu a jeho důvěryhodnost a celková rezonance zesílila.

Pozitivní vývoj není automatický, již další roky ukázaly pravý opak. Jestli v roce 2011 byl v absolutních číslech skotský rozpočet obohacen o 11,3 miliard liber, v roce 2012 to bylo už „jen“ 6,1 mld, v roce 2013 - 4,7 miliard liber a 2014 3,7 miliard²⁴⁶ Přesto, že to je stále obrovská suma, tak vzhledem k předchozím letům a udržení poměru pro financování veřejných výdajů a dalšího rozvoje služeb plánovaného skotskou vládou je to vývoj nejen nejistý, ale spíše negativní. Unijní rámování operovalo hlavně s posledním obdobím a výhledem do budoucnosti.

3.3.2. Severomořská ropa a dopady na fiskální politiku Skotska

Manipulace a využití příjmů z ropy je zásadní prvek v otázce ekonomického a fiskálního vývoje Skotska. Jako velmi volatilní komodita na světových trzích je

²⁴³ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 69.

²⁴⁴ HM Government: *Scotland Analysis: Fiscal Policy and sustainability*, květen 2014, str. 8.

²⁴⁵ HM Government: *Scotland Analysis: Macroeconomic and fiscal performance*, září 2013, str. 48.

²⁴⁶ HM Government: *Scotland Analysis: Fiscal Policy and sustainability*, květen 2014, str. 62.

nevyzpytatelným zdrojem. Hlavní argument prounijních sil zdůrazňuje nejasnost a možné pesimistické scénáře, naopak skotská vláda akcentuje ve svých prognózách vývoj více pozitivní. Otázkou je, jak mohou být tyto vývoje pozitivní či negativní a vůči čemu – realistickému názoru a stavu věcí. Jestli daná objektivní pozice existuje, je sporné – ani ty nejpropracovanější výzkumy nedokáží zjistit, jaký objem těchto zdrojů a za jakých podmínek je k dispozici.

Vývoj na světových trzích ropy je snad ještě více nepředvídatelný. Právě ve druhé polovině roku 2014 došlo k velkému propadu ceny ropy, ze 110 dolarů za barel v létě 2014 na 45 dolarů (podzim 2015) za barel surové ropy Brent na New Yorkské burze.²⁴⁷ Politická situace na Blízkém východě, těžební kapacity Ruska, pokrok v nových druzích těžby (břidlicová ložiska v dosud netušených oblastech a koncentracích zdrojů), technologický pokrok těžby, poptávka po ropě v Číně a dalších velkých rozvojových ekonomikách, snižování spotřeby ve vyspělých zemích. To vše a mnohé další aspekty mohou ovlivnit vývoj, který bude determinovat skotské příjmy v rámci desítek procent. Opět záleží, jak obě strany dokáží lépe argumentovat k nejrealističtějšímu a nejvhodnějšímu využití zásob ropy a plynu.

První otázkou, kterou britská vláda opatrně otevřela, je rozdělení ropných ložisek. Vzhledem k mezinárodnímu právu a konvencím by naprostá většina ropných zdrojů připadla nezávislému Skotsku. Není to 99 %, jak tvrdí ve svém manifestu, ale naprosto reálné rozdělení by mohlo být okolo 90 %.²⁴⁸ To vnáší optimismus pro skotské plány na vlastní stát.

Dalším problémem je již zmíněná otázka, kolik barelů se na dně skotského pobřeží ještě skrývá. Odhad skotské vlády ve svém manifestu počítá s 24 miliardami barelů, naproti tomu sir Iain Wood, autor zprávy o budoucím vývoji ropy a předseda komise ustavené Westminsterským parlamentem, se v tomto ohledu přiklání k odhadu 15-17 miliard barelů.²⁴⁹ Navíc varuje před ochromením těžby okolo roku 2050. V souvislosti s tímto je potřeba vyzdvihnout dva možné scénáře a prognózy: na jedné straně chce skotská vláda zajistit příliv investic, který zlevní těžbu a umožní využití i méně přístupných ložisek, které zvýší roční produkci kolem roku 2020 o 2 miliony barelů denně.²⁵⁰ Na druhé straně britská vláda

²⁴⁷ <http://www.nasdaq.com/markets/crude-oil-brent.aspx?timeframe=18m>

²⁴⁸ MCCRONE, Gavin, *Scottish Independence: Weighting up the Economics*, Edinburgh 2014, str. 24.

²⁴⁹ BBC News, 20. 8. 2014, Scottish Independence: Sir Ian Wood issues warning over oil predictions.

²⁵⁰ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 511.

upozorňuje na to, že nutnost investic je podmíněna přijatelnými podmínkami a zdaněním, které nesmí odradit investory od těžby.²⁵¹

Tento prvek je zásadní - až dvě třetiny ropy jsou produkovány zahraničními společnostmi.²⁵² Dané příjmy a zisky tudíž automaticky neplynou do Skotska. Je to součást hrubého národního produktu, ale ne příjmu. Jediné příjmy, které z těchto zahraničních společností, vedle investic a dalších externalit, jsou daně z těžby. Tento velmi důležitý bod používá britská vláda při svém hodnocení.

Pokud však bereme různé hladiny cen ropy, těžby a investic, dojdeme k situaci navrhovaných příjmů do státního rozpočtu. Skotská vláda ve své projekci počítala, při stabilní ceně 113 dolarů za barel, příjmy mezi lety 2013 – 2018 (6 let) okolo 48 miliard liber.²⁵³ Průměrných 8 miliard liber za rok je nižší než během předchozích dvouciferných let, přesto už po roce 2011 bylo dosaženo strmého poklesu, který se v roce 2014 dostavil. Prognózy tak mohly dosahovat těchto krajních mezí. Skotská vláda ve svých prohlášeních a zprávách během roku 2014 dále rozpracovávala svůj plán, aby zahrnul různé ceny ropy a těžbu samotnou. SNP nakonec vymezila svůj odhad reálného vývoje ročních příjmů z ropy mezi lety 2014 a 2018 na 4 miliardy až 8 miliard liber ročně, v tomto rozmezí pozitivního a negativního scénáře se v rámci jejich rozpočtových plánů může ropa pohybovat.

Office of Budget Responsibility předložil odhad, se kterým pracuje britská vláda. Stabilní roční příjem je zde mezi 2,5-3 miliardami liber.²⁵⁴ Můžeme pozorovat velmi významný a nejasně předvídaný souboj a střet rámců, hodnocení a předpovědí. Není dán pouze z podstaty dvou rámců a komplexností lidské reality jako u ostatních, zde navíc operujeme i s nejasností toho, co se skrývá pod povrchem.

Problém nejistoty a proměnlivosti příjmů z ropy je významný, hospodářská a fiskální politika tím ztrácí svojí předvídatelnost a vývoj. Zvláště britská vláda na toto upozorňuje, příjmy ze severomořské ropy se podílí na hospodářské aktivitě UK pouze 2 %, u Skotska celých 15 %. Přestože manifest skotské vlády ukazuje, jak je ekonomika silná a není zcela závislá na ropě, tak je stále nutno brát vážně argument, že skotská ekonomika může být těmito výkyvy vážně zasažena. Britská unie v unionistickém rámci svým sdílením zdrojů, rizik a

²⁵¹ BBC v únoru 2014 informovala o situaci v Severním moři, kdy bylo navrtáno pouze 15 vrtů, před 6 lety to bylo 44 vrtů, náklady na barel se zvýšily o 27% na 15 dolarů za barel.

²⁵² HM Government: *Scotland Analysis: Macroeconomic and fiscal performance*, září 2013, str. 21

²⁵³ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 511.

²⁵⁴ BBC News, *Scottish Independence: The Issues in graphics*, 30. 4. 2014.

příjmů dokáže tyto fluktuace vstřebat svou velikostí a strukturovaností ekonomiky.²⁵⁵ V tomto okamžiku by se mohlo zdát, že samotnou nejistotu dokáže lépe zarámovat britská strana. Avšak skotská vláda přichází s řešením, které si do své argumentace půjčila od blízkého soudseda.

Tento problém byl vyřešen v Norsku způsobem, který je jedním z nejdůležitějších argumentů SNP nejen vzhledem k tématu severomořské ropy, ale i ekonomiky. Dále jako jeden z hlavních argumentů pro nekompetentnost britské vlády ve využívání skotských zdrojů, které tím mají přejít do skotských rukou – ropným fondem.

Ropný fond je kapitálová investice státu - stát investuje určitou část zisků z ropy do fondu a skrze něj pak stát do různých projektů. Gavin McCrone²⁵⁶, významný odborník na otázku ropných zdrojů ve Skotku, je už od 70. let velkým zastáncem ropného fondu. Ten by od 70. let, jako v Norsku, vyprodukoval velké množství kapitálu. Ropný fond zabraňuje volatilitě ropy. Když jsou zisky velké, tak se uloží do fondu, naopak při poklesu mohou být z fondu využity (např. investovat do těžby).²⁵⁷ Fond by vyřešil skotský problém s měnou, která je velmi závislá na ropě. Velmi volatilní měna není pro obchodování na burze ideální a vede k nepřirozenému zhodnocení měny. Ta může mít vyšší hodnotu díky novým silným příjmům, což ovšem podpoří dovoz a omezí vývoz, neboť pro ostatní výrobní průmysl bude drahé vyvážet své výrobky, a většina průmyslu paradoxně na tomto nepřirozeném zhodnocení měny trátí.²⁵⁸ Jak SNP zdůrazňuje, fond má i svůj sociální prvek, neboť sdílí zisky z ropy s budoucími generacemi a nevyužívá je pouze pro sebe. Absenci fondu jako obrovskou chybu a nekompetentnost vlády užívají nacionalisté jako jeden z centrálních prvků své argumentace. Alex Salmond velmi často hovoří o faktu, kdy UK je jedním z mála států těžících ropu, který fond nemají. V Norsku byl fond založen v roce 1990, v roce 2012 zde bylo 400 miliard liber v hodnotě 150 % ročního HDP Norska. To jsou obrovské zisky, které umožňují Norsku mít jednu z nejvyšších životních úrovní na světě. To, že fond nebyl vytvořen, nacionalistická strana velmi úspěšně a jednoduše zarámcovala, ovšem současnost a budoucnost fondu už je složitější.

²⁵⁵ HM Government: *Scotland Analysis: Macroeconomic and fiscal performance*, září 2013, str. 69.

²⁵⁶ Gavin McCrone, autor knihy sledující ekonomické aspekty nezávislosti je profesor ekonomie, mezi lety 1970-1992 byl hlavní ekonomický poradce Ministerstva pro Skotsko v Britské vládě, v roce 1974 publikoval slavnou zprávu, která odhalovala skutečné množství a zisky z ropného průmyslu, nebyla však zveřejněna.

²⁵⁷ HM Government: *Scotland Analysis: Macroeconomic and fiscal performance*, září 2013, str. 80.

²⁵⁸ I tento jev částečně způsobil propad výrobního průmyslu ve Skotsku v 80. letech. v MCCRONE, Gavin, *Scottish Independence: Weighting up the Economics*, Edinburgh 2014, str. 29.

Okamžité zavedení fondu by v souvislosti s veřejnými financemi bylo velmi obtížné. Dostáváme se do středu celého problému a ohniska debaty: „Na co použít (už tak nejisté) zisky z ropy a nemožnost je použít vícekrát“.²⁵⁹ Skotská vláda musí vyřešit, zda peníze použít v rámci veřejných výdajů na financování veřejných služeb, navíc k dosavadnímu „vyrovnanému“ rozpočtu je potřeba připočítat schodek britské vlády, jehož poměr pro Skotsko je potřeba vzít v potaz. Fond sám, aby měl nějaký význam, tak musí být bez simultánního půjčování a splácení úroků. Britská strana přerámovala problematiku ropného fondu tím, že ho zapojila do celkové fiskální a monetární politiky.

Podle *Office of Budget Responsibility* bude v roce 2016 celkový schodek skotských financí 5,2 % HDP (oproti 3,2 % v rámci veřejných financí v unii) – 8,4 miliard liber. Výrazný schodek je potřeba vyrovnat, aby peníze vkládané do fondu mohly přinášet zisk. Skotsko by muselo drasticky upravit svoje veřejné finance, aby se dostaly na vyrovnanou hladinu. Bylo by potřeba veřejné výdaje seškrtnat o 13 % nebo zvýšit daně v průměru o 18 %, což vzhledem k propagovaným politikám skotské vlády není reálné, neboť SNP počítá s růstem veřejných výdajů a růstem ekonomiky, ale ne daní na takové úrovni. Pokud v roce 2016 bude schodek 8,4 miliard liber, bude potřeba stejná suma na jeho vyrovnání, při scénářích 3-4 miliard liber (britská vláda) a 6-8 miliard skotská vláda a její optimistický scénář Skotska odpovídá vyrovnanému rozpočtu a nerealizaci fondu. Britská vláda využila proklamovaných politik SNP. Ty spolu s realitou vývoje ropných zisků a ekonomiky vytvořily svojí vizi neúspěšnosti ropného fondu vzhledem k veřejným financím, což bylo ve středu skotského plánu.

Vláda SNP však na toto reagovala a uvedla, že bude schopna fiskální politiku uzpůsobit tomu, aby bylo možno dávat 1 miliardu liber ročně do fondu.²⁶⁰ Zpráva britského ministerstva naopak upozorňuje, že i kdyby dávali do fondu celé zisky z ropy, tj. 3-4 miliardy, tak za 20 let nebude mít fond hodnotu 150 % HDP, ale 15 % HDP.²⁶¹ Britská zpráva OBR počítá s nejhorsími scénáři, deficitem skotské ekonomiky a dalšími nejasnými proměnnými. Na druhé straně růst ekonomiky, při správných investicích a politikách, není vůbec vyloučen – celková fiskální politika SNP s tímto vývojem počítá.²⁶² Přesto se v BBC a veřejném diskurzu prosadil rámeček, že fond sám není okamžitě spasným zdrojem financí, který by v rámci 20-30 let vyprodukoval bohatství na norské úrovni.

²⁵⁹ BBC News, 28. 5. 2014, *Scottish Independence: Oil and Gas revenue estimate lowered*.

²⁶⁰ MCCRONE, Gavin, *Scottish Independence: Weighting up the Economics*, Edinburgh 2014, str. 154.

²⁶¹ HM Government: *Scotland Analysis: Macroeconomic and fiscal performance*, září 2013, str. 74.

²⁶² *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 90-130.

Ropný fond by byl ideálním řešením, ale ne za současné situace s příjmy z ropy a veřejnými financemi, ať už vezmeme v potaz oba možné přístupy. Důležité je, že SNP zdůrazňuje svých +20 % příjmů oproti britskému průměru - ovšem v roce 2011, kdy příjmy z ropy byly přes 12 miliard liber. Tato situace by umožnila rozsáhlou investici do fondu, není to jisté, ale je pravděpodobné, že taková „tučná ropná“ léta se už konat nebudou ani podle plánů SNP. Skotská vláda a její plán potřeboval více podpořit argumenty pro růst ekonomiky, dalšími politikami a situací ve veřejných financích, aby dokázala přesvědčit voliče, že zisky z ropy nebudou využity „vícekrát“.²⁶³

Nacionalisté vytvářejí formát ekonomických politik a argumentů pro prosazení své vize. Samostatné Skotsko dle SNP dokáže lépe alokovat zdroje, investovat a vybírat daně než v rámci UK. Samostatné Skotsko si tudíž bude moct vytvořit vlastní daňový systém a odpovídající infrastrukturu.²⁶⁴ Skotská vláda chce plánovat svůj udržitelný rozvoj v rámci spolupráce a konsenzu – sociální a environmentální prvky jsou pilíři jejich vlády. Vedle těchto obecných návrhů skotská vláda – SNP pokud bude zvolena novou vládou, tak zajistí balík politik pro uskutečnění vize nového Skotska. Na jedné straně se SNP snaží vyplnit politickou potřebu změn, ale dostává se i pod rozpočtový tlak.

Hlavní prvky jejich návrhů jsou minimální mzda, spolupráce s odbory a podpora rozvoje individuálních příležitostí při hledání práce. Založení fiskální komise, která bude koordinovat budoucí vývoj transparentně a informovat o možnostech ve veřejných financích. Konkrétním prvkem je zvýšení většiny daní o inflační vývoj zajišťující sociální soudržnost a možnost financovat veřejný výdaje.²⁶⁵ K tomuto prvku, který je vzhledem k veřejným financím vhodný, ale SNP navrhuje i škrty v daních.

Snížení poplatku za leteckou dopravu o 50 %, skotská vláda tím sleduje důležitá napojení na globální ekonomický a turistický systém. Chce konkurovat velkým anglickým letištím a zamezit tomu, aby bylo Skotsko odříznuto od globálního světa. Tento prvek jim sám o sobě může přinést ztrátu až 200 milionů liber ročně, jak uvádí britská vláda, která negativně rámcuje návrhy SNP. Dalším důležitým bodem je mít až o 3 % nižší korporátní daň oproti hladině nastavenou britskou vládou. SNP sleduje důležitou strategii, aby neodlákala soukromé podniky ze Skotska, proto jim chce zajistit lepší podmínky a soustředí se hlavně na daně

²⁶³ „As such, Scotland’s public finances already rely on spending all of the revenues from a geographic share of North Sea oil and gas. There would be no fiscal benefit from independence: the revenues can’t be spent twice.“ V HM Government: *Scotland Analysis: Fiscal Policy and sustainability*, květen 2014, str. 62.

²⁶⁴ *Scotland’s Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 94.

²⁶⁵ *Scotland’s Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 114.

nepřímé a osobní. V rámci sociálních výdajů žádné škrty neočekává, naopak počítá s dalšími investicemi do zdravotnictví či školství – návrh na 30 hodin hrazené péče o předškolní děti a zaručené penze na úrovni minimálně stejné jako v Británii.²⁶⁶ Skotská vláda představuje konkrétní balík návrhů v rámci možného vlastního státu. Pozitivně dávají náplň nezávislosti a pozitivní změny, na druhé straně ale čelí negativnímu rámování unijní protistranou.

Skotská vláda počítá s ušetřenými náklady na armádu a zahraničí politiku, které budou důležitým zdrojem financí. Britská vláda naopak zdůrazňuje startovní náklady. Britské ministerstvo financí poněkud nadhodnotilo náklady a hovořilo až o 1,5 -3 miliardách liber, zejména místopředseda ministerstva Danny Alexander, jako důležitý představitel *LibDem* a skotský poslanec ve Westminsteru. Alex Salmond kontroval zprávou profesora Dunleavyho z *London School of Economics*, který uvádí reálných 250 milionů liber.²⁶⁷ Přestože finanční náklady jsou nižší, tak náklady institucionální na vybudování schopných státních struktur a politických *networks* budou velmi vysoké.

Vývoj rozpočtového deficitu je základní, při realizaci SNP navrhovaných politik by Skotsko dosáhlo deficitu 3,2 % HDP pro rok 2016, to je nižší než v případě odhadů OBR pro Skotsko – zmíněných 5,4 % HDP a UK pouze 2,4 % HDP.²⁶⁸

Britská vláda tento vývoj odůvodňuje aspekty, jako je efekt hranice. I přes otevřené hranice, pouhé administrativní náklady, různé daňové systémy, předpisy aj. ovlivňují rozsah obchodu mezi partnery. Podle zprávy ministerstva financí by se celkový obchod se zbytkem unie propadl ve Skotsku na 83 % a v rámci 30 let by to přišlo ekonomiku až o 4 % HDP.²⁶⁹ Důležitým faktorem je i stárnoucí populace. Podle současného demografického vývoje mezi lety 2010 - 2035 vzroste populace v důchodovém věku ve skotsku o 2,9 %, ve zbytku unie pouze o 1,7 %. Skotská vláda, která chce toto řešit imigrací, počítá s ročním nárůstem okolo 24 tisíc obyvatel ročně, britská vláda počítá mezi 7-15 tisíci ročně.²⁷⁰

Zpráva ohledně fiskální politiky²⁷¹ je celkově koncipována jako reakce na plány SNP ve svém manifestu. Zavedení bezplatné péče pro děti z hlediska SNP umožní ženám nastoupit do práce, také to vytvoří pracovní místa v rámci péče o děti, což umožní práci o 6 % více žen v tomto směru a ušetří až 700 milionů liber. Naopak britská vláda při sledování aplikace této

²⁶⁶ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 111-132.

²⁶⁷ BBC News, 28. 5. 2014, Scottish Independence: Prof Dunleavy says Treasury claims „ludicrous“.

²⁶⁸ HM Government: *Scotland Analysis: Fiscal Policy and sustainability*, květen 2014, str. 28.

²⁶⁹ HM Government: *Scotland Analysis: Macroeconomic and fiscal performance*, září 2013, str. 63-65.

²⁷⁰ HM Government: *Scotland Analysis: Fiscal Policy and sustainability*, květen 2014, str. 47.

²⁷¹ HM Government: *Scotland Analysis: Fiscal Policy and sustainability*, květen 2014.

politiky uvádí reálný dopad- 0,6 % nových žen a ušetření 130 milionů liber.²⁷² Snížení korporátní daně podle britské vlády nepřinese očekávaný nárůst ekonomiky o 1,4 %, zaměstnanosti o 1,1 % a investic o 1,9 %. Efekt hranic a další okolnosti toto omezí na růst maximálně okolo 0,6 %.²⁷³ Stejně snížení leteckých poplatků, které je přijde na 130 milionů, nemá jasný dopad. Britská vláda ve své zprávě uvádí, že navrhované politiky je budou i se startovními náklady stát 1 miliardu liber.

K těmto výdajům britská vláda ještě upozorňuje na fakt, že Skotsko pravděpodobně nedosáhne na nejvyšší finanční rating, a půjčování peněz by pro ně bylo velmi nákladné a stálo by je to mnoho na úrocích, odhad je až 10% HDP Skotska, pro UK by toto zůstalo na 1 %. Veškeré tyto aspekty a vývoje i vzhledem k příjmům z ropy a celkovému deficitu Skotska nad 5 % znamená, že Skotové, pokud zůstanou v unii, tak jim to přidá v průměru 1400 liber ročně na hlavu rozdíl – UK dividendum pro rok 2018.

Britská vláda tím vyprojektovala velmi komplexní rámec ekonomického vývoje se záměrným a jasným rozdílem, který každý občan pocítí, přestože počítá s často až příliš negativními scénáři, tak relevantně hodnotil situaci. Přestože mnoho z toho, co britská vláda uvádí, je nejasné – zejména vývoj ropy, ratingu a dalších, je potřeba říci, že její „přerámování“ se jevílo více důvěryhodně a mělo větší odezvu v skotské společnosti.

Skotská vláda ve svém manifestu podala komplexní obraz a možnosti Skotska, hlavně vzhledem k obnovitelným a ropným zdrojům. Obnovitelné zdroje bohužel pro ně nebyly zásadně rozpracovány v ekonomické oblasti (vzhledem ke svému potenciálu), představeny byly až v rámci environmentální oblasti. Svými politikami mířili velmi přímo k posílení vlastní identity a podoby Skotska a problémům, které by museli řešit. Také odpovídali na politiky koaliční vlády- např. zrušení *bedroom tax* a další. Bohužel pro ně počítali se silnými ropnými roky, které dokázaly příjmy dostat na 120 % britské úrovně s dostatkem financí na veřejné služby a vytvoření fondu.

V realitě již klesajících zisků z ropy v roce 2014 (od roku 2012 kontinuální pokles) bylo těžké ambiciózní program SNP prezentovat jako proveditelný a zaručující růst. Profesor McCrone uvádí, že pokud by bylo Skotsko samostatné, tak by nenastal ani dramatický nárůst ani pokles životní úrovně a příjmů pro běžné občany.²⁷⁴ Je proto potřeba vyzdvihnout i prvky

²⁷² HM Government: *Scotland Analysis: Fiscal Policy and sustainability*, květen 2014, str. 47.

²⁷³ HM Government: *Scotland Analysis: Fiscal Policy and sustainability*, květen 2014, str. 48.

²⁷⁴ MCCRONE, Gavin, *Scottish Independence: Weighting up the Economics*, Edinburgh 2014, str. 189.

bankovního sektoru, měnové politiky, sociální politiky a dalších, které dotvoří celkový obraz a vytyčí další jasnější body v rámci ekonomiky.

3.3.3. Monetární politika – klíčová otázka měny?

Otázka měny a měnové politiky, zpočátku spíše nevyznamná, se nakonec stala jedním z hlavních prvků debaty a velmi vášnivým sporem, na kterém obě strany demonstrovaly svoji moc a vyjednávací pozici. Nejistota ohledně měny byla jedním z hlavních důvodů celkového ekonomického obrazu, vyjádřením nejistoty a odkázáním na rozhodnutí druhých, které vedlo k volbě Ne a setrvání v unii.²⁷⁵

Skotská vláda ve svém manifestu stručně představila 4 hlavní varianty měnové politiky: 1) pokračovat ve šterlinkové formální unii, 2) přijmout euro, 3) vytvořit vlastní měnu a 4) přijmout libru jednostraným rozhodnutím. Hlavním zdrojem skotské vlády byla vypracovaná zpráva fiskální komisi – *Fiscal Commission Working Group*. To byla podskupina rady ekonomických poradců při skotské vládě – ta se skládala z předsedy Crawforda Beveridge, z profesorů Andrewa Hughes Halletta (*University of St Andrews*), držitele Nobelovy ceny za ekonomii, sira James Mirrleese, Josepha Stiglitze a doktorky Frances Ruanové (*Trinity College Dublin*). Tato skupina vytvořila zprávu v únoru 2013²⁷⁶, která doporučovala zachovat šterlinkovou unii pro Skotsko jako nejlepší variantu. Šterlinková varianta je podle této zprávy nejlepším řešením i pro zbytek unie. Hlavními příčinami, které komise zdůraznila v manifestu, jsou: 1) společná obchodní bilance – zbytek unie je největším obchodním partnerem Skotska (dvě třetiny obchodu), Skotsko je druhý největší obchodní partner hned po USA (a větší než Rusko, Čína, Indie, Japonsko a Brazílie dohromady), 2) mnoho podniků má přímou činnost napojenou na podniky mezi oběma zeměmi. Dále 3) vysoký podíl pracovní mobility, hlavní ukazatele pro optimální měnovou unii jsou podobné – produktivita práce, HDP. V rámci krátkodobých ekonomických cyklů jsou ekonomiky poměrně synchronizované.²⁷⁷

Finanční regulativní rámec by probíhal v podstatě beze změny. *Bank of England* by zůstala hlavní státní bankou a řídila monetární politiku v rámci svého výboru, který by doplnil stávající řízení UK o *Scottish Monetary Institute* – skotský měnový institut. Skotská vláda ve svém manifestu nerozpracovává ostaní scénáře, vyjadřuje se, že možnosti jsou i jiné, ale hlavně se počítá se zachováním unie jako hlavním rámcem.

²⁷⁵ *Ashcroft Polls Analysis* je studie veřejného mínění, mezi těmi co volili ne, otázka měny byla nejčastěji zmíněna jako příčina volby, str 2.

²⁷⁶ <http://www.gov.scot/Resource/0041/00414291.pdf>

²⁷⁷ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 111.

Britská vláda nakonec přišla se svou vlastní interpretací. Zpočátku britské ministerstvo financí vydalo svou první zprávu, ve které rozpracovalo všechny scénáře a osvětlovalo jejich dopady bez jasně preference.²⁷⁸ Jak se ale v rámci veřejně diskuze a médií měna stávala důležitým tématem, tak ve své druhé zprávě nakonec ministerstvo financí doporučilo britské vládě šterlinkovou unii nepřijmout.²⁷⁹ Otázka měny se poté, až do samotného závěru, stala jedním z nejdůležitějších témat, které dominovalo závěrečným týdnům a televizním debatám mezi Alexem Salmondem a Alistairem Darlingem. Unijní strana velmi úspěšně přerámcovala i svou vlastní pozici s tím, jak se vyvíjela diskuze.

V dubnu 2013 vydalo britské ministerstvo financí, které pozitivně hodnotilo současný stav ekonomické unie se svými společnými monetárními a fiskálními politikami. Skotská nezávislost by tuhle situaci narušila. Jakákoliv ze čtyř variant bude dle nich doprovázena novými institucemi a řízením ekonomiky.²⁸⁰ Hodnocení britské unie je důležité, neboť argumentuje ve smyslu podobné ekonomické výkonnosti, parametrů a souladu ekonomických cyklů a vývoje. Samostatné Skotsko by mělo novou fiskální politiku a celkově by systém už nebyl tolik pevný a ekonomiky by se mohly začít oddalovat. Britské ministerstvo předkládá koncept *OCA - Optimum currency area*. Tento koncept je reakce na vývoj v EU od ekonomické krize 2008.²⁸¹ Na obecné rovině řeší otázku, za jakých podmínek mohou státy nejlépe ekonomicky spolupracovat v rámci měnové unie a fungování ve společném ekonomickém a státním výkonu. V užším kontextu řeší otázku, jak nejlépe zajistit fungování ekonomik v měnové unii.

Hlavními prvky této měnové unie jsou: 1) synchronizované produkční a obchodní cykly (monetární politika vyhovuje všem), 2) podobná ekonomická struktura a sektory, 3) hlubší integrace trhu práce, zboží a kapitálu a flexibilita trhu – pokud hlavní finanční instituce drží dostatečné rezervy měny, tak spolu mohou koordinovat vývoj na měnovém trhu k vlastní stabilizaci.²⁸² Jak můžeme vidět, k podobným charakteristikám došla i fiskální komise skotské vlády. Hlavním težištěm celé debaty bylo, za jakých podmínek lze toto uskutečnit a jak může skotská nezávislost vyvolat divergentní vývoj, který bude špatně koordinovaný skrze tyto struktury.

²⁷⁸ HM Government: *Scotland Analysis: Currency and monetary policy*, duben 2013.

²⁷⁹ HM Government: *Scotland Analysis: Assessment of a sterling currency union*, únor 2014.

²⁸⁰ HM Government: *Scotland Analysis: Currency and monetary policy*, duben 2013, str. 3.

²⁸¹ HM Government: *Scotland Analysis: Currency and monetary policy*, duben 2013, str. 19.

²⁸² HM Government: *Scotland Analysis: Currency and monetary policy*, duben 2013, str. 19.

Podle britské vlády tento systém nejlépe funguje ve společné unii, která má většinu prvků synchronizovaných, navíc je zde jedno ministerstvo financí, které ve spolupráci s nadnárodní bankou drží stabilní úrokovou hladinu, neboť tyto instituce mají hlavní měnové rezervy a mohou koordinovat fiskální a měnovou politiku. Samostatné Skotsko už by pouhým vytvořením nových institucí zvýšilo transakční náklady na koordinaci a vlastní fiskální politikou by disharmonizovali spolupráci ekonomik a celkový rozvoj. „Je nepravděpodobné, že by jakákoliv z možných měnových variant poskytla stejnou úroveň benefitů a výkonu jako stávající společná unie“.²⁸³

Skotská vláda naopak prezentovala, že nezávislost a vytvoření vlastní fiskální politiky ušité jim na míru zajistí lepší ekonomický výkon a v rámci společné měnové unie i lepší postavení, neboť bude silným partnerem.²⁸⁴

Rámování celého problému měny a konkrétních možností bylo důležitým prvkem diskuze. První varianta je zachování unie šterlinku. Tato varianta proklamovaná skotskou vládou má mnoho výhod i problémů, ve vidění obou stran nakonec převážilo opačné hledisko, i když podmínky jsou společné. *Bank of England* by zůstala centrální bankou, nemusely by být vytvářeny nové instituce, bankovky a celkově by transakční náklady byly minimální. Monetární politika by zůstala společná, otázkou by bylo, jak by fungovalo vytvoření koordinačního systému v rámci rozhodovací rady, kde by byli zástupci britského ministerstva financí (vlády) a skotského ministerstva financí v nějakém poměru a rozhodovacím procesu. Tento velmi důležitý prvek by byl předmětem vyjednávání. Mark Carney, guvernér *Bank of England*, se v listopadu 2013 pro BBC vyjádřil, že by fungování společné unie bylo možné. V lednu 2014, po společné schůzce s Alexem Salmondem, uvedl, že společný pragmatický přístup by zajistil fungování měnové unie na stabilním základě.²⁸⁵

Carney ve svém veřejném projevu upozornil na to, že i skotská fiskální politika bude částečně omezena, neboť se musí přizpůsobit fungování měnové unie, kde hlavním podílníkem bude stále svou velikostí zbytek Británie. Na této půdě se rozhořela polemika, kdy samostatné skotské finance by nebyly vůbec samostatné, ale skotská vláda by vždy musela reagovat na fiskální politiku Británie. Na druhé straně zastánci nezávislosti poukazovali na fungování eurozóny, kde státy mají odlišné fiskální politiky, ale stále mohou dosáhnout

²⁸³ HM Government: *Scotland Analysis: Currency and monetary policy*, duben 2013, str. 49.

²⁸⁴ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 110.

²⁸⁵ BBC News, Scottish Independence: Carney says Scots currency plans may lead to power loss, 29. 1. 2014.

společné měnové politiky. Byla by přijata jasná rozhodnutí o povinných fiskálních opatřeních a dosažení určitého stavu fiskální disciplíny. Toto se ovšem postupně stalo jedním z hlavních problémů a zastánci unie fungování v rámci společných omezení viděli velmi negativně.²⁸⁶

Skotská vláda stále zdůrazňovala hlavní výhody společné unie, zatímco britská se zaměřovala na nevýhody. V první zprávě britské vlády se však stále hovořilo o pozitivěch, jak vzhledem ke koordinaci ekonomik a nízkých transakčních nákladů, tak i v usnadnění vzájemného obchodu.²⁸⁷ Meziunijní obchod je velmi rozsáhlý a důležitý, zachování měny bude stabilním prvkem v pokračování těchto vztahů, a ze skotské pozice by to zamezilo možnému odlivu skotského kapitálu, který by hledal jistou pozici v libře šterlinku, pokud by nezůstala skotskou měnou. Hovoří se v ní i o možnosti řešení společného problému koordinace fiskální a měnové politiky. Vytvoření systému vyjednávání by bylo možné a v rámci zachování šterlinku a pokusu o unii ideálním prvkem fungování. Realita velikosti UK jako cca 90% úrovně výkonu by byla mocensky vyjádřena v rámci vyjednávání. Zpočátku britská vláda rámcovovala společnou měnovou unii také pozitivně.

Nejdůležitějším problémem, na který britská vláda upozornila už ve své první zprávě, je koordinace fiskálních politik. Pokud státy nekoordinují svou fiskální politiku, může dojít k destabilizaci. V rámci soupeření o příliv kapitálu a investic mohou státy mezi sebou soupeřit v co nejnižších daních pro podniky (jako to je v rámci navrhované úrovně skotskou vládou) nebo v rámci veřejných financí povzbuzovat migraci občanů a další. Problémy eurozóny odhalily hlavní motiv - bez koordinace fiskální politiky a politické unie obecně funguje měnová unie špatně.²⁸⁸ Otázka toho, jak moc by vlastně Skotsko bylo nezávislé, je zásadní. Nutnost upravit svou fiskální politiku – zvyšovat daně, snížit výdaje či nemožnost si půjčit by měla v rámci udržení stabilní měnové unie přednost před politickými cíly vlády. Nakonec toto umožnilo britské vládě zaujmout ke společné měně negativní vztah.

Druhou variantou by bylo jednostranné přijetí libry. Tento záložní plán je jednoduchým řešením, pokud by Británie odmítla společnou měnovou unii. Skotsko by stále mělo minimální transakční náklady, nebyl by problém se stabilizací nové měny a s tím předpokládaným odlivem kapitálu. Na druhé straně by skotská vláda neměla jakoukoli šanci ovlivňovat monetární politiku v rámci emise centrální banky. Veškerý příliv financí je

²⁸⁶ Rozhovor Alistaira Darlinga v souvislosti s nutností toho že v rámci euro zóny, musí vláda dostat schválení ke svému rozpočtu dříve než ve svém vlatním parlamentu, tohle že nebude chtít Británie přijmout. BBC News, *Scottish Independence: Carny says Scots currency plans may lead to power loss*, 29. 1. 2014.

²⁸⁷ HM Government: *Scotland Aalysis: Currency and monetary policy*, duben 2013, str. 51.

²⁸⁸ HM Government: *Scotland Aalysis: Currency and monetary policy*, duben 2013, str. 54.

omezen na tržní mechanismus, což by sice umožnilo Skotsku provádět jakoukoliv fiskální politiku, ovšem příliv kapitálu a výkonnost by na ní byla stále závislá, a fiskální politika by se tím dostala do obrovského tlaku v rámci tržního systému.²⁸⁹

Třetí varianta je přijetí eura jako měny. Tato možnost má svou spojitost s mezinárodními vztahy a postavením v rámci unie. Pokud by totiž Skotsko prošlo určitým způsobem do EU, v rámci tradičního způsobu je povinnost v určitém horizontu přijmout euro jako svou měnu. Skotská vláda s tímto procesem nepočítá a poměrně jednoznačně odmítá přijetí eura z důvodu vývoje v eurozóně po období ekonomické krize. Britská a skotská veřejnost se dívá na projekt společné evropské měny velmi negativně. Sama skotská vláda si je vědoma transakčních nákladů, které jsou nutné k emisi nové měny a stabilizaci platové a cenové struktury trhu.²⁹⁰ Pokud by přijetí fiskální disciplíny a nutnost synchronizace ekonomiky a politiky byly problémem v rámci společné měnové unie s Británií, která má poměrně stejnou ekonomiku, tak vzhledem k devatenácti státům eurozóny by to bylo ještě složitější. V rámci ECB (Evropské centrální banky) je vládnoucí výbor složený z šesti členů jmenovaných komisí a 19 guvernérů národních bank. Koordinační a vyjednávací procesy jsou v této instituci naprosto klíčové. Je opravdu zásadní, že skotská vláda nerozpracovala tuto variantu hlouběji spíše jako problém suverenity než ekonomiky Skotska.

Poslední, čtvrtou variantou by bylo zavedení nové vlastní měny. Transakční náklady by nezmizely, měna by se musela vytvořit a musel by se ustavit její kurz. V rámci měnové a fiskální politiky by byly možné dvě další varianty. První by byl volný kurz měny - ten by se vytvořil na burzovním trhu. Skotská vláda by měla svobodu ve své fiskální a monetární politice a ta byla reagovala na trh. To u tak malé ekonomiky, navíc s ropnými zdroji, které velmi fluktuují, a bankovním sektorem, který je sám velmi nestabilní, může destabilizovat měnu více než je obvyklé, a zapříčinit odliv kapitálu. Druhá varianta je vytvoření pevného kurzu k určité měně, stabilita a hodnota měny je pak ovšem opět zaplácena nutností přizpůsobit svou fiskální a měnovou politiku vývoji k měně, na kterou je navázána. Zajímavé je, že pravděpodobnější by mohlo být v této souvislosti navázání na americký dolar jako hlavní měnu globálních transakcí na trzích s ropou.²⁹¹

²⁸⁹ HM Government: *Scotland Aalysis: Currency and monetary policy* ,duben 2013, str. 74.

²⁹⁰ HM Government: *Scotland Aalysis: Currency and monetary policy* ,duben 2013, str. 74.

²⁹¹ HM Government: *Scotland Aalysis: Currency and monetary policy* ,duben 2013, str. 90.

První zpráva o stavu měnové politiky²⁹² končí tím, že britské ministerstvo financí nedoporučuje ani jednu variantu, protože všechny jsou spojené s riziky a povedou k poklesu oproti současnému stavu. Do roku 2014 se však stanovisko ministerstva vyhrlo a ve své druhé zprávě už v závěru jasně reaguje na snahu skotské vlády vyjednat si šterlinkovou unii a doporučuje britské vládě odmítnout vstup do společné měnové unie.²⁹³ Kampaň proti nezávislosti a britská vláda využily zásadního tématu, ve kterém skotská vláda až moc jasně definovala svou pozici, kterou ovšem sama nemohla ovlivnit. Dostali se do pozice, kdy se od stávajícího státu odtrhnou, aby následně byli závislí na souhlasu daného státu ke vstupu do společné měnové unie.

Postupně se vytvořila situace, kdy SNP obviňovala britskou vládu, že záměrně vyhrožují a využívají své pozice.²⁹⁴ Alex Salmond obviňoval ve své rétorice ministra financí George Osborna (*Conservative Party*), jeho místopředsedu Dannyho Alexandera (*LibDem*) a stínového ministra financí Ed Ballse (*Labour Party*) ze šíření paniky a neinformovanost. Ministerstvo financí podle hlavní rétorické linie SNP ví, že zachování šterlinkové unie by bylo nejlepší, ale vyhrožují tím, že to neudělají, aby je zastrašili. Diskuze se postupně vyvinula do pozice, kdy britský ministr financí musel předložit odůvodněnou zprávu o tom, že měnová unie by byla špatná pro zbytek UK a je potřeba ji odmítnout. V únoru 2014 probíhala vyhocená debata, kdy Salmond a SNP neustále vysvětlovali, že odborná skupina skotské vlády jasně ukázala, že zachování šterlinkové unie je možné a nejlepší řešení nejen pro Skotsko, ale i UK.²⁹⁵

Pustil do hry s vyhrožováním, že pokud měnová unie nebude, tak Skotsko odmítne přijmout svou část státního dluhu. Věc, která by velmi ohrozila pověst nově samostatného Skotska u ostatních věřitelů, byla zdůvodňována tím, že když jim je stále odmítnuto používat měnu v nějak přijatelném systému, tak nemusí brát závazky z měny plynoucí. Tato pozice spíše oslabilu důvěryhodnost SNP vůči rálnému vývoji, válka v blafování se postupně obracela ve prospěch unijní pozice.

V únoru 2014 byla zveřejněna druhá zpráva ministerstva financí ohledně měnové unie, která položila základy pro unijní pozici, proč měnovou unii odmítnout.²⁹⁶ Zpráva zdůraznila problémy, které nastávají, pokud existuje pouze měnová unie bez unie fiskální, bankovní a

²⁹² HM Government: *Scotland Aalysis: Currency and monetary policy*, duben 2013.

²⁹³ HM Government: *Scotland Aalysis: Assessment of a sterling curency union*, únor 2014.

²⁹⁴ BBC News, Scottish independence: Salmond accuses „bullying“ ministers, 16. 2. 2004.

²⁹⁵ BBC News, oficiální vyjádření Alexe Salmonda 14. 2. 2014.

²⁹⁶ HM Government: *Scotland Aalysis: Assessment of a sterling curency union*, únor 2014, str. 7.

politické. Unie by procházela opačným vývojem než eurozóna. Společný ekonomický a finanční rámec musí být jasný, jednotný a odpovědný, aby mohl řešit budoucí situace a krize. Toto vše má unie v dané době a vytvoření nového systému se sdílenou autoritou v rámci měnové unie samostatných států by omezilo všechny hlavní prvky ekonomického, a finančního regulačního rámce a ten by nemohl efektivně fungovat. I kdyby fiskální federalismus vznikl a byla by nějak koordinována měnová politika, bylo by to na úrok autority a výkonnosti systému, míní britské ministerstvo.

Britská pozice se v tomto směru opět zaštitila výkonem ekonomiky a systému, jeho autoritou jako efektivního nástroje a důrazem na suverenitu svých vlastních institucí. Z pozice skotských zastánců unie zase v eventuelním rámci dané fiskální a měnové koordinace by měli horší vyjednávací pozici než teď. Mohli by být velikostí přehlasováni, v čistě opozičním stanovisku UK, takto stále jako součást mohou vyjádřit své zájmy v rámci jednotné pozice.²⁹⁷

Celá diskuze okolo měny vyvrcholila během veřejných televizních debat mezi Darlingem a Salmondem a v cyklu debat pořádaných BBC v různých skotských městech za přítomnosti vždy hlavní osoby z vládní strany SNP a opoziční unijních stran a veřejných osobností.²⁹⁸ První debata mezi Darlingem a Salmondem proběhla na kanálu STV 5. srpna 2014. Za vítěze byl označen Darling, právě z důvodu, že dokázal zatlačit Salmonda do defenzivy v oblastech, na které neměl Salmond jasnou odpověď a otázka měny byla tou hlavní.²⁹⁹ Darling úspěšně opakoval taktiku, kdy požadoval jasnou odpověď v otázce měny. Využil velmi riskátní taktiky SNP, kdy nepředložila dostatečné alternativy.³⁰⁰ Do druhé hlavní televizní debaty tento motiv velmi silně ovlivnil veřejné mínění. Přesto, že nijak výrazně neproměnil preference, tak připravil půdu pro druhou debatu, ve které se Darling rozhodl pokračovat v úspěšné taktice.

Druhá televizní debata se mezi nimi uskutečnila 25. 8. 2014 na BBC. Darling okamžitě od začátku směřoval svoje dotazy a tlak právě k otázce měny. Užil obrátů, že Alex Salmond „riskuje s budoucností lidí, jejich penězi a úsporami...“ a že je potřeba vidět

²⁹⁷ BBC News, *Scottish Independence: Danny Alexander in post YES currency vow*, 12. 8. 2014.

²⁹⁸ V inverness byla debata 12. 8. 2004 Angus Robertson SNP MP, Danny Alexander LD MP. 18.3 Kirkclady John Swinney SNP MSP a i 26. 8. 2015 v Edinburghu John Swinney skotský ministr financí, Johan Lamontová předseda Skotské *Labour* or roku 2011 rezignovala po referendu v říjnu 2014 a Charles Kennedy. mezi lety 1999 až 2006 předseda celobritských LD, dlouholetý poslanec za obvod Ross, Skye a Lochaber, který zemřel v roce 2015.

²⁹⁹ Curtice John, *Who won the Leaders's Debate? ICM's instant poll*, 6. 8. 2014.

³⁰⁰ „Alistair Darling pressed Alex Salmond repeatedly about which currency he would use if the rest of the UK refused to enter a currency union.“ BBC News, *Scottish Independence: Salmond and Darlind clash in TV debate*, 5. 8. 2014.

opravdové možnosti a perspektivu pro skotské občany. Salmond už by ovšem velmi dobře připraven a strukturoval svou odpověď do dvou hlavních pozic. První bylo vytvoření demokratického mandátu volbou „Ano“ během referenda. Pokud zvítězí Ano, tak to bude vyjádření skotské veřejnosti, která dává Skotské vládě mandát jednat o měnové unii a vyjádření toho, že takovou unii chtějí. Alex Salmond použil toto tvrzení a otázel se Darlinga, zda by vyjádření Ano neuznal jako demokratické vyjádření souhlasu pro zachování unie šterlinku, Darling na toto neodpověděl.

V druhé pozici představil, že jsou zde tři další alternativy, vlastní možnosti, které existují a přinášejí vždy něco jiného. Během vyjednávání po referendu bude vybrán jeden z těchto tří plánů B.³⁰¹ Sám dal opět vybrat Darlingovi, jaký plán B by zvolil on, nebo jakou možnost by vybral, ten opět neodpověděl. Síla pozice unijního stanoviska se tak ukázala pouze v negativní rovině, ve smyslu reakce. Unionisté při této diskuzi padli do pasti svého zarámování, kdy volba pozitivního scénáře je mimo rámec. Ve svém připraveném závěrečném doslovu opět Darling zdůraznil to, že Salmond nedal jasnou odpověď v otázce měny. Situaci ale vůbec nezvládl i podle reakcí obecnosti. Darling neobratně zpracovával další problémy měny, přestože okamžik proto nebyl vůbec vhodný a byla zde i jiná témata.

Druhá debata skončila zcela opačně, Darling nezvládl debatu, příliš mnoho zdůrazňoval otázku měny a poté, co mu Salmond dal jasně strukturovanou odpověď, tak ji nedokázal zpracovat a rozvinout. Toto krátkodobé přenesení významů a rámce, které Salmond velmi obratně přenesl, krátkodobě vychýlilo váhy v jeho prospěch. Akcie nacioanlistů strmě stoupaly, přesto se celkové přerámování nepodařilo.

V Ashcroftově analýze výsledku referenda je jasně patrné, že pro ty, kteří volili Ne, byla otázka měny nejdůležitější – 57 % všech, co volili Ne, uvedli, že měna pro ně byla důležité téma. Je jasně patrné, že celková debata kolem měnové unie byla významná, přestože SNP dokázala nakonec předložit reálné alternativy a jasnou pozici pro uchování šterlinkové unie. Nejistota, nutnost být odkázán na rozhodnutí druhého, jasné vyjádření slabšího postavení Skotska a unijní rámování - realita problémů než jednoduchého vývoje se stala vyjádřením celé diskuze před referendem.

³⁰¹ "We could have a Scottish currency. We could have a flexible currency like Sweden or Norway has. We could have a fixed rate Scottish pound attached to the pound sterling. That's what Denmark does with the euro and Hong Kong does with the dollar" Alex Salmond během debaty.

3.3.4. Finanční sektor a mikroekonomický vývoj

Finanční sektor je v 21. stoletím jedním z hlavních prvků v globální ekonomice. Svou podstatou je nejlépe globalizovaným sektorem ekonomiky a poskytuje nezbytný kapitál pro rozvoj ostatních ekonomických sektorů. Velká Británie a Skotsko mají velmi silný finanční sektor, tok kapitálu a investic ze zahraničí a do zahraničí má velký podíl na celkovém výkonu ekonomiky. V obou hlavních polohách můžeme sledovat na jedné straně obavu z ohrožení a propadu finančního sektoru bez opory celobritského trhu a regulačního rámce, na straně druhé stabilní fungování finančního sektoru, který bude moci stále fungovat napříč hranicemi.

Skotská vláda zdůrazňovala fungování základního regulativního rámce skrze EU. Jako členský stát by Skotsko přijalo stejnou legislativu a získalo stejný regulativní rámec, který má UK. Společná měna s unií by navíc zajistila naprosto bezproblémové fungování finančního sektoru. Trh by zůstal stejný, nemuselo by dojít k žádným opatřením. V rámci stejného regulačního systému, již navázaných kontaktů a měny by se nic nezměnilo. Skotsko by v předstávě SNP vytvořilo svůj regulativní orgán, který by upravoval vztah mezi finančními subjekty a spotřebiteli a povahu samotných finančních subjektů. Daný orgán by spolupracoval v rámci systému s *Bank of England* vzhledem k fungování ve společném systému se zbytkem unie. Skotská vláda by naopak získala pojistku a možnou kontrolu nad prevencí možných krizí a funkční regulací, která bude kontolovat celý systém.³⁰² Finanční produkty by stále byly harmonizovány v rámci regulativního systému ve spolupráci s UK a nedošlo by k žádnému dopadu na konzumenty. Problém měny a fiskální regulace je přítomný i v rámci finančního sektoru, spolupráce s Británií by zajistila koordinaci celého systému.³⁰³ SNP rámuje celou oblast do souvislosti s měňovou unií a používá výklad a hodnocení fungujícího systému, který se prakticky moc nezmění.

Propad finančního sektoru by byl pro Skotsko opravdu velmi citelný. V roce 2010 se finanční sektor podílel na ekonomickém výkonu 8 % HDP (8,8 miliard liber) a zaměstnával 7 % pracující populace. V rámci přímo i nepřímo napojených ekonomických subjektů finanční a bankovní sektor produkuje 13 % HDP.³⁰⁴ Finanční sektor je už ze své podstaty velmi nestabilní a pohyb kapitálu je velmi lehce proveditelný.

Britské ministerstvo financí naopak úroveň finančního sektoru zdůvodňuje a rámuje do pozitivního hodnocení postavení Británie, která si už po desítky let drží postavení

³⁰² *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 113.

³⁰³ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 114-116.

³⁰⁴ HM Government: *Scotland Analysis: Financial services and banking*, květen 2013, str. 7.

stabilního finančního světového centra. Silný flexibilní finanční trh je výsledkem fungujícího regulačního systému. Tento vliv je patrný nejen v Londýně, jako hlavním finančním centru, ale i v Edinburghu, který profituje ze svého napojení na Londýn. Skotsko tak může mít prospěch z celosvětového vnímání britských financí jako exkluzivní značky, kontaktů a napojení na celosvětový trh se špičkovou regulací zajišťující jeden z nejlépe fungujících finančních trhů.³⁰⁵

Velikost celobritského trhu a ekonomiky je hlavním bodem všech ekonomických argumentů, není tomu jinak ani v otázce finančního sektoru. Britská vláda upozorňuje na situaci, kdy v rámci finanční krize 2008 musela britská vláda sanovat RBS (*Royal Bank of Scotland* – velký soukromý finanční subjekt s globálním zázemím a akcionáři). Tento státní zásah, který přímo podporoval i Alex Salmond, byl velmi důležitý. Byl velmi náročný, neboť sanace si vyžádala přímo 45 miliard liber a na nepřímé garance 275 miliard liber, což je ekvivalent 211 % HDP Skotska.³⁰⁶ Pokud by banky zůstaly a došlo by k podobným problémům, Skotsko by nemělo dostatečnou kapitálovou rezervu na pokrytí takových závazků. V roce 2008 v situaci bank RBS a HBOS bylo intervencí zachráněno až 20 tisíc pracovních míst a stabilita aktiv v rozsahu 495 % HDP britské ekonomiky. Pokud by skotská vláda sledovala jiný přístup, tento problém by nebyl vážný. Salmond sám však tuto akci podporoval v roce 2008. Britská vláda používá velikost a kvalitu trhu i v této oblasti jako centrální prvek svého rámce.

Britské ministerstvo poukazuje na to, jak je finanční trh citlivý na takové aspekty, jako je kvalifikovaná pracovní síla, přístup na různé trhy, velikost trhů, důvěra a spolupráce s vládou, daňové prostředí a regulační rámec pro stabilní rozvoj finančního sektoru.³⁰⁷ Britská vláda dle své pozice toto poskytuje na nejvyšší možné úrovni. V rámci potenciálního skotského státu toto není jisté a nejistota je v rámci finančního sektoru zásadní problém. Oproti skotské vládě v tomto vidí problém. Nový regulativní systém v rámci SNP se sociální rétorikou může více odradit některé subjekty. Nejistota měny, vstupu do EU, fiskální politiky a mnoha dalších oblastí může vyvolat velmi jednoduchý přesun některých subjektů na jih do Anglie. Vedle velikosti trhu využívají nejistotu s odkazem na vývoj v ostatních oblastech a na sociální charakter SNP.

³⁰⁵ HM Government: *Scotland Analysis: Financial services and banking*, květen 2013, str. 15.

³⁰⁶ HM Government: *Scotland Analysis: Financial services and banking*, květen 2013, str. 6.

³⁰⁷ HM Government: *Scotland Analysis: Financial services and banking*, květen 2013, str. 50.

BBC v této souvislosti uveřejnila několik zpráv podporujících unijní vidění problému. Největší britské banky Lloyds a Barclays ve svých výročních zprávách oznámily, že referendum může být rizikem a může ovlivnit jejich činnost.³⁰⁸ Vzhledem k rostoucí podpoře nezávislosti v září vrcholil celý problém a banky zaujaly jasné pozice vzhledem k nezávislosti. RBS se týden před referendem vyjádřila, že pokud se stane Skotsko samostatným státem, tak přesune svoje vedení do Anglie.³⁰⁹ Podobně by čistě formálně reagovaly Lloyds a Clydesdale. Je potřeba zmínit, že banky se většinou vyjádřily, že jejich činnost by to zas až tolik neovlivnilo a stále by fungovaly v obou zemích.³¹⁰ Tato zpráva byla ale jedním z dalších střípků, kdy více méně formální záležitost může dostat obsah vyjádření nejistoty budoucího fungování všech institucí ve Skotsku. Přestože každodenní činnost by ovlivněna nebyla, tak formální úpravy a možnost přenesení svého HQ do Londýna může být symbolickým vyjádřením nedůvěry v budoucnost a stabilitu.

Společný trh s finančními produkty je velmi propojený. 90 % všech obchodů dělají skotské finanční subjekty mimo Skotsko v rámci Británie.³¹¹ Zásadním problémem je, jak moc může nezávislost ovlivnit fungování společného trhu, který by měl být zachován, když Skotsko vnese do systému své vlastní institucionální prvky. Jaký může být charakter institucí nelze dopředu říct – proto právě mohou obě strany reflektovat svou pozici, kdy na skotské straně bude hlavní dynamika kooperativní, která zajistí stálé fungování. Naopak Británie vnáší do budoucího možného systému obavy z disharmonie, střetu autorit a nových regulativních systémů. Takto strukturovaná diskuze není přítomna pouze u trhu s finančními produkty,³¹² ale i s celkovým fungováním tržní ekonomiky a státní kooperace při alternativním hodnocení současnosti a budoucnosti.

To, jak může vznik samostatného Skotska ohrozit obchod v rámci ostrovů, je hlavním motivem i poslední zprávy ministerstva financí v Londýně ohledně obchodu a

³⁰⁸ BBC News: Scottish Independence: Lloyds and Barclays say referendum a potential risk, 5. 3. 2014.

³⁰⁹ BBC News: Scottish Independence: RBS confirms London HQ move if Scotland votes Yes, 11. 9. 2014.

³¹⁰ BBC News: Scottish Independence: RBS confirms London HQ move if Scotland votes Yes, 11. 9. 2014.

³¹¹ HM Government: *Financial services and banking*, květen 2013, str. 54.

³¹² „The UK single market in financial services is heavily integrated and important to the sector, and is facilitated by the consistent regulation, legislation and taxation frameworks throughout the whole of the UK. If Scotland became independent these frameworks would likely diverge, creating two separate markets for financial services. This could impact the sector in a number of ways:• the creation of two markets would require firms to provide separate products for Scotland and the rest of the UK, and would come at a cost to industry;• firms would lose the economies of scale from operating on a UK-wide basis, which would also increase costs for industry; and• smaller and medium sized firms would find it harder to access the UK-wide market as a result of the increasing costs and difficulties of working in two regulatory jurisdictions.“ v HM Government: *Financial services and banking*, květen 2013, str. 69.

mikroekonomického prostředí pro podniky. Skotsko vyváží kolem dvou třetin veškeré hodnoty do zbytku UK. To vše je v rámci jednoho trhu, který má jeden regulativní rámec, legislativu a autoritu, a proto podle zastánců unie funguje.³¹³ Je dostatečně velký, aby vytvořil nejlepší tržní prostředí pro konzumenty i producenty.

Skotská vláda a nacionalisté nezpochybňují, že společná unie funguje. Hlavním problémem z jejich pohledu je neformální, ale i neregulovaná tržní centralizace kapitálu, ekonomické produktivity v Londýně a Jižní Anglii. Londýn a jeho okolí je důležité světové centrum, tím stahuje veškerý potenciál a zdroje k sobě. Skotsko tudíž nemůže získat to nejlepší, potřebuje proto vlastní trochu odlišný institucionální systém- stát, který bude regulovat aktivitu a usměrňovat ji do Edinburghu, popřípadě Glasgow. To je další centrální prvek nacionalistického rámce.

Vznik nových regulačních – legálních- administrativních schémat však vždy podle britského ministerstva financí musí omezit plynulost trhu. Pro subjekty totiž vznikají náklady na to pohybovat se a znát oba regulační rámce. Problémy s daňovými otázkami a nutná administrativa navíc dohromady vytváří malé překážky v každodenní ekonomické činnosti, které v posledku mají dopad na ekonomickou výměnu mezi státy.

Ve středu protiargumentace z pozice nacionalistů je společný rámec EU. Problémem je otázka členství nezávislého Skotska. EU vytváří takový regulativní rámec, který zásadně ovlivňuje ekonomickou aktivitu. Tento bod, přestože je velmi důležitý, tak byl skotskou vládou zdůrazněn jen velmi okrajově. Stigmatizace EU se ukázala jako velmi slabé místo pro celkovou argumentaci SNP. Nemohli se dostatečně zaštitit EU jako stabilním systémem a regulátorem ekonomické činnosti. V praxi by vše fungovalo naprosto bez problému. Dalo by se předpokládat, že menší omezení ekonomické výměny mezi Skotskem a Británií by to pravděpodobně přineslo, ale ne nějak závažné, a naopak by mohla být posílena výměna s EU. Celková nedůvěra s EU na Britských ostrovech stejně jako v otázce přijetí eura oslabila možnosti a hodnotu nacionálního zarámování.

Britská vláda se snažila vysvětlit voličům, že evrovský systém je nedostatečný a hlavní prvky plynou z celobritského systému. Skotsko samo by tudíž muselo vytvořit svůj vlastní regulativní rámec a organizace a přišlo by o špičkové organizace, které podle OECD

³¹³ HM Government: *Scotland Analysis: Business and microeconomic framework*, červenec 2013, str. 6.

vytváří jeden z nejefektivnějších a nejvolnějších trhů na světě.³¹⁴ SNP však chce vytvářet vlastní systémy a utvářet a centralizovat trh na regulativní a administrativní úrovni ve Skotsku s přesvědčením, že dynamika trhu poté bude více ve prospěch Skotska než doposud. SNP hodnotí ne úroveň systému, ale samou podstatu toho, že skotská vláda ho nemůže výrazně ovlivnit. Konkrétní příklad, který použili, je výstavba vysokorychlostní železnice, kdy se v rámci dynamiky trhu a demografické a geografické situace v nejbližší fázi počítá s vybudováním vysokorychlostní železnice *HS2* z Londýna do Birminghamu a následně do Manchesteru. Plán na rozšíření do Skotska je až druhořadý, neboť není tolik prioritní. Vlastní systém by umožnil Skotsku koncentrovat činnost jinak, konkrétně vznik dráhy spojující Edinburgh s Glasgowem a severní Anglií.³¹⁵

Vzhledem k omezení a činnosti ekonomických subjektů BBC informovalo o vyjádřeních určitých subjektů a jejich pochybnostech s možnou nezávislostí a negativním dopadem na jejich působení. Obchodní řetězec ASDA projevil své obavy z daňového zatížení.³¹⁶ Také Shell, BPetroleum a Standart Life vyjádřily obavy vzhledem ke stabilitě celého systému prostředí pro možné investice.³¹⁷ V rámci ekonomických subjektů se vytvořily dvě hlavní zájmové skupiny, na jedné straně *Business for Scotland* podporující Skotskou vládu pro lepší ekonomický vývoj v rámci samostatného státu a fungující trh v rámci EU a kontinuity vztahů s UK. Na straně druhé je to vyjádření CBO- *Confederation of British Industry*, která vidí v samostatnosti spíše problémy hlavně s nejistotou ohledně měny, vstupu do EU a klesajícího obchodu s UK.³¹⁸

Ekonomické aspekty debaty před referendem 2014 dominovaly celému veřejnému diskurzu. Problém ekonomiky ve své komplexnosti měl svoje hlavní prvky a symbolické konkrétní body. Je potřeba vyzdvihnout otázku měny a fiskální situace vzhledem k veřejným financím a otázkám ropy. Mnoho problémů je spojeno s otázkou suverenity a vstupu do EU. Nejistota příhodná pro celou debatu je z jedné strany vyvrácena v rámci nového Skotska, které tím, že si bude moci vytvořit svoje instituce a systém, bude nejlépe fungovat. Na druhé straně fungující britská unie a nestabilní, problematická nabídka skotské vlády. Navíc spojená s klesajícími zisky z ropy a nutností být odkázan na přijetí do EU, měny od jiných subjektů a absencí velkého trhu.

³¹⁴ HM Government: *Scotland Analysis: Financial services and banking*, květen 2013, str. 37.

³¹⁵ <http://www.citymetric.com/transport/snp-wants-high-speed-rail-links-between-glasgow-edinburgh-and-north-england-954>.

³¹⁶ BBC News, *Retailers warn over Scottish costs*, 9. 12. 2013.

³¹⁷ BBC News, *Scottish Independence: CBI claims Yes plans „do not add up“*, 26. 3. 2014.

³¹⁸ BBC News, *Scottish Independence: CBI claims Yes plans „do not add up“*, 26. 3. 2014.

Hlavní snaha nacionálního rámce byla přesvědčit voliče, že nové, sociálně demokratické Skotsko může být opravdu lepší pro většinu občanů a že skotská ekonomika toto dokáže zvládnout. Z určitého pohledu až příliš ambiciózní projekt nakonec nedokázal rozhodnout referendum ve prospěch nezávislosti. Situace ve skutečnosti nebyla tak vyhrocená, jak obě strany proklamovaly, skotská ekonomika by fungovala nakonec více méně stejně.³¹⁹ Odchod by to byl bolestný, ale Skotsko by zvládlo přechod a vytvořilo stabilní ekonomiku, na podobné úrovni jako v Británii. Globální ekonomický systém a EU dostatečně strukturují ekonomické aktivity, aby vznikem Skotska nedošlo k velké změně. Ta ovšem přeci jen v očích obyčejných lidí převážila, otázka nejistoty kolem měny a veřejných financí nakonec přesvědčila o větší důvěryhodnosti unijního rámce a jistotě zachování unie.

Symbolickým vyjádřením může být situace, kdy v březnu 2013 unikl vládní dokument, který naznačil „osobní názory“ skotského ministra financí Johna Swinneyho, který uznal, že ekonomika bude velmi závislá na měnících se ziscích z ropy a v této nejistotě se může stát, že hrozící deficit bude muset být řešen většími zásahy do státního rozpočtu a že převzetí části státního dluhu může být větší problém, než se zdálo.³²⁰ Prounijní kampaň, v čele s Alistairem Darlingem, se toho ihned chopila jako vyjádření nekredibility SNP a problémů, které samy nemohou zamaskovat.³²¹ Celkový výsledek vyrovnaného referenda naznačuje, že hodnocení debaty z pohledu ekonomických témat nebylo jednoznačné. Překážky nového státu a nejistota ohledně důležitých otázek se projevila spíše převážením názoru, že samostatnost by ze Skotska neudělala zemi „mléka a strdí“, ale naopak by mohla minimálně na krátkou dobu spíše ohrozit ekonomický výkon země a životní úroveň svých občanů.

3.4. Sociální, zdravotní a vzdělávací politika

Oblast sociální politiky, školství a zdravotnictví je základní složka veřejných financí. Je přímo navázána na ekonomickou problematiku a je výsledkem konkrétních rozhodnutí v rámci fungování veřejných služeb a charakteru společnosti. Ve veřejně přijímaném vnímání Skotska jako sociálněji a kohézněji společnosti se projektuje na jedné straně touha po samostatném řízení veškerých těchto politik a dotvoření společnosti skrz vlastní politiky. Naopak unionistická pozice je charakteristická propojováním tématu s ekonomickými aspekty, možnými problémy a nemožností zajistit dostatečné financování těchto služeb v samostatném Skotsku. Důležité je, že britská vláda se ve své zprávě zaměřila čistě na

³¹⁹ MCCRONE, Gavin, *Scottish Independence: Weighting up the Economics*, Edinburgh 2014, str. 184.

³²⁰ TORRANCE, David, *Battle for Britain: Scotland and the Independence referendum*, Londýn 2013, str. 118.

³²¹ Herald Scotland: Leaked paper shows SNP fears over cost of benefits, 7. 3. 2013.

fungování sociálního státu a zcela opomíjí otázky školství a zdravotnictví. Tyto dvě hlavní oblasti jsou naopak prezentovány skotskou vládou, hlavním vyjádřením odlišného pojetí Skotska a potřebou zachovat tyto veřejné služby na stávající úrovni a skrze ně dotvořit svůj ideální obraz budoucnosti Skotska.

Jak ukázal výzkum Johna Curtice v rámci pravicové a levicové identity v socioekonomickém spektru, Skotsko není ve vyjádření postojů nijak výrazně levicovější průměrný volič v Anglii. Spíše jde o konstruování vlastní identity a chápání sebe sama sociálněji, hlavně vzhledem k Anglii.³²²

Tabulka 32: Vláda by měla více redistribuovat veřejné finance

	Souhlas výrazný	Souhlas	Neutrální	Nesouhlas	Nesouhlas výrazný
Anglie	14	45	26	11	1
Skotsko	20	43	24	11	2

Scottish Social Attitudes, 14. 10. 2013

Naopak moderní skotská identita se již od osvícentsví, přes charakteristický vývoj průmyslu (hlavně těžkého) v 19. a 20. století, až do postindustriální transformace a úpadku na konci minulého století profilovala jako sociálnější a kladoucí důraz na sociální aspekty spravedlnosti.³²³ SNP přijala tento charakter skotské identity a v oblasti veřejných výdajů a podoby společnosti prosazuje svůj obraz sociálního Skotska. Nicola Sturgeon jako ministryně pro zdravotnictví a jeden z hlavních propagátorů této linie hovoří o „spravedlivosti, prosperite a demokracii“ jako třech hlavních pilířích slušné společnosti.³²⁴

Stávající financování sociálního státu, zdravotnictví a školství a výtěžky společného snažení jsou však v rámci pozice skotské vlády ohroženy novou vládou v Londýně. Odlišné politiky a obecné snižování výdajů na tyto oblasti ministrem financí Osbornem jsou prezentovány jako jasné kroky ke snížení celkového rozsahu veřejných služeb. Pouze nezávislost je pro SNP možností, jak nejen ochránit veřejné služby, ale v rámci vlastní pěti miliónové a kohézní společnosti se sociální identitou a smýšlením dovršit fungování

³²² CURTICE, John, *What Does England want?*, SSA 2013.

³²³ BROWN, Gordon, *My Scotland, Our Britain: A Future Worth Sharing*, Londýn 2014, str. 135.

³²⁴ TORRANCE, David, *Battle for Britain: Scotland and the Independence referendum*, Londýn 2013, str. 154.

společenského systému do moderní podoby sociálně demokratického státu přejatého ve Skandinávii.³²⁵

Důležitým prvkem argumentace SNP je upozornění na počet lidí v ohrožení chudoby a celková sociální nerovnost ve Velké Británii. V roce 2011 bylo v relativní chudobě 710 tisíc občanů Skotska (14 %), to je potřeba v jejich argumentaci změnit.³²⁶ Toto číslo má být dle *Institute of Fiscal Studies* do roku 2020 rozšířeno o dalších 50 tisíc dětí. Skotská vláda ve své argumentaci a i manifestu klade na tato fakta důraz. UK je podle OECD 28. z 34 v celkovém pořadí rovnosti a společností, kde nerovnost příjmů rostla nejvíce od roku 1975.³²⁷ *Bedroom tax*, snižování veřejných výdajů do školství a zdravotnictví, celkově vytvářejí obraz ohrožení sociálního charakteru Skotska. Skotská vláda se v této pozici snaží dle svých slov dělat, co může, ale tlak z Londýna a nemožnost řídit své vlastní finance jim neumožňuje účinně reagovat. Hlavním rámcem sociálního státu pro skotskou vládu je ochrana výdobytků devoluce, která je ale těžší a těžší vzhledem k vládě *Conservative party*.

3.4.1. Penze a sociální politika

Penze jsou důležitým vyjádřením sociální politiky. V rámci předchozího ekonomického a demografického vývoje bylo v roce 2013 ve Skotsku 140 tisíc penzistů žijící v relativní chudobě.³²⁸ Skotská vláda chce ve svém manifestu jednotnou úroveň důchodu stanovit na 160 liber týdně, tedy o 1,1 libru více než průměr UK pro rok 2016. Chce také prozatímní zvýšení odchodů do důchodu na 66 let a ne na 67 let jako v navrhované reformě britské vlády.³²⁹ Skotská vláda se v rámci penzí snaží přesvědčit všechny, že jejich penze není nijak ohrožena, ať už se jedná o výše zmíněnou státní penzi, veřejnou penzi nebo penzi soukromou. Jakékoliv pochyby jsou pro možnost skotské nezávislosti velmi nepříznivé, chtějí hlavně přesvědčit, že každý dostane peníze, které si odpracoval.

Soudobý systém sociální politiky je řízen v rámci celé Británie ministerstvem pro penze jako součást veřejných financí. Britská vláda opět zdůrazňuje širokou daňovou a strukturovanou základnu, která poskytuje výhody všem občanům UK bez rozdílu.³³⁰ Sdílení rizik a výhod sociální a ekonomické unie je pilířem celé unijní argumentace. Gordon Brown, bývalý ministr financí ve vládě Tonyho Blaira a následný premiér UK, zdůrazňuje ve své

³²⁵ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 134.

³²⁶ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 135.

³²⁷ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 135.

³²⁸ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 138.

³²⁹ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 141.

³³⁰ HM Government: *Scotland Analysis: Work and pensions*, duben 2014, str. 6.

knize tuto argumentaci jako středobod fungování celé unie.³³¹ *Labour Party* v této pozici zdůrazňuje sociální aspekty nerovnosti vzhledem k Anglii a některým regionům a potřeby větší sociální ochrany, vždy ovšem v rámci stabilního rozsáhlého systému UK, který je oporou společné unie.³³²

Britská vláda, stejně jako v ekonomických otázkách, využila strategii analyzovat skotské návrhy v manifestu vlády jako neproveditelné. 160 liber a oddálení důchodu v 67 letech je v současné demografické situaci pro Skotsko v jejich zprávě naprosto nerealizovatelné. Naopak v roce 2020 to má pro ně znamenat 410 liber ročně schodek na každého penzistu, stávající scénáře tak podle britské vlády neudržitelně povedou ke krachu.³³³ Systém poskytovaný britskou vládou vytváří stabilní prostředí pro růst penzí a jejich udržitelnost. Penzijní a sociální systém se řídí jasnými pravidly a roste v rámci trojitého zámku, kdy penze rostou každoročně o největší položku z inflace, reálný růst průměrné mzdy nebo 2,5 % (státní penze).³³⁴ Dále je zde penze ve veřejných službách- v rámci školství, zdravotnictví, policie, platí zaměstnanci pojištění do specifických fondů v rámci sektoru, penze jsou spravovány také z Londýna a posledním druhem jsou soukromé penze, kdy zaměstnavatel odvádí přes konkrétní soukromý fond.³³⁵

Britská vláda upozorňuje v protikladu ku skotskému narativu na potřebu privatizovat tyto zdroje a potřebu restrukturalizovat veřejné finance, neboť demografická situace 21. století vytváří neudržitelný tlak na veřejné finance. Již v roce 2012 to bylo 3275 liber ročně na osobu, ve Skotsku 3335 liber a tyto částky budou stále růst. Prosazované reformy britské vlády, v podobě universálního kreditu, daní a výdajů ve veřejném sektoru jsou nezbytné. Dostáváme se opět do střetu obou diskurzů, problém samostatnosti, a unie na sebe navázal i prvky sociálně ekonomické.

Budoucí podoba společnosti: vysoké daně a vysoké veřejné výdaje nebo naopak nižší daňové zatížení, veřejné výdaje a větší úloha privátního sektoru. Udržitelnost a budoucnost veřejných financí má svou praktickou a ideologickou dohru v otázce sociálního státu. SNP v této pozici opět nedokázalo přesvědčit, že je schopno ufinancovat svoje příliš pozitivní představy. Voliči to skotské vládě neuvěřili, nemají zkušenost s tím, že by skotská vláda toto řídila. Koordinace celého systému, problémy toho, kdo pracuje v UK, ale penzi by měl

³³¹ BROWN, Gordon, *My Scotland, Our Britain: A Future Worth Sharing*, Londýn 2014.

³³² BROWN, Gordon, *My Scotland, Our Britain: A Future Worth Sharing*, Londýn 2014, str. 228-234.

³³³ HM Government: *Scotland Analysis: Work and pensions*, duben 2014, str. 11.

³³⁴ MCCRONE, Gavin, *Scottish Independence: Weighting up the Economics*, Edinburgh 2014, str. 169.

³³⁵ MCCRONE, Gavin, *Scottish Independence: Weighting up the Economics*, Edinburgh 2014, str. 178.

dostávat ve Skotsku, dále pro občany, kteří pracovali část života ve Skotsku a část jinde v UK. Všechny tyto otázky, přestože SNP přesvědčovala o bezproblémové kontinuitě, nakonec opět vyzněly do podoby nejistých okolností, které jsou stabilně spravovány britskou vládou. Na druhé straně všeobecný negativní postoj k *bedroom tax* a reformě sociálního státu umožnil SNP získat postavení opozice proti nepopulárním opatřením.

3.4.2. Zdravotnictví a školství

Tyto dvě oblasti jsou ve veřejném politickém diskurzu naprosto klíčové. Nejen ve Skotsku a Velké Británii, ale v celé EU jsou zdravotnictví a školství hlavními sektory, kde stát poskytuje veřejné služby a které ovlivňují celkové veřejné finance a politickou atmosféru. Ve Skotsku, jak jsme viděli, jsou tato dvě témata devolvována a jsou středem každodenní parlamentní diskuze v Holyroodu a fungování skotské vlády. Zdravotnictví a školství také vykazují své distinktivní vývojové rysy vzhledem k situaci v Anglii. Pro Skoty jsou tyto oblasti vnímány pozitivně a je na nich doloženo zodpovědné a výkonné fungování vlády.

V britské politice tato témata samozřejmě zaujímají přední pozice v politické diskuzi, ovšem v rámci předvolební debaty nevyšla na toto téma zpráva britského ministerstva mapující možné okolnosti. Podobně i v ostatních projevech unijní části nebyla tato témata tolik reflektována. Vysvětlení může být na první pohled zcela logické, tyto oblasti jsou již plně devolvovány, žádný možný vývoj zde není a soudobá realita už je daná. Skotská vláda naopak tato témata využila. Jsou to témata, kde mohla dokázat své kompetence a odlišný vývoj nepřímě ohrožený politikami z Londýna. Tyto oblasti měly pro SNP největší možný potenciál, kdy samostatnost mohla být konkrétně prezentována na distinktivní politice s možným završením nezávislosti.

V komparaci k vývoji v Anglii skotská vláda může poukazovat na veřejné zdravotnictví, které minimalizuje privatizační tendence, a přesto na úrovni financování dosahuje vyšších částek než ve zbytku UK. Zachování samostatného veřejného zdravotnictví je hlavní prioritou pro další rozvoj. Sama devoluce však toto zajistit nemůže.

SNP přichází s hlavním argumentem vzhledem k financování veřejných služeb a celkovému fungování financí. Barnettova formula je hlavním zdrojem financí pro skotskou vládu, která pracuje se změnami ve financování v Anglii. Tím, že v Anglii dochází k privatizaci a restrukturalizaci veřejných služeb, se snižují i výdaje na ně. O stejný poměr se ale ovšem snižuje i konečná částka Barnettovy formule. Skotské veřejné služby jsou podfinancovány, neboť stále fungují jako veřejné instituce, ale poměr financí z ministerstva

financí v rámci více privatizovaných veřejných služeb je nižší. Úroveň veřejných služeb je tak ve Skotsku ohrožena a pouze nezávislost může toto vyřešit.³³⁶ Důležitým argumentem je, že veřejné finance nejlépe fungují jako celek a celková nezávislost zajistí nejefektivnější fungování a konečné vytvoření autentického systému skotských financí a veřejných služeb.³³⁷

Ve stejném duchu se odehrává argumentace a vývoj ohledně školské politiky. Velké výdobytky devoluce, jako bezplatné vysokoškolské studium, je dokladem fungování skotského parlamentu a je potřeba stále budovat na těchto pilířích svůj vzdělávací systém. Skotská vláda chápe školství jako investici do společnosti, v rámci celkové koncepce je potřeba chápat návaznost na kohézní,³³⁸ výkonnou společnost.³³⁹ To má význam hlavně vzhledem k přetrvávajícím nerovnostem ve společnosti a možnosti dosáhnout vzdělání. Důraz na rovný přístup ke vzdělání je pro skotskou vládu naprosto klíčový. Britská reforma školství a další privatizace může ohrozit snahu skotské vlády po požadované vizi. Vedle zachování kvality školství je hlavním bodem péče o děti předškolního věku a její rozšiřování. Kvalita univerzit je jedním z pilířů skotského školství, skotská vláda kvituje úroveň svých univerzit, ty je potřeba vnímat v rámci širšího kontextu výzkumu.

Skotská vláda chce v obou sektorech pokračovat v pozitivním vývoji, zamezit možným propadům a ohrožení tohoto vývoje ze strany politického vývoje ve Westminsteru. Komplexní dobudování těchto systémů v rámci nezávislého Skotska vytvoří vyšší kvalitativní úroveň fungování těchto institucí a celé společnosti. Skotská vláda to chápe jako institucionální dobudování struktur samotných a zdůrazňuje propojení do celkového systému veřejných financí. Celkový systém bude samostatně fungovat lépe, než když mohou rozhodovat pouze o částech. Skotská pozice rozšiřuje stanovený rámec a nezávislost je cesta nejen k dobudování ostatních, dosud nedevelopovaných pramocí, ale i k lepšímu fungování těch stávajících. Skotská pozice, kdy celek je více než součet částí, je konfrontována s efektivním sdílením unijního rámce, kdy společná základna umožňuje maximální realizaci a efektivitu. Devoluce navíc dává možnost seberealizace ve věcech, které mají velký dopad, ale neohrožují fungování unie. SNP se snažila tato témata prosazovat jako jasné důkazy své

³³⁶ John Swinney se vyjádřil o hlavních problémech spojených se snižováním Barnettovy formule a grantu v *BBC Scottish Independence Referendum Debate* z Edinburghu 26. 8. 2014.

³³⁷ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 169.

³³⁸ Nicola Sturgeon ve vyjádření že bezplatné vzdělání i Vysokoškolské je základem spravedlivé společnosti, aby i děti z working classes měli možnost se rozvíjet v *BBC Scottish Independence Referendum Debate* z Aberdeenu 3. 9. 2014.

³³⁹ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 183.

pozice. Vzhledem k vývoji v činnosti parlamentu a dosažení konkrétních politických výhod, jim to umožnilo rozvinout pozitivní argumentaci.

Tu maximálně využil Alex Salmond během své druhé televizní debaty s Alistairem Darlingem. Rozvinul celkovou rétoriku v oblasti NHS, rozdílných přístupů v Anglii a Skotsku. Tlak, který je vyvíjen na skotské financování je podle něj nejlépe řešitelný skrze samostatnost. Darling naopak zdůraznil společný rámec a zdroje, které zajišťují samotné finance a fungování, že je potřeba nějak získat na vše peníze a lepší situace mimo rámec UK neexistuje. Sřet těchto dvou již známých stanovisek, důvěry a možnosti lépe spravovat soudržnější menší společnost a naopak nejistoty a nedůvěry v možnost Skotska dosáhnout dostatečné ekonomické úrovně a vyrovnaných financí. V rámci sociálního charakteru společnosti však Salmondova argumentace, kritika sociální politiky, vzrůstajících nerovnosti a budoucího rizika chudoby pro desetitisíce dětí měly značný ohlas nejen v samotném studiu, ale celkově byly také silným argumentem skotské vlády. Na jedné straně se veřejné výdaje z těchto oblastí prokázaly vzhledem k příjmům jako neudržitelné ve vyrovnaném rozpočtu, na straně druhé skotská vláda představila hlavní výhody skotské úrovně vládnutí.

3.5. Věda a výzkum

Pro skotskou vládu je vědecký pokrok hlavním dokladem svébytnosti skotského národa. Nacionalisté používají rétoriku, kdy od dob osvícenského kulturního rozmachu je Skotsko jednou z hlavních oblastí vědeckého pokroku. To, že Skotové značně přispěli k celkovému rozvoji společnosti a věd, je součástí celkového veřejného diskurzu a stejnou rétoriku používá Gordon Brown a unionisté.³⁴⁰ Zatímco nacionalisté poukazují na kvalitu skotských institucí a na to, že jejich fungování možnou samostatností nebude ohroženo, spíše naopak. Unionisté ovšem vidí obrovské problémy v možné samostatnosti, které mohou ohrozit stávající úroveň výzkumu.

Jak bylo patrné z předchozí kapitoly, hlavním težištěm výzkumu jsou univerzity. Velká Británie má v rámci hlavních žebříčků hodnocení univerzit 31 svých zástupců mezi 200 nejlepšími na světě, Skotsko z toho má 5 univerzit. To znamená 14 % britských zástupců, což je v poměru více než 8 % populace.³⁴¹ Hlavní skotské univerzity- Edinburgh, Glasgow, St. Andrews, Aberdeen a Dundee zaměstnávají 32 000 vědeckých pracovníků, což je 1,3 % pracující populace.³⁴² Skotská i britská vláda kvitují úroveň, rozvoj a rozsah skotského

³⁴⁰ BROWN, Gordon, *My Scotland, Our Britain: A Future Worth Sharing*, Londýn 2014, str. 5.

³⁴¹ HM Government: *Scotland Analysis: Science and research*, listopad 2013, str. 4.

³⁴² HM Government: *Scotland Analysis: Science and research*, listopad 2013, str. 4.

výzkumu a univerzit. Pro britské ministerstvo je předpokladem této úrovně společný britský finanční a regulační rámec, naproti tomu skotská strana zdůrazňuje nezávislost těchto institucí v rámci mezinárodního vědeckého a univerzitního systému.

Skotská vláda úroveň univerzit vidí hlavně v perspektivě umožnění kontaktů a spolupráce s globálním systémem. Důležitým prvkem přitažlivost skotských univerzit je bezplatné vzdělání pro studenty (mimo britské občany žijící v UK mimo Skotsko). Tento prvek je pilířem skotské vlády.³⁴³ Důležitým aspektem vzhledem k EU je návrh skotské vlády, že i po vyhlášení samostatnosti by museli studenti ze zbytku Británie stále platit školné,³⁴⁴ což by v rámci EU legislativy bylo velmi problematické.

Financování a regulativní rámec jsou naprosto klíčové otázky vzhledem k fungování ekonomiky. Skotská vláda operuje v rámci hodnocení stávajícího stavu hlavně s položkami blokového grantu, který dostane vláda v rámci svého Barnettova grantu a dále s financování *UK Research Councils*, což jsou státní regionální orgány, které vyhodnocují projekty a alokují státní finance.³⁴⁵ Britská vláda zasazuje financování do širšího rámce, poskytuje ucelenější údaje. V roce 2011 celková skladba investic a financování výzkumu v Británii byla následující – z 27,4 miliard liber bylo 30 % z veřejných financí, 46 % ze soukromého sektoru, 18 % zahraničních a 5 % z charit.³⁴⁶

Britská vláda z tohoto obrazu reflektuje důležitost celkového jasného zarámování, kdy vědecké instituce v rámci celé UK mají velký rozsah, jsou přitažlivé jak pro průmysl, tak zahraniční investory. Nejistota a možné omezení spolupráce se zbytkem UK by bylo velmi nepříznivé pro výzkum ve Skotsku.³⁴⁷ Společný logistický, kulturní a legislativní regulační rámec je z pohledu britské vlády nejlepším garantem špičkové úrovně skotských vědeckých institucí. Skotská vláda naopak zdůrazňuje globální charakter výzkumu, který i v rámci EU a další spolupráce překračuje tradiční hranice. Angličtina, historie a kvalita univerzit sama o sobě dokáže přitáhnout dostatek nestátních investic.

³⁴³ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 198.

³⁴⁴ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 198.

³⁴⁵ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 203.

³⁴⁶ HM Government: *Scotland Analysis: Science and research*, listopad 2013, str. 5.

³⁴⁷ „In the event of independence, access to the UK research policy and operational framework could not be guaranteed. It would be up to the government of an independent Scottish state to design and implement a policy and operational framework that supports research activity. Inevitably, over time, divergence in the policy and operational framework for research in the continuing UK and an independent Scottish state could increase the administrative burdens of research collaborations with a negative impact on flow of funding, knowledge and people.“ HM Government: *Scotland Analysis: Science and research*, listopad 2013, str. 50.

V rámci státního financování skrze *Research Council* získaly skotské univerzity v roce 2012 - 2013 257 milionů liber, což je 13 % rozpočtu těchto institucí v celé Británii.³⁴⁸ Skotská vláda naopak poukazuje na to, že je to ze společného rozpočtu, do kterého přispívá a konkrétní nadpomeř je zdůvodněn realitou a výkonností skotských univerzit. V rámci výzkumu skotská vláda nepředstavuje nějaké nové možnosti a zlepšení, kromě objektivní, automatické samostatnosti, kdy mohou přímo a více transparentně financovat svůj výzkum. Spíše se zaměřuje na pozitivní popsání situace a její trvanlivost i v samostatném Skotsku. Naopak pozice britské vlády opět pracuje se širokým rámcem, který svou kvalitou, zdroji a rozsahem umožňuje rozvoj, který je mimo tento rámec těžko realizovatelný.

3.6. Mezinárodní vztahy suverenity a EU

Problém státní suverenity a postavení Skotska v mezinárodních vztazích je klíčový pro vývoj v mnoha dalších oblastech. To, jak a za jakých podmínek vstoupí Skotsko do EU, je zásadní předpoklad pro další vývoj. Fungování samostatného Skotska na mezinárodním poli a členství v mezinárodních organizacích má své dalekosáhlé aspekty. Pružnost mezinárodního práva umožnila opět dvě hlavní interpretace, spojené s oběma hlavními představami.

Na první straně je představa samostatného Skotska, které konečně může mít své vlastní zastoupení, jednat ve svém vlastním zájmu a nebýt rozmělněno v celobritské politice.³⁴⁹ Pro nacionalisty tak Skotsko získá svou novou identitu, bude rovnocenným partnerem mezinárodní spolupráce. Není pro ně žádný problém opustit status velkého a silného státu s vlivem, naopak chtějí vytvářet svou identitu jako malého státu s jasně profilovanými konkrétními dosahy.³⁵⁰ Hlavní myšlenkou je, že je lepší mít svůj vlastní malý hlas v mezinárodních vztazích, než sice velký hlas, ale který není jejich a je pouze s formálním podílem na něm. Skotsko by získalo spravedlivou část a podíl na zahraničních ambasádách.

Britské ministerstvo zahraničí ve své zprávě naopak poukazuje na společnou historii a vytvoření jedinečného postavení Velké Británie ve všech oblastech mezinárodní kooperace. Velmocenský status, členství v nejprestižnějších a nejdůležitějších organizacích jsou hlavní prvky. Rozsáhlá síť státních úředníků, ambasád (14 000 úředníků a 267 ambasád) a kontaktů po celém světě, které zajišťují naprosto jedinečné postavení Velké Británie, jejich zájmů a

³⁴⁸ HM Government: *Scotland Analysis: Science and research*, listopad 2013, str. 18.

³⁴⁹ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 207.

³⁵⁰ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 209.

občanů kdekoliv na světě.³⁵¹ Velká Británie je členem OECD, G7, G8, IMF a mnoha dalších organizací. Samostatné Skotsko by nikdy nemohlo dosáhnout podobného postavení a přijít o takové výhody by mělo mnoho negativních, ale hlavně ekonomických dopadů.³⁵²

Britské ministerstvo zahraničí jasně deklaruje, že skotské zájmy jsou velmi efektivně hájeny v rámci britské politiky a snaží se reagovat na skotské požadavky při hájení jejich zájmů. Podává konkrétní případ skotského lososa, kterého jako obchodní značku prosadili na trh v Číně při zákazu používání této značky jinými subjekty. Ještě výraznější je zasazení o skotskou whiskey jako hlavní skotský vývozní artikl, který v roce 2012 exportoval za 4,3 miliard liber. Sáty jako Japonsko, Korea a Chile chtěly zvýšit daň na dovoz skotské whiskey, ovšem Velká Británie toto napadla u WTO a všechny státy musely od tohoto kroku ustoupit.³⁵³

Už v tomto rozlišení můžeme vidět jasnou divergenci v základních aspektech a předpokladech úspěšného působení na mezinárodním poli. Velká Británie stále operuje ve svém velmocenském statu (ekonomická a vojenská síla není již dominantní, ale neformální, kulturní a ideologický vliv je značný) a vidí v něm záruku prospěšnosti pro své občany. Skotsko pod vedením nacionalistů naopak přijímá identitu malého státu s jasně definovaným dosahem a vlivem. Tento rozdíl lze vidět i v demokratickém působení. Rozvoj demokracie berou obě skupiny velmi vážně, zatímco Velká Británie může mít velký dosah na praktické demokratizační a liberalizační procesy na mnoha územích, samostatně Skotsko naopak koncipuje svou pomoc jako jasně cílenou, hovoří se například o podpoře a spolupráci s Malawi a dalšími rozvojovými zeměmi.³⁵⁴

3.6.1. Nástupnictví v mezinárodních organizacích

Problém nástupnictví státu v rámci mezinárodních vztahů je poprvé uveden v rámci obecných otázek vzniku samostatného státu.³⁵⁵ Nástupnický stát, přenesení státoprávní individuality a další koncepty jsou naprosto klíčové. Jak v rámci vyjádření profesorů Jamese Crawforda a Alan Boyleho bylo patrné pro zprávu britské vlády, kontinuita bude ponechána zbytku UK, samostatné Skotsko bude vyhledávat nové možnosti a bude muset vyjednávat o konkrétních řešeních. V rámci většiny mezinárodních organizací to nebude velký problém –

³⁵¹ HM Government: *EU and international issues*, leden 2014, str. 6.

³⁵² HM Government: *EU and international issues*, leden 2014, str. 25.

³⁵³ HM Government: *EU and international issues*, leden 2014, str. 28.

³⁵⁴ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 213.

³⁵⁵ Kapitola 3.2. Obecné otázky vzniku samostatného státu, str. 77.

ten nastává zvláště u dvou hlavních organizací - NATO a EU. Problematiky ohledně NATO se bude věnovat příští podkapitola.

Členství a fungování v EU je naprosto klíčový moment. Opuštění struktur Velké Británie je v praktickém pojetí skotské vlády možné pouze v rámci následného včlenění do struktur EU jako samostatného aktéra. Veškeré regulativní rámce, legislativní opatření, fungování trhu a institucí ve všech možných oblastech jsou přijatelné pouze v EU. Skotsko by v současné době nikdy nemohlo opustit Velkou Británii, pokud by nemělo jistotu vstupu do EU, která poskytne v podstatě stejný systém, jaký funguje i teď v UK. To je hlavní podmínka úspěšné nezávislosti a hlavní prvek nacionalistického narativu. Skotsko by se tak nestalo izolovaným státem. Naopak běžné fungování trhu, pohybu, koordinace legislativy a fungování většiny institucí a struktur v oblastech ekonomické, společenské a kulturní aktivity by probíhalo bez velkých změn. Evropská unie se vyvinula ve stabilní platformu regulace veřejného života. V rámci *multi-level governance* se projevuje důležitost této úrovně, která realizuje obecné fungování dalších institucí.

EU jako součást úspěšného a přijatelného prvku rámce má svoje limity, navíc veřejné mínění vzhledem k řešení ekonomické krize a následným problémům v eurozóně je značně negativně nakloněno k EU jako hlavní struktuře. Problémy eurozóny, ale i evropské integrace od neúspěchu Smlouvy o Ústavě pro Evropu (Ústavy Evropské unie) demonstrovaly limity integračních myšlenek a posilování federálního charakteru EU. Tento vývoj je důležitý - to, že občané nechtějí řešit určité problémy na celoevropské úrovni, zkomplikovalo možnosti Skotska a dalších separatistických celků v Evropě. Silnější EU by totiž mohla vytvořit ještě stabilnější rámec pro fungování nových celků mimo předchozí státy.

Konkrétním dokladem může být přijetí eura jako měny. Vývoj v rámci celkové evropské integrace není pozitivní (EU prochází krizí vlastní identity, předchozí dynamika po stále větší integraci po roce 2005³⁵⁶ není přítomna) a dochází spíše ke střetům suverenity. Krize eurozóny tento vývoj ještě více prohloubila. Euro jako měna mohlo velmi uspokojivě řešit situaci měny v rámci referenda, která byla velmi důležitá. Euro ale bylo skoro automaticky odmítnuto skotskou vládou a veřejností. Skotská nezávislost se tudíž nemohla opřít o stabilní měnu v rámci integrovanější Evropské unie, naopak musela odmítnout možnost nestabilní měnové unie. Euroskeptické, desintegrační vědomí, které poukazuje na samotnou podstatu evropské integrace a zpochybňuje ji, je v Británii velmi silné. Vývoj a

³⁵⁶ Francie a Nizozemsko v referendech odmítli přijetí Evropské ústavy

charakter Evropské unie je pro možnost samostatného Skotska a dalších separatistických útvarů klíčový.

Skotská samostatnost má v nacionalistickém vidění ukončit reprezentativní deficit v rámci UK. Samostatné Skotsko tak bude moct v rámci EU hájit své vlastní zájmy. Pro skotskou vládu menší, přesto jasně definovaný skotský státní zájem bude nejlépe propagován ku prospěchu Skotska.³⁵⁷ V současné době Skotsko opravdu podléhá vůli britských ministrů a zástupců, zda jsou k jednání přizváni a jejich zájmy jsou brány na zřetel v rámci neformálních vztahů uvnitř administrativy.

Naprosto zásadní je otázka zisku členství. Skotská vláda ve svém manifestu zdůrazňuje, že to je případ *sui generis*, který v rámci EU ještě nenastal.³⁵⁸ V této argumentaci tak Skotsko nebude muset projít celkovým procesem přijetí jako nově přistupující stát v Článku 49 smlouvy o EU, ale může využít dodatkový Článek 48, kdy nebude muset procházet celkovým procesem, ale pouze souhlasem všech členů. Skotsko tak formálně nikdy neopustí EU a dnem samostatnosti se stane běžným členem EU.³⁵⁹ Soudobý předseda Evropské komise Jose Manuel Barroso se vyjádřil, že přístup do EU bude velmi komplikovaný a bude potřeba souhlasu všech členů. Interpretaci skotské vlády tím částečně popřel. Sám zdůraznil pozici Španělska, které se i s ohledem na podobné separatistické tendence v Katalánsku staví k tomuto tématu váhavě.³⁶⁰ John Swinney reagoval, že situace Skotska, které je členem EU 40 čtyřicet let, je naprosto jiná než nového člena. Uvedl vyjádření španělského ministra zahraničí, že pokud v rámci demokratického rozhodnutí vznikne samostatné Skotsko, nebude španělská vláda nijak zvlášť reagovat.³⁶¹

Je opravdu nepravděpodobné, že by v rámci EU nějaký aktér kladl větší problémy odepřít oblasti, která je v EU už přes čtyřicet let. Stejně i řešení svých vlastních problémů tím, že odepře jinému státu demokratický mandát, by bylo v rámci fungování EU a celkové politické kultury nevhodné. Na druhé straně je nutno připomenout, že proces není zcela automatický. Prounijní strana využívala své argumentace, že vše není tak jisté a bude se muset vyjednávat.³⁶² Vytvářela atmosféru nejistoty a doprovodnou problematiku. Je jasné, že určitá úroveň jednání by musela proběhnout, pravděpodobně by ale nikdy nebylo ohroženo

³⁵⁷ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 215.

³⁵⁸ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 221.

³⁵⁹ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 221-222.

³⁶⁰ BBC News, Scottish Independence: Barroso says joinign EU would be difficult, 16. 2. 2014.

³⁶¹ BBC News, Scottish Independence: Barroso says joinign EU would be difficult, 16. 2. 2014.

³⁶² HM Government: *EU and international issues*, leden 2014, str. 7.

členství jako takové. Velmi nejasná budoucnost byla rámcována oběma skupinami, nejistota jako taková nahrála spíše euroskepticismu a unijní straně už ze své podstaty.

Opačný problém se projevil v otázce přijetí společné měny a zachování výjimek pro Velkou Británii. Hlavními výjimkami je nezávaznost přijetí eura, členství v shengenském prostoru a úleva výdajů do společného rozpočtu. Samostatné Skotsko nechce přijmout společnou měnu a i finanční okolnosti by mohly být negativní. Britská vláda poukazuje na to, že ve stávajícím poměru by Skotsko bez této výhody muselo pro rozpočtové období 2014-2020 přispívat 13 miliard euro, což je o 2,9 miliard euro více, než ve stávajícím postavení v rámci britské výjimky. V této oblasti již skotská vláda neoperuje s jistými argumenty, nechává prostor vyjednávání a spíše doufá, že jim bude vyhověno na základě předchozího fungování. Situace nejistoty a potřeby toto řešit v rámci britské vlády je v této oblasti více důvěryhodná. Je dost dobře možné, že Skotsko by mohlo získat výjimku v rámci shengenského prostoru a společné měny, nemuselo by se tak stát v oblasti finančních zvýhodnění. To by bylo pro Skotsko, vzhledem k dalším ekonomickým aspektům, poměře velká zátěž.

3.6.2. Hranice státu

Skotská vláda v případě samostatnosti „nebude vyhledávat členství v shengenském prostoru (bezkontrolní zóna na státních hranicích od roku 1995),“ ale naopak bude chtít pokračovat ve společném prostoru Britských ostrovů – CTA, *Common Travel Area* – Společný cestovní prostor.³⁶³ Skotská vláda sleduje svou argumentaci politikou minimálních změn, nechce přerušit styky se zbytkem UK. Je si vědoma reality provázanosti vnitřního prostoru ostrovů, kde lidé pracují, mají rodiny a další vztahy v celé Británii. Nechtějí ohrozit každodenní silné vazby, řešením je pro ně zůstat v CTA – jako například Irsko nebo ostrov Man. Skotská vláda také věří, že EU nebude klást zbytečné problémy a přenechá odpovědnost na Skotsku.

Význam shengenského prostoru je ústřední, Skotsko totiž nemůže být členem zároveň Shengenu a CTA. Jako člen Shengenu by totiž Skotsko muselo mít kontrolované a chráněné hranice s nečlenem Shengenu, což by byla právě UK. Pokud by museli přijmout Shengen, okamžitě by tak ztratili možnost být v CTA.³⁶⁴

³⁶³ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 223.

³⁶⁴ HM Government: *Borders and citizenship*, leden 2014, str. 7.

Britská vláda upozorňuje, že i přes možnost, kdy Skotsko zůstane v CTA, tak samotný vznik nového státu přinese substanciální změnu pro hranici a přechod.³⁶⁵

Problémem souvisejícím s fungováním CTA může být rozdílná imigrační politika. UK má komplexní imigrační politiku, která umožňuje žadatelům o pobyt na základě pracovního závazku. Celkově se v rámci současné vlády konzervativců a politického klimatu v Británii počítá s omezenější imigrační politikou, naopak SNP ve svém manifestu počítá se silným kladným imigračním saldem,³⁶⁶ které by mělo pomoci řešit demografické problémy Skotska.³⁶⁷ Toto může být podle britské vlády jeden z faktorů, který ovlivní problémy přeshraniční spolupráce.

Zásadním problémem v otázce možného zarámování nutnosti vstupu do Shengenu, vzhledem k tomu, že Skotsko nemá pozemní hranici s žádným jiným členem Shengenu a naopak u jediného souseda a člena EU by tak byla znemožněna bezkontrolní zóna v rámci EU, je velmi nepravděpodobné, že by EU dělala větší problémy. Skotsko je ovšem, stejně jako v dalších tématech, odkázáno na souhlas ostatních členů CTA a EU. Nejistota a postavení člena, který opouští britskou unii, aby okamžitě vstupoval do CTA, jde spíše proti nezávislosti. Přestože by jednání pravděpodobně probíhala bez problémů a britská vláda by sama svým rozhodnutím nevyloučila Skotsko ze CTA, neboť výhody a společné vztahy mezi lidmi jsou oboustranné, tak v rámci předvolební argumentace byl problém hranic chápán jako problém a další překážka pro vznik samostatného Skotska.

3.7. Obrana a bezpečnostní politika

Rezort obrany je tradičně velmi prestižní a vzhledem k historii Velké Británie a její armádě důležitým aspektem veřejného života. Britská vláda a ministerstvo obrany velmi využívají historie a současnosti britské armády ve svém rámci. V současné době si armáda, jež vyhrála dvě světové války, stále zachovává špičkovou úroveň a celosvětovou akceschopnost. V roce 2012 měla Velká Británie po USA, Číně a Rusku čtvrtý nejvyšší rozpočet na obranu na světě. Což znamená 34 miliard liber v daném roce na 142 500

³⁶⁵ *“Irrespective of how that international border might be delineated there would be an immediate impact. Trade between Scotland and the continuing UK would become, by definition, international trade: import and export. Over time it is likely that differences in tax and welfare policy, and regulatory and administrative regimes would develop. Over the longer-term, some business networks might end as a result of economic, historical and cultural ties being weakened.”*³⁶⁵ I v případě ideálního vývoje tak bude patrný *border effect* jako praktické omezení pohybu hlavně v rámci ekonomického trhu s prací, produkty a kapitálem. Viz HM Government: *Borders and citizenship*, leden 2014, str. 16.

³⁶⁶ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 268.

³⁶⁷ HM Government: *Borders and citizenship*, leden 2014, str. 40.

vojáků.³⁶⁸ Velká Británie varuje před možností ztráty této špičkové instituce, která chrání všechny občany unie.

Skotská vláda naopak argumentuje ve smyslu zastaralosti této doktríny, kdy skotské síly už nepotřebují mít potenciál zasáhnout kdekoli na světě ve velkém rozsahu. Podobně jako v mezinárodních vztazích chtějí vytvořit menší, kohézní síly, které budou plnit reálné cíle, které pro obranu Skotska platí.³⁶⁹

Asi nejvýraznější je tento motiv vzhledem k jaderným zbraním. Skotská vláda je proti vlastnění jaderného systému Trident, který je umístěn na základně jaderných ponorek v *Clyde Base (HM Naval Base Clyde in Argyll and Bute)*. Nejen z morálních důvodů, ale i z ekonomických. Poukazují na obrovské částky, které jsou investovány do jaderných zbraní a které by mohly být použity na sociálně prospěšné programy.³⁷⁰

Ekonomické a sociální aspekty armády a jejich zakázky jsou velmi důležité. Britská vláda nahlíží na armádu a ekonomické oblasti v jiném světle. Poukazuje na to, že 11 100 členů armády jsou skotské národnosti (což je podobné průměru celkového obyvatelstva). Například ponorková základna v *Clyde* zaměstnává 6700 vojenských a civilních pracovníků a do roku 2020 to má být 8200.³⁷¹

Důležitý je i vývoj ve zbrojním průmyslu. UK je druhý největší exportér na světě v roce 2011. Britská armáda zadává zakázky převážně na domácím trhu, pokud by Skotsko opustilo unii, tak by se na něj nevztahovala praktika o vlastní výrobě zbraňových systémů. Velká Británie vytvoří v průměru zakázky za 20 miliard liber a na příštích 10 let to bude 160 miliard liber. To ve Skotsku ovlivní 12 600 pracovníků a roční objem až 1,8 miliardy liber.³⁷² Skotsko by tak mohlo přijít o tyto zakázky a ohrozilo by to velice kvalifikovanou a technologickou část průmyslu. Skotská vláda v reakci na to, ujišťuje o tom, že dokáže zajistit zakázky pro zbrojní průmysl a že naopak počet pracovníků v tomto oboru během prvního vládního období bude růst.³⁷³

³⁶⁸ HM Government: *Defence*, říjen 2013, str. 7.

³⁶⁹ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 232.

³⁷⁰ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 232., Ve stejné logice se vyjadřoval Alex Salmond ve své druhé televizní debatě s Alistairem Darlingem.

³⁷¹ HM Government: *Defence*, říjen 2013, str. 8.

³⁷² HM Government: *Defence*, říjen 2013, str. 67. Jedná se hlavně o skotské loděnice, které se podílejí na výrobě letadlových lodí a dalších pravidel.

³⁷³ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 248.

Velmi důležitá a praktická otázka je, jak bude nová skotská armáda vybudována. Skotská vláda počítá se ziskem vybavení v poměru velikosti, které obstará kompletní vybavení, které armáda bude potřebovat. Britská vláda naopak poukazuje na to, že nemůže dostat celé části armády. Co bude možné u vybavení, nebude možné u samotných vojáků. Britská vláda operuje s myšlenkou, že samotní vojáci se rozhodnou, zda budou chtít vystoupit z britské armády. Převažuje negativní pohled, neboť „velká“ britská armáda jim umožní větší možnosti než nová „malá“ skotská armáda.³⁷⁴ Otázka síly identit vojáků a jejich rozhodnutí je v rámci neexistujícího výzkumu velmi nejistá, přesto jasně vyjadřuje hlavní body obou přístupů. Na jedné straně je exkluzivní instituce s nejmodernějšími technologiemi, dostatečným financováním a možností aktivity téměř po celém světě. Na straně druhé je skotská armáda, která se soustředí na nejbližší oblast Skotska, armáda o síle 15 000 členů a 5 000 členů zálohy při ročním rozpočtu 2,5 miliardy liber.³⁷⁵ Skotská vláda vyjadřuje představu, kdy menší, jasně definovaná armáda, potřebuje menší rozpočet, který může být smysluplněji využit při zachování akceschopnosti armády.

V rámci BBC se objevil hlavně, vedle otázky Tridentu a jeho budoucnosti a nutnosti přemístění,³⁷⁶ problém členství v organizaci NATO. Bývalý Generální tajemník NATO a labouristický ministr obrany Lord Robertson se vyjádřil, že nezávislost může ohrozit západní bezpečnostní struktury. Na jeho slovní vyjádření jako „cataclysmic“ reagovala Nicola Sturgeonová jako na velmi nevhodné a podbarvené tvrzení. Styl vyjádření Lorda Robertsona se snažil sekuritizovat tento problém, naopak Nicola Sturgeonová se velmi rychle ohradila a reagovala na tento diskurz.³⁷⁷ Britská vláda sama ve svém dokumentu poukazuje na určité problémy vstupu Skotska do NATO a jeho fungování, hlavně vzhledem k jaderným zbraním.³⁷⁸ Skotská vláda naopak poukazuje na svoje strategické geografické umístění, jasné postavení v západních vojenských strukturách a přínos námořních zdrojů Skotska.

Téma obrany, podobně jako mezinárodních vztahů, představuje dvě hlavní koncepce, které nelze objektivně hodnotit. Záleží na hledisku, ze kterého se na celý problém občané dívají. V rámci diskurzu je jasně patrná snaha britské vlády sekuritizovat tyto problémy- tzn. dávat jim charakter ohrožující bezpečnost. Naopak skotská vláda počítá s bezproblémovým přenesením a fungováním nové skotské armády. Otázky bezpečnosti se všemi možnými

³⁷⁴ HM Government: *Defence*, říjen 2013, str. 10.

³⁷⁵ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 237.

³⁷⁶ BBC News: Scottish Independence: Where might Trident go? 30. 6. 2014.

³⁷⁷ BBC News: Scottish Independence: Lord Robertson says Yes vote „would be cataclysmic“ 8. 4. 2014.

³⁷⁸ HM Government: *Defence*, říjen 2013, str. 8.

dosahy byly vždy pro Brity velmi zásadní. Sama armáda byla a je navíc chápána jako pilíř společné unie, proto je většina konotací v rámci pozitivního fungování unie, což je patrné hlavně u pozice veteránů a starší generace obecně.

3.7.1. Bezpečnost

Zatímco armáda je primárně určena na nasazení mimo hranice státu, popřípadě na jejich ochranu, tak další bezpečnostní složky se zaměřují na obranu v rámci státu. Vzhledem k současným bezpečnostním hrozbám získává tento druh ochrany proti převážně nestátním hrozbám - terorismu na důležitosti. Britská bezpečnost vychází z Národní bezpečnostní strategie 2010, kde hlavní hrozby jsou terorismus, kyberterorismus, přírodní katastrofy, šíření atomových, biologických a dalších zbraní.³⁷⁹

Unijní strana jako u ostatních témat představuje současné fungování systému a jeho pozitivní hodnocení. Velká Británie má sofistikovaný systém bezpečnostních struktur zabývajících se všemi druhy ohrožení – *MI5*(bezpečnostní a informační služba) nebo *MI6* (tajná výzvědná služba) včetně vytvoření dalších struktur a sítí vztahů.³⁸⁰ V případě nezávislosti by Skotsko o tyto instituce přišlo. Skotskou vládou propagovaný rozpočet 2,5 miliard liber by podle britského ministerstva, nedokázal skotské bezpečnostní služby dostat na takovou úroveň. Vybudování institucí, lidské a technologické kapacity je na neobvykle vysoké úrovni nutno budovat dlouho. Britská vláda propaguje tento systém jako, za daných podmínek, nejlepší možný, vybudovaný dlouholetou profesionální službou. Jakákoliv skotská alternativa by byla doprovázena snížením kvality a tudíž větším rizikem. Opět zde můžeme vidět snahu britské vlády naznačit rizika a problémy při budování systému.

Ve svém manifestu SNP zdůrazňuje a rámuje důležitost bezpečnostní a informační služby. Ta byla soudobou vládou navrhována, aby plnila všechny povinnosti, které plní britské protějšky. Skotská vláda se zaměřuje na bezpečnost ve smyslu každodenní ochrany komunit a společnosti, jako jsou dopravní přestupky, krádeže a běžnější druhy kriminality. V této oblasti skotská vláda vidí prostor pro zlepšení skrze samostatnost, neboť tak mohou blíže a účinněji bojovat proti zločinu (drogám, gamblerství, dopravní prohřešky).³⁸¹

V rámci společné koordinace obě strany opět rozehrávají hru mezi problémovou, nejistou a omezenou spoluprací a idealistickou až naivní kontinuitou. Velká Británie poukazuje, že i přes největší snahu, bude koordinace omezena, což přinejmenším

³⁷⁹ HM Government: *Security*, říjen 2013, str. 5.

³⁸⁰ HM Government: *Security*, říjen 2013, str. 7.

³⁸¹ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 255.

administrativně může být pravda, nebylo by však od vlády odpovědně, aby to dělala na úkor bezpečnosti občanů svých i sousedního státu. Styl vyjádření, kdy Skotsko možná nebude participovat na koordinačním systému *Five Eyes*- bezpečnostních složek UK, USA, Austrálie, Nového Zélandu a Kanady,³⁸² tak může mít omezení a nemusí vstoupit automaticky. Není však žádný objektivní důvod, proč bránit spolupráci.

Skotská vláda na druhé straně pouze přijímá tento argument jako jasně daný a vždy odsuzuje britskou vládu ze šikany a zbytečného šíření paniky. Image, kterou skotská vláda tímto způsobem získává, může být hodnocena jako naivita, což je jeden z nejhorších motivů, který může pro vládu být. Úkolem celého referenda totiž bylo ukázat svou kredibilitu – důvěryhodnost, schopnost a kapacitu dělat věci lépe. Není nic horšího, než když vypadá aktér lehkovážně. Přestože je program SNP velmi propracovaný, tak například v otázkách bezpečnosti vzhledem k realitě zdrojů a kapacit britského systému vypadá méně sofistikovaně a funkčně.

Vedle linie kompetentnosti a profesionality institucí je přítomné kontrouování pozic: 1. velké, špičkové struktury, jejíž velikost a zdroje znamenají kvalitu a 2. menší, jasně profilované a vymezené struktury, jejichž větší koherentnost a jasnost bude znamenat větší funkční kvalitu. Voliči měli na výběr z dvou těchto pozic, v jejichž rámci je ještě ovlivňoval problém kompetentnosti a jistoty.

3.8. Energetika a zemědělství

Oblast energetiky je potenciálně jednou z nejdůležitějších, skotská vláda totiž může operovat s přírodními zdroji, které dávají Skotsku obrovské možnosti. V rámci devolučního nastavení energetiku řídí britská vláda, zatímco plánování a rozvoj skotská vláda.³⁸³ To, že má Skotsko obrovské možnosti nejen v ropě a zemním plynu, ale i obnovitelných zdrojích, je neoddiskutovatelné, obě strany rozvedly svou argumentaci, jak nejlépe tyto zdroje využít.

V rámci důležitosti ekonomiky a každodenní spotřeby energie se důležitým prvkem debaty stal možný vývoj na trhu s energiemi. Britská vláda duplikovala svou argumentaci, opírající se o stávající regulativní a legislativní rámec, poskytující nejlepší prostředí pro velký celobritský trh.³⁸⁴ Velikost a různorodost trhu umožní ideální ustavení ceny pro spotřebitele.

³⁸² HM Government: *Security*, říjen 2013, str. 9.

³⁸³ V roce 2011 byla skladba Skotské spotřeby: 21 % uhlí, 18 % ropa a plyn, 33 % z jádra, 10,5 hydroelektrárny, 13 % větrné, solární a přílivové a další obnovitelné 4 %. v MCCRONE, Gavin, *Scottish Independence: Weighting up the Economics*, Edinburgh 2014, str. 107.

³⁸⁴ HM Government: *Energy*, duben 2014, str. 5.

Tato velikost je zásadní hlavně vzhledem k nutnosti investic potřebných k rozvoji obnovitelných zdrojů energie. Skotsko od ledna 2010 do dubna 2013 získalo 13,1 miliard liber investic pro více než 9000 pracovních míst v rámci obnovitelných zdrojů. Také zde probíhá projekt instalace největší přílivové elektrárny v Evropě v oblasti *Pentland Firth*.³⁸⁵ Skotsko má vzhledem ke svému pobřeží a poloze v severním Atlantiku potenciál pro enormní využití obnovitelných zdrojů. Přílivové elektrárny, ostatní vodní a větrné elektrárny jsou velmi finančně a technologicky náročné na výrobu. Bez investic a opory velkého trhu, který umožní využívat i další druhy energie je celý projekt ohrožen, podle britské vlády nebude možné rozvoj za stávajících cen udržet.³⁸⁶

Hlavním argumentem skotské vlády, stávající situace a růst cen energií zdrojů je nezodpovědnost a neschopnost vlády, jejímž řešením je nezávislost a vlastní program zaměřený na obnovitelné zdroje. V rámci investic navíc nemůžeme vidět klíčový vliv UK, jak ve své zprávě britské ministerstvo uvedlo, hlavní část investic je ze soukromého sektoru. Většina odpovědných expertů se shodne na tom, že vznik samostatného Skotska by neohrozil investice do tolik důležitého sektoru. Nacionalistická argumentace je v této oblasti nadmíru silná. Navíc v dlouhodobém horizontu tyto investice přinesou zisky, které budou mnohem větší, vzhledem k absenci paliva, kromě nutnosti údržby. Otázka je, jak by samostatnost ovlivnila cenu energie na trhu.

Stínová ministryně energetiky Caroline Flintová (v rámci stínové vlády *Labour Party* od roku 2011-2015, poslankyně za obvod Don Valley) se vyjádřila, že samostatnost by okamžitě byla následována růstem cen energií z důvodu podpory obnovitelných zdrojů. V rámci zprávy BBC naopak Fergus Ewing (ministr skotské vlády pro energetiku, business a turismus, poslanec SNP za Inverness a Nairn) poukazuje na růst cen i v UK z důvodu podpory jaderné energie, na které se podílí i Skotsko. BBC ve své zprávě použilo „*performance*“ model pro formulaci debaty, vedle těchto dvou hlavních zástupců obou stran doplňují analýzu o expertní pohled Euna Phimistera (profesora ekonomie Aberdeenské univerzity a odborníka na trh s energiemi). Ten poukazuje na to, že růst cen v rámci Skotska i UK bude pravěpodobný právě z důvodu toho, že obě strany budou muset více podporovat své zdroje.

³⁸⁵ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 294.

³⁸⁶ Britská vláda poukazuje na to, že z 34 miliard liber investic šlo do Skotska 14 miliard v HM Government: *Energy*, duben 2014, str. 9.

To, o kolik ceny porostou, není jisté, záleží např. „jak moc bude chtít skotská vláda investovat do rozvoje obnovitelných zdrojů“.³⁸⁷

V rámci fungování společného trhu skotská vláda ve svém manifestu předpokládá kontinuitu společného trhu energií, kdy Skotsko bude moct stále exportovat energii do UK.³⁸⁸ Naopak stínová ministryně Flintová předpokládá změnu na trhu, nové problémy a růst cen ve Skotsku. Profesor Phimister akcentuje moderátní realistický přístup podobně jako je to možné vzhledem ke všem tématům, jež celé referendum provázelo a je symbolickým vyjádřením možné reality odproštěné od zaujetí v rámci diskuze. Predikuje situaci částečně omezenou, kdy provázanost mezi Skotskem a zbytkem UK bude nějak omezena, ale v rámci kapacit a fungování trhu bude stále nemalá část skotské energie exportována do Anglie.³⁸⁹

Nutnost rozsáhlých investic tak může být pro začátek velká zátěž, britská vláda odhaduje, že v roce 2020 bude domácnost zatížena extra 189 librami ročně vzhledem k nutnosti zvýšit ceny energií při zachování investic.³⁹⁰ Zde je diverzifikovaný, velký trh výhodou a stabilizuje ceny. V dlouhodobějším hledisku však Skotsko může využívat nezávislých soukromých investic a dle plánu SNP i finance z ropného *Scotland Energy Fund*, který umožní ideální rozvoj celkové energetické politiky.³⁹¹ Možnost využití tohoto fondu bylo zpochybněno, jak jsme již viděli z mnoha pozic.

Energetika na první pohled představuje ideální případ pro nezávislost. V rámci televizních diskuzí a veřejného mínění tak byla mnohokrát prezentována.³⁹² Ovšem při hlubší analýze je potřeba vidět okolnosti a nutnost rozvoje obrovské zásobárny obnovitelných zdrojů. Prouijní strana se snažila eliminovat tyto skotské výhody svou argumentací v rámci diskuze s poukazem na tržní a ekonomické okolnosti předem jasně přijímaných názorů.

3.9. Venkov a zemědělství

Témata rurálního vývoje a zemědělství jsou zajímavá, neboť k těmto oblastem britská vláda žádnou zprávu nevydala. Hlavním důvodem je, že tyto oblasti již spadají do pravomocí Skotského parlamentu. Z britské pozice nelze o ničem rozhodovat a budoucí vývoj není samostatností nijak ohrožen, pouze v souvislosti s ukončením blokového grantu. Pro skotskou vládu však je tato oblast velmi důležitá. Venkov a zemědělské oblasti jsou kulturním centrem

³⁸⁷ BBC News, Scottish Independence: Energy market claims analysed 5. 2. 2014.

³⁸⁸ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 296.

³⁸⁹ BBC News, Scottish Independence: Energy market claims analysed 5. 2. 2014.

³⁹⁰ HM Government: *Energy*, duben 2014, str. 6.

³⁹¹ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 276.

³⁹² BBC Scottish Independence Refereendum Debate Kirkwall 15. 4. 2014, Stirling 14. 9. 2014.

odlišné skotské identity. Mnoho farmářů a místních lidí jsou na jednu stranu velmi konzervativní, co se týče i státoprávního uspořádání, na stranu druhou i velmi nacionalističtí. Skotská vláda jim tak chce představit hlavní výhody nezávislosti.

Skotská vláda spojuje tuto otázku ve svém rámci s prvkem zastoupení v EU. Pouze britští ministři mají exkluzivní přístup k jednáním. V jejich pojetí britská vláda nedokáže vyjednat lepší podmínky pro zemědělce v rámci CAP (společné unijní zemědělské politiky) a hlavně v oblasti rybolovu.³⁹³ Vlastní zastoupení v EU by jim umožňovalo vyjádřit a hájit pouze svůj vlastní zájem, Británie má totiž jiné ekonomické zájmy, a proto se řídí jinými liniemi během vyjednávání. Problematické jsou i různé klimatické podmínky a možnosti rozvoje – důležitým argumentem nacionalistů je, že Skotsko má nižší kvalitu a produktivitu půdy na hektar, a proto může sama dosáhnout na vyšší dotace.³⁹⁴ Otázka rybolovu je velmi důležitá, skotský rybolov produkuje až 87 % hodnoty celobritského rybolovu, ale získává pouze 41 % z evropských financí na rybolov pro UK.³⁹⁵ Tento nepoměr je pro SNP velkou překážkou rozvoje celého sektoru a společnosti, Skotský rybolov by měl mít větší podporu než má a pouze nezávislost a jasné zastoupení u EU to může změnit.

Skotská vláda chce rozvíjet rurální oblasti z kulturních a ekonomických důvodů (30 % hdp v roce 2011 skotské ekonomiky mimo zisky z ropy), podle skotské vlády Westminster tyto oblasti marginalizuje. Poukazuje na nedostatečné financování a poskytování veřejných služeb (jako je telekomunikační a materiální propojení),³⁹⁶ tato situace opravdu má vysvětlení dané situací na periferii Britských ostrovů. S tím, jak v rámci politického vývoje od 90. let končila (omezovala se) redistribuční politika, která podporovala i marginální oblasti a veřejné služby v nich. Dnes záleží na výkonu a ekonomické poptávce. Jižní Anglie se svou urbanizovanou populací a geografické blízkosti ke kontinentální Evropě nepotřebuje státní podporu, nabídka a poptávka dokážou vytvořit uspokojivé prostředí pro život. To v odlehlých oblastech Skotské vysočiny a ostrovů neplatí, v rámci liberálního přístupu je řešením stěhování obyvatel nebo omezení služeb na dané úrovni. Tato reprodukce nacionalistického rámce je zde ústřední.

Skotská vláda chce zachovat svůj venkov jako kulturní a ekonomickou jednotku, potřebuje finanční podporu a tu může zajistit pouze v rámci nezávislého státu. Jedná se hlavně

³⁹³ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 278.

³⁹⁴ BBC News, Scottish Independence: How might a Yes vote impact on farmers?, 29. 4. 2014.

³⁹⁵ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 279.

³⁹⁶ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 287.

o získání financí z EU, funkce pošty, telekomunikační služby, podporu místních komunit a samosprávních celků v řízení vlastního rozvoje, hlavně ekonomického.³⁹⁷ V rámci zemědělských dotací a dotací na rozvoj rurálních oblastí by se dle skotského ministra zemědělství Richarda Lochheada dostali z nejnižších pozic na vrchol, v rámci přímého dopadu dotací by to mělo obrovsky pozitivní dopad.³⁹⁸ Tento pozitivní dopad částečně potvrdila i britská vláda, ovšem s poukazem, že bez finančních zvýhodnění, které má UK v rámci rozpočtu EU, by tato výhoda byla zanedbatelná.³⁹⁹

V rámci environmentální politiky SNP zcela akceptovala a zahrnuje tuto problematiku do svého programu. Prezentuje se jako progresivní moderní síla, v britském prostředí navíc je tato oblast spojena se sociálnějším spektrem - z důvodu zásahu státu a možnosti regulace. SNP vidí Skotsko jako pionýra světového environmentálního a energeticky čistého rozvoje. Samostatné Skotsko bude díky svým zdrojům lépe dosahovat „čistějšího“ poměru zdrojů a může prosazovat environmentální cíle na mezinárodním poli.⁴⁰⁰

Tyto oblasti jsou jednoduše využitelné z pozice skotské vlády, neboť jsou distinktivní od situace v Anglii. Navíc mají svou kulturní, ekonomickou a politickou důležitost, kterou SNP využívá a konstruuje na ní svou identitu a důležité prvky argumentace.

3.10. Kultura a komunikace

Devolvovaná oblast kultury je dalším důležitým aspektem skotské politické identity a celkového rámce pro nezávislost. Jako devolvovaná oblast nepodnítila vznik žádné zprávy britského ministerstva. Tato oblast neměla mnoho praktických dopadů a je hlavně vyjádřením identity skotské veřejnosti a každého občana.

Skotská vláda v rámci svých pravomocí využívá kulturní sféru jako vyjádření národní identity a schopností. Národní televizní a rádiové vysílání je médiem s největším dosahem a vlivem. SNP poukazuje na to, že BBC od roku 1998 zůstalo rezervovanou pravomocí, BBC stále funguje na celostátním základě. *BBC Scotland* přesto, že částečně zvýšila svou skotskou produkci z 3 % 2007 na 7,6 % 2012, tak neodpovídá nárokům skotské veřejnosti a divákům (vyjádřené spokojeností s vysíláním).⁴⁰¹ SNP uvádí, že pro rok 2011 *BBC Scotland* ve Skotsku utratila 200 milionů liber, zatímco na poplatcích za vysílání vybrala 320 milionů

³⁹⁷ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 288.

³⁹⁸ BBC News, Scottish Independence: Farmers would get better deal with Yes vote 11. 2. 2014.

³⁹⁹ BBC News, Scottish Independence: Farmers would get better deal with Yes vote 11. 2. 2014.

⁴⁰⁰ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 292.

⁴⁰¹ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 293.

liber.⁴⁰² Skotská kultura a profesionální pracovníci tím trpí, nedostanou příležitost a skotský zábavní a kulturní průmysl nemůže produkovat. Skotská vláda tak navrhuje v samostatném státě rozvíjet vlastní programy ve vlastní alternaci BBC – SBS *Scottish Broadcasting Service*.⁴⁰³ Skotská vláda si byla vědoma důležitosti BBC, a proto ujišťovala ve svém manifestu voliče, že přístup k BBC nebude nijak omezený a že by rádi navázali spolupráci mezi SBS a BBC.⁴⁰⁴ Skotská vláda se zaměřuje na rozvoj digitální a informační infrastruktury. Důležité je i ujištění o kontinuitě fungování Národní loterie.⁴⁰⁵ V rámci fungování pošty zaručují kontinuitu a stabilitu, navíc je tato otázka důležitá vzhledem k navrhované privatizaci konzervativní vládou ve Whitehalu.

Skotská vláda se snaží tuto rétoriku pojmout částečně ekonomicky, zábavní průmysl vzhledem k jazyku a kultuře je dobrý vývozní artikl a SNP chce dotvořit produktivní zábavní průmysl. I skotská vláda využívá ekonomické argumenty vzhledem k naprvní pohled tolik odlišným cílům jako je kultura. Vedle ujištění o zachování určitých služeb je nejdůležitější otázka BBC. Masová kultura je v Británii na veřejné, státní sféře dominována BBC. BBC se svou profesionalitou může snažit více vyhovět skotské veřejnosti, v alternativním procesu nezávislosti by vedle britské mohla skotská vláda figurovat jako částečný vlastník.

3.11. Celkové rámce pro samostatnost a přetrvání unie

Skládání všech střípků z mozaiky různých oblastí veřejného života, které jsme mohly pozorovat v předchozích kapitolách, je analytickým zhodnocením a zpracováním celého tématu. Nejdříve je nutno připomenout a dotvořit hrubé, hlavní linie obou rámců, než přejdeme k vykreslování hlubších nuancí.

Z prounijní pozice máme explicitní vyjádření v závěrečné zprávě britské vlády. Britská vláda poukazuje na společnou historii a vše, čeho jako národ společně dosáhli. Jedná se o ideologický argument, vzhledem ke společné identitě. Je navázán na druhý hlavní argument - rámování devoluce (už existující) „to nejlepší z obou světů“ silný parlament, který vyjadřuje skotské názory v silné celobritské struktuře.⁴⁰⁶ Základním motivem britské vlády v rámci své činnosti (vzhledem k referendu) – vydání souborů zpráv *Scottish Analysis*, bylo: „*The UK Government has set out to provide voters in Scotland with the relevant facts to*

⁴⁰² *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 293.

⁴⁰³ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 317.

⁴⁰⁴ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 318.

⁴⁰⁵ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 320-325.

⁴⁰⁶ HM Government: United Kingdom, United future: Conclusion of the Scotland analysis programme, červen 2014, str. 6.

inform their historic decision. The Scotland analysis programme has examined how Scotland contributes to and benefits from being part of the UK, and how the rest of the UK benefits from its partnership with Scotland. The work is comprehensive, based on expert legal opinion and robust publicly available data. It has been informed by professionals in their fields – particularly those in Scotland.“⁴⁰⁷ Britská vláda tak strukturuje a rámcuje svou pozici na základě *performance*. Hodnocení stávající situace a „rizikového vývoje“ na základě profesionální odborné analýzy, které zpracují racionální, nejpravděpodobnější obraz společnosti a ten předá voličům, aby je mohla ovlivnit. Racionalita má působit objektivně, voliči mají přijímat dané informace a pozici jako danou, podepřenou fakty a pravděpodobným vývojem – hlavně ekonomickými aspekty.

Hlavní shrnutí a charakter unijního rámce před referendem se opírá o argumenty v rámci fungování společné měny a vyšších veřejných výdajů. Ekonomické aspekty jsou v centru argumentace, stávající situace produkuje jisté a pro Skoty výhodné prostředí, ve kterém se realizuje veškerá ostatní činnost. Síla a poměr veřejných financí (vyšší výdaje na hlavu ve Skotsku), ideální a nevolatilní využívání ropných zdrojů, problematické zavedení ropného fondu a stárnoucí populace. Celkově britská vláda vytváří koncept UK Dividend – rozdíl 1400 liber ročně na osobu, které by samostatné Skotsko muselo oproti stávajícímu fungování a nastavení někde získat (zvýšit daně nebo snížit výdaje).⁴⁰⁸

Nejedná se pouze o primárně finanční aspekty, ale komplexní pohled státu, trhu a sociálního prostředí. Hlavními body jsou náklady pro hraniční styk mezi Skotskem a UK (snížení obchodu), úroveň finančního sektoru v UK, nízké úrokové sazby, pokud si UK půjčuje peníze (X nejistota nového státu a jeho kreditu), energetika (nutnost investovat do obnovitelných energií).⁴⁰⁹ K tomuto přispívá i celkový obraz a vliv UK na mezinárodním poli, kontakty a vazby (Whitehallem deklarovaný úspěch lososa a whiskey na mezinárodních trzích), členství v EU, výhodné podmínky členství v EU - jedná se až o 3 miliardy liber ročně, obrana a bezpečnost na vrcholové úrovni s celosvětovým dosahem.

Setrvání ve společné unii je vyjádřením jistoty a fungování toho, co existuje na vysoké úrovni. Společný trh a jeho velikost je hlavní argument, stejně jako v ostatních oblastech větší – diverzifikovanější systém je nejlepší možný předpoklad fungování v rámci unijního

⁴⁰⁷ HM Government: United Kingdom, United future: Conclusion of the Scotland analysis programme, červen 2014, str. 6.

⁴⁰⁸ HM Government: United Kingdom, United future: Conclusion of the Scotland analysis programme, červen 2014, str. 6.

⁴⁰⁹ HM Government: United Kingdom, United future: Conclusion of the Scotland analysis programme, červen 2014, str. 7.

postavení. Ať už se jedná o měnovou unii (a její ideální nastavení v rámci fiskální a politické unie), volnosti a velikosti trhu pro zboží, práci a kapitál či stabilitu ekonomiky (vzhledem k silnému a volatilnímu sektoru – bankovníctví a ropa).⁴¹⁰

UK Dividendum, 1400 liber na osobu ročně je závěrem a hodnocením celého problému – britská vláda ho strukturuje nejen vzhledem k soudobému stavu financí, ale i s propagovanými politikami SNP – z 1400 liber mají 798 liber existující deficit skotských financí pro rok 2016-17, 47 liber náklady pro nutné půjčování v rámci rozpočtu, 163 liber jako důsledek stárnutí populace, 257 liber na financování navrhovaných politik SNP v samostatném Skotsku, 4 libry ustavující náklady nového státu a 130 liber na snižování příjmů z ropy.⁴¹¹ Důležitým propojením a obsahovou částí rámce je i negativita možné existence nového legislativního systému. Ten omezí a zkomplikuje celkově veřejný a ekonomický život lidí ve Skotsku, ať už jde o otázku penzí, vyšších výdajů pro podniky (které mohou přesunout své zázemí do bezpečnější Británie) nebo financování výzkumu a vědy.

Britské prounijní pojetí lze nejlépe charakterizovat jako pozitivní přístup ke stabilitě - jistotě v rámci hodnot a společné identity. Poskytuje rámec pro hlavní argumentační část v každodenním fungování veřejného života, zejména jeho ekonomických aspektů, které mají dopady na osobní finance každého občana.

Prognostické strategie britské vlády se zaměřily na zpochybnění možností a proklamovaného stavu skotskou vládou. V centru můžeme vidět zdůraznění problému členství v EU jako klíčového prvku pro všechny ostatní oblasti. Sama povaha členství a mezinárodního vývoje má v tomto rámci problematické následky- vstup do Schengenu a společné měny, mezinárodní a vnitřní bezpečnost. Odkázání na jednání v nadnárodních organizacích a s UK ohledně spolupráce (měna, bezpečnost...) je pojmáno jako slabé místo.

Na straně druhé v rámci manifesta SNP můžeme pozorovat důraz na *performance*, celkový výkon a fungování veřejných institucí s ekonomickými aspekty pro všechny občany, ovšem zasazené v jiném rámci. Skotská vláda také předkládá konkrétně zpracované informace, má vlastní profesionální instituce a *networks*, které jí umožňují odpovídat na tyto otázky z vládní, odborné pozice. Jejich pojetí budoucnosti a vývoje skrze ekonomické fungování se snaží svým sofistikovaným charakterem podat odpovědný a důvěryhodný obraz. Jedná se o menší vládu, s menšími zdroji a jasně profilovaným pohledem. Ideologický rámec,

⁴¹⁰ HM Government: United Kingdom, United future: Conclusion of the Scotland analysis programme, červen 2014, str. 14-26.

⁴¹¹ HM Government: United Kingdom, United future: Conclusion of the Scotland analysis programme, červen 2014, str. 27-34.

kteřý pro tyto důvody SNP užívá je pojetí státu a nezávislosti jako prvku demokracie a fungování moderního svobodného politického systému v 21. století, ve kterém bude zajištěn i nejlepší ekonomický rozvoj.

Demokratický deficit je jedním z hlavních argumentů nacionalistů. Od roku 1945 byla 34 z 68 let u moci vláda, která nezískala ve Skotsku většinu.⁴¹² Skotové málokdy dostanou vládu, kterou si opravdu zvolí. 34 let je polovina doby, ovšem vzhledem k většinovému bipartismu je to velký rozdíl. Důležitá je samotná podstata, Skotové tvoří pouze 8% obyvatel, vzhledem ke Skotskému parlamentu a tzv. *West Lothianské otázce* byl počet křesel snížen v roce 2005 ze 72 křesel na 59. Z celkových 650 křesel skotští zástupci nepředstavují ani jednu desetinu. V konkrétním nastavení tak skotský hlas vždy bude závislý na vývoji a stranické volbě v Anglii. Každá skupina by mohla oponovat, že tuto vládu si nezvolili například lidé v Cornwallu nebo Manchesteru a že stále volí pro někoho, kdo se posléze nepodílí na vládnutí. Skotská veřejnost a politický systém však tvoří odlišnou politickou identitu a volební klíč. Skotská identita byla vždy silná a v podobě samostatného parlamentu získala svou ryzejší politickou podobu. Pro konstrukci odlišného skotského stranického systému je parlament naprosto ústřední. Již zde můžeme vidět jeden z hlavních institucionálních prvků, který toto umožnil. Povaha skotského prostředí a potřeba překonat vlastní stín k vytvoření skutečně demokratického a fungujícího státu je základem jejich rámce, od kterého se odvíjí ostatní prvky.

V politické oblasti např. psaná ústava, Velká Británie je státem s tzv. flexibilní ústavou, jež je tvořena formálními a neformálními konvencemi, zvyky a zákony. Pro SNP je vytvoření samostatného státu spojeno s vytvořením psané ústavy. Tu chápou jako zásadní prvek moderní demokracie, bez které vznikají problémy ve fungování státu a jako takovou ji navrhuji napsat.⁴¹³

Skotští nacionalisté chápou podobně jako národnostní hnutí v 19. století národní stát jako dotvoření celého procesu. Skotský národ už má dle SNP většinu atributů samostatného státu, k jeho dokončení mu schází pouze dotvořit stát. V této logice navíc bude všechno fungovat lépe, pocit vlastní odpovědnosti, větší koherentnost a spolupráce ve společnosti vytvoří kvalitativní změnu.

SNP prosazuje a rámcuje samostatnost ne jako výtvar strany, ale jako skotská vláda. Hlas pro nezávislost tak není hlas pro SNP, jak často Alex Salmond a jeho kolegové zdůrazňují, ale pro Skotsko. Konkrétní budoucnost, ústava a fungování bude ovlivněno

⁴¹² *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 317.

⁴¹³ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 334.

dalšími, už pouze skotskými volbami. Velký důraz kladou na stabilitu celého procesu, že se budou vést dlouhá vyjednávání, SNP se prezentuje jako odpovědná strana, která zvládne tranzici v klidu a bez problémů. Britská monarchie bude zachována a fungovat dále jako personální unie.⁴¹⁴

Skotská vláda svou vizi demokracie a politického systému spojuje s konkrétními politikami v ekonomické oblasti, zejména veřejnými financemi a úrovní veřejných služeb. V ekonomické oblasti a jejího přerámování SNP užívá prvky odlišné sociální identity, která se projevuje jiným fungováním veřejného sektoru - problematika socialističtějšího Skotska⁴¹⁵. Jedná se o rozvíjení sociálního charakteru a fungování států, oblasti školství, zdravotnictví, sociálního státu a penzí.

Základní logika argumentace a komunikace vychází z hodnocení ekonomického postavení Skotska, které si může dovolit nezávislost. Skotsko je zarámcováno jako silný stát s mnoha zdroji- klíčovou roli hrají ropa, zemní plyn a obnovitelné zdroje. Skotská strana se velmi úspěšně snažila argumentovat a zvýrazňovat své postavení pomocí těchto prvků. Ropný fond jako klíč k dalším oblastem pro investice a vyrovnané veřejné finance byl stěžejním bodem jejich výkladu. Ten, vedle nově navrhovaných růstových opatření (daně, podpora podnikání, veřejné investice), byl hlavním přesvědčujícím argumentem. Celkově celistvý, menší ekonomický a sociální systém a legislativa v jejich rámci zajistí to, že politiky budou Skotsku ušity více na míru. Nedojde tak pouze k tržnímu zvýhodňování Londýna a jižní Anglie (analogicky pouze ke zvýhodňování Edinburghu a Glasgowu).

Významným prvkem jejich diskurzu je postavení v EU. Nejednoznačnost a možné problémy se SNP někdy až moc lehkovážně snažila označit za pouhé maličkosti a malicherné prvky z unijního tábora. Hranice státu, otázka měny, bezpečnostní spolupráce, dělení armády a další prvky SNP viděla ve světle bezproblémového vyjednávání o vzájemné prospěšnosti pro všechny zúčastněné. Sama povaha může i nemusí býti pravdivá, důležité je podání a styl vyjádření a komunikace, kterým to SNP prezentovala voličům. Opatrnější projev s lepší argumentací by dokázal lépe přesvědčit voliče o kompetentnosti. Skotská vláda vypracovala svůj rámec na základě menšího, koherentnějšího, výkonného, bohatého a sociálnějším státu. Používala mnoho odkazů na identitu, ne pouze ekonomické aspekty, ale i kulturní sounáležitost a hrdost. To má samozřejmě velkou odezvu ve vnímání těch, kteří tuto identitu vnímají stejně, naopak u racionálních témat může dojít ke zploštění a devalvaci, které se chtěla skotská vláda vždy vyhnout.

⁴¹⁴ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 340.

⁴¹⁵ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 360.

3.12. Nabídka unijních stran a výsledek referenda

Analýza diskurzu s jeho institucionálním ukotvením je specifický zdroj a souhrn sociálního vědění a má význam hlavně v činnosti, interpretaci. Proto je důležité nejen charakterizovat diskurz, ale vztáhnout ho i k praktickému problému. Logickou a zásadní aplikací je použití diskurzivního a institucionálního komponentu k vysvětlení výsledku referenda. Rámce obou stran a diskuze, které byly vedeny, jsou hlavní příčinou výsledku referenda. Do diskuze ale promluvila jedna zásadní skutečnost, unijní strana, pozorujíc vývoj a iniciativu nacionalistů, přišla s nabídkou rozšíření devoluce. Je to poslední velký prvek debaty před konečným výsledkem.

3.12.1. Prohloubení devoluce jako krizové opatření

Britská vláda v rámci Edinburské dohody odmítla volební lístek s třemi možnostmi. Hlavním důvodem bylo nedat SNP „zadarmo“ možnost žádat další devoluci na základě veřejného referenda. Ve veřejném mínění v roce 2012 bylo v průzkumu *Scottish Social Attitudes* nezávislosti nakloněno 35 %, devo max 32 % a status quo 24 %.⁴¹⁶ Síla této varianty je hlavně v pozici druhé volby, volby konsenzu pro oba tábory. V rámci nabídnutých variant je nutné vysvětlit pojmy *Devo max* a *Devo plus*. *Devo max* pracuje s představou o kompletním přenesení fiskálních a sociálních pravomocí do Skotského parlamentu, britská vláda by tím řídila pouze zahraniční a bezpečnostní politiku. *Devo plus* vychází z návrhu *Institutu pro veřejný politický výzkum* – Alan Trench, který počítá s kompletním přenesením daňe z příjmu (celkově asi 55 % rozpočtu financováno přímo) a ústavním ukotvením Skotského parlamentu a Sewelovy konvence.⁴¹⁷

Britská vláda s žádnými návrhy nepočítala, dělo se tak na úrovni politických stran ve Skotsku, které musely reagovat a přinést pozitivní návrhy (mezistranická komise potvrdila možnost *Devo plus* jako ideální scénář). Velká změna přišla v souvislosti s vývojem průzkumu veřejného mínění. V rámci hlavních agentur veřejného mínění byl vývoj směrem k posledním dvěma týdnům před referendem podobný: **ICM – 11. 7. 2014** – 45 % Ne, 34 % Ano a 21 % Neví, **11. 9. 2014** - 42 % Ne, 40 % Ano a 17 % Neví a **12. 9. 2014** - 42 % Ne, 49 % Ano a 9 % Neví; **You-Gov – 1. 7. 2014** – 54 % Ne, 35 % Ano a 12 % Neví, **2. 9. 2014** – 48 % Ne, 42 % Ano a 10 % Neví, **5. 9. 2014**- 45 % Ne, 47 % Ano a 8 % Neví, **11. 9. 2014** - 50 %

⁴¹⁶ SSA: *The Option not on the Table Attitudes to more devolution* 2013.

⁴¹⁷ MCCRONE, Gavin, *Scottish Independence: Weighting up the Economics*, Edinburgh 2014, str. 31.

Ne, 45 % Ano a 5 % Neví.⁴¹⁸ Pátek 5. 9. 2014 byl zlomový okamžik, který poprvé v rámci průzkumů veřejného mínění favorizoval nezávislost před zachováním unie.

Politická odpověď na sebe nenechala dlouho čekat, ministr financí Osborne 7. 9. 2014 v rozhovoru pro BBC slíbil další průběh rozšíření devoluce schválený britskou vládou, pokud Skotsko zůstane v unii.⁴¹⁹ Připravil prostor pro návrh britské vlády, Alex Salmond okamžitě označil jeho počínání za důkaz toho, že unijní síly ztrácí půdu pod nohama a okamžitě ocenil pozitivní účinky kampaně na veřejné mínění.⁴²⁰ Salmond mohl okamžitě poukázat na to, že britská vláda konstruktivně jedná pouze, když pro ně začíná být situace vážná. Alistair Darling naopak upozorňoval na to, že unijní strany vypracovávaly svoje návrhy na rozšíření už předtím a teď dochází pouze k jejich uplatnění.

Obzvláště důležité vyjádření v tomto smyslu učinil Gordon Brown, bývalý britský premiér a Skot, který velmi výrazně ovlivnil tento aspekt posledních dvou týdnů referenda.⁴²¹ Jako velmi důvěryhodná a odpovědná osoba slíbil při zachování unie další pravomoci v oblasti financí, daní, sociálního státu a celkového posílení unie.⁴²²

BBC přinesla ucelený program všech unijních stran a toho, co nabízejí v rámci zachování unie: *Labour Party*- variovat daň z příjmu o 15 %, možnost 50p většího zatížení pro vysokopříjmové skupiny, přenesení přídatku na bydlení a žádný *bedroom tax*; *Conservative Party*- plná možnost variovat daň z příjmu, částečně přesunout i peníze v rámci DPH, vytvoření samostatné Skotské fiskální komise, přenesení přídatků na bydlení a dalších prvků sociálního systému; *LibDem*- vize federativního řízení, většinu daní a výdajů si spravuje Skotský parlament sám, revize Barnettovy formule a celková nová deklarace a ustavení federace, na celounijní úrovni bude docházet ke sdílení zdrojů z ropy, ale i sociálního státu, penzí, obrany a mezinárodních vztahů.⁴²³

Dva dny před konáním referenda tudíž mohli předsedové hlavních stran (David Cameron, Ed Miliband a Nick Clegg) ve Westminsteru podepsat společný slib o rozšíření pravomocí Skotského parlamentu a vlády.⁴²⁴ Při zachování unie bylo slíbeno rozšíření pravomocí při zachování Barnettovy formule. Je to ovšem stále jen podepsání vágního slibu,

⁴¹⁸ <http://www.bbc.com/news/events/scotland-decides/poll-tracker>

⁴¹⁹ BBC News, *Scottish Independence: Timetable on new Scots powers to be outlined* „in days“, 7. 9. 2014.

⁴²⁰ BBC News, *Scottish Independence: Timetable on new Scots powers to be outlined* „in days“, 7. 9. 2014.

⁴²¹ V rámci své knihy představil hlavní body revidované unie se silnějším postavením Skotska. BROWN, Gordon, *My Scotland, Our Britain: A Future Worth Sharing*, Londýn 2014, str. 319.

⁴²² BBC News, *Scottish Independence: Brown sets out more powers timetable*, 8. 9. 2014.

⁴²³ BBC News, *Scottish Independence: What new powers might Scotland get*, 9. 9. 2014.

⁴²⁴ BBC News, *Scottish Independence: Cameron, Miliband and Clegg sign „No“ vote pledge*, 16. 9. 2014.

že devoluce bude rozšířena – částečně se Cameron a jeho koaliční vláda opírala o činnost Browna, který vytyčil konkrétnější body.⁴²⁵ SNP se vyjádřila, že žádné sliby nejsou zárukou změn a posílení Skotska a že jedinou volbou je stále nezávislost.⁴²⁶ V rámci svého manifesta uvedli, že Devo max nebyla nabídnuta Westminsterem a že hlavní prioritou je stále nezávislost.⁴²⁷

3.13. Finální aktivita a 18. září 2014

Během posledního zasedání Skotského parlamentu před referendem Alex Salmond vyzval k rozhodnutí, které umožní „... *the first time ever the people of Scotland have had a democratic control over their own destiny, ... We have the ability, the talent the resources in abundance. The people of Scotland are waking up to the greatest opportunity we will ever have on September 18, lets take it*“. Historičnost okamžiku a apel na demokratické společné hodnoty je centrem argumentu. Předsedkyně *Labour Party* Lamontová použila obrat, že bude volit unii „srdcem a hlavou“, hlavou je pro ni ekonomika a sociální otázky, srdcem je společná unie a solidarita sdílet zisky i rizika při lepším životě pro všechny. Strukturace argumentů a hlavní poselství obou prvků je jasně deklarováno.

Během posledních dnů kampaně Cameron navštívil Skotsko, aby apeloval pro společnou unii, která nemá nic společného s konzervativní vládou. Alex Salmond se naopak snažil ujistit voliče a privátní subjekty o stabilitě ekonomické situace a důvodu pro lepší fungování ekonomiky oproti zprávám některých ekonomických subjektů ze strachu z nezávislosti (signifikantní může být například propad libry vzhledem k dolaru na akciových trzích).⁴²⁸ Obě strany se snažily v posledních dnech posílit styl argumentace, kde cítily největší slabiny, ale i možnost potenciálu: unionisté- společná identita a nacionalisté- ekonomický prospěch.

Ve čtvrtek **18. 9. 2014** od 7:00 do 22:00 odevzdalo 85 % elektorátu své hlasy (3 619 915 hlasů), celkový výsledek byl **Ne – 55 %** (2 001 926) a **Ano – 45 %** (1 617 989). Vzhledem k volebním okreskům Ano vyhrálo ve 4 z 32 okrsků, vyhrálo v největším okresku Glasgow (53,5 % pro) dále v Dundee (57,3 %), North Lanarkshire (51,1 %) a West Dunbartonshire (54 %). Ostatní velké a důležité obvody měly menší než poloviční podporu

⁴²⁵ BBC News, *Brown calls for three guarantees for Scotland*, 15. 9. 2014.

⁴²⁶ BBC News, *Scottish Independence: Cameron, Miliband and Clegg sign „No“ vote pledge*, 16. 9. 2014.

⁴²⁷ *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, str. 336.

⁴²⁸ BBC News, *Scottish Independence: Salmond and Cameron offer rival visions*, 15. 9. 2014.

nezávislosti: Edinburgh (38,9 %), Aberdeen (41,4 %), Aberdeenshire (39,6 %), Fife (45 %) a South Lanarkshire (45,3 %). Obzvláště nízká podpora v Edinburghu jako potenciálního hlavního města je překvapivá. Argumentace SNP, vzhledem k centru a periférii, měla mít pozitivní dopad na koncentraci ekonomického, politického, sociálního, demografického a kulturního kapitálu v hlavním městě. Domácí obyvatelstvo tento apel dostatečně nepřijalo. Naopak stejně jako v oblasti Aberdeenu se projevila ekonomická nejistota. Obě města jsou centrem velkých ekonomických subjektů (ropa, bankovníctví...), které mají silné vztahy se zbytkem unie, celkově se pro ně ohrožení stávajícího obchodu a ekonomické úrovně stalo vážnější a důležitější než možná pozitiva vlastního státu.

Při analýze výsledků referenda, vzhledem k důležitosti témat a sociální strukturu, je prospěšným zdrojem rozbor Lorda Ashcrofta. Ten zpracoval dotazník 2046 skotských občanů- 996 mužů a 1050 žen v poměru výsledků 55% Ne a 45% Ano a i vzhledem k věkovému rozdělení společnosti. První jasná informace, která z tohoto rozboru vychází – referendum rozhodla starší generace. Ve věkových skupinách bylo hlasování následovně 16-17 – 71 % Ano, 18-24 – 48 %, 25-34 – 59 %, 35-44 – 53 %, 45-54 – 52 %, 55-64 – 43 % a 65+ - 27 %.⁴²⁹ S ohledem k institucím a debatě můžeme rozvést základní hypotézu: „Starší občané cítí větší spojení a identifikaci s Westminsterským parlamentem a Skotský parlament je pro ně spíše něco navíc, něco nového. Naopak pro mladší občany je 15 let fungování parlamentu dostatečná doba na to, aby se identifikovali se Skotským parlamentem, budoucí vývoj by tak mohl v této linii nezávislost přiblížit.“

Vzhledem k důležitosti debaty je zajímavý údaj, kdy se daní voliči rozhodli pro volbu. Ti, co se rozhodli v den referenda, tak v 67 % volili Ano. Ti, co se rozhodli v posledních dnech, 65 % Ano, v posledním týdnu 62 % Ano, v posledním měsíci 59 % Ano, od začátku roku 55 %, mnohem dříve než před rokem 46 % a vždy si to mysleli 34 % Ano.⁴³⁰ Tyto údaje jasně ukazují, že momentum a dynamika v rámci kampaně byla na straně nacionalistů a přes všechny obtíže to byla kampaň Yes Scotland, která dokázala získat podporu, než aby ji ztratila. Můžeme rozvést další hypotézu, že volební manifesto SNP přineslo se svými interpretacemi úspěch a konkrétní výsledek Ne referenda byl zapříčiněn volbou lidí, které debata už neovlivnila, stejně jako i politický a institucionální vývoj v posledních letech.

⁴²⁹ Lord Ashcroft, *Scottish Referendum Poll: CATI and Online Fieldwork* 18-19. 9. 2014.

⁴³⁰ Lord Ashcroft, *Scottish Referendum Poll: CATI and Online Fieldwork* 18-19. 9. 2014, str. 2, 4.

To je velmi důležitý poznatek. Referendum bylo rozhodnuto voliči, které tyto aspekty do svého rozhodování nezařadili. To ovšem nepopírá význam a explanační hodnotu základních institucionálních a diskurzivních důvodů, právě naopak. To, že je takový rozdíl ve volbě mezi generacemi, může kromě ostatních sociodemografických důvodů být vysvětleno právě působením institucí a jejich vyjádřením skrze předvolební diskurz. Ti, co se rozhodovali v rámci posledního roku, museli svou volbu opřít o institucionální vývoj a debatu, tím v tomto období převážilo pozitivní postavení k nezávislosti. Právě na úkor celkového vítězství se ukazuje, že institucionální faktory – realizované a sprostředkované v debatě, umožňují a posilují dynamiku vzhledem k nezávislosti.

V otázce hlavních témat zpráva operuje s explicitním výčtem hlavních důvodů pro volbu. Respondenti byli tázáni, jaké byly dvě nebo tři hlavní oblasti, které ovlivnily volbu.

Tabulka 33: Co motivovalo při volbě?⁴³¹

	Ano	Ne
NHS	54	36
Měna	7	57
Práce	18	21
Nespokojenost s Westminsterem	74	4
Penze	10	37
Obrana a bezpečnost	16	29
Benefity	13	7
Ropa	20	6
Daně a veřejné finance	33	32
EU	12	15
Ceny	3	13

Zatímco daně a veřejné finance jsou zastoupeny jako hlavní příčina rovnocenně, naopak měna je velmi vychýlena ve prospěch Ne. Je poměrově nejdůležitějším důvodem. Dokazuje dominanci tohoto tématu v diskuzi. Podobně i otázka penzí a cen. Tyto důležité motivy nejistoty v rámci fungování základního ekonomického života ovlivnily volbu a potvrdily hlavní rysy diskuze v rámci socioekonomických aspektů. Obrana a bezpečnost byla další oblast, kde unijní strana získávala navrch.

Naopak pro nacionalisty byl velmi důležitý demokratický - institucionální aspekt. Institucionalita v rámci diskuze tak hrála roli nejen jako struktura, z níž celá diskuze vyrůstá, ale i jako obsahový prvek. Ten SNP a nacionalisté prezentovali v rámci demokratického a

⁴³¹ Lord Ashcroft, *Scottish Referendum Poll: CATI and Online Fieldwork* 18-19. 9. 2014, str. 9, 10.

národního systému. Vedle tohoto důvodu NHS bylo pozitivně přijímáno vzhledem k nezávislosti. Zde můžeme vidět pozitivní hodnocení Skotského parlamentu, ten se tím osvědčil v očích voličů. Pravomoc, kterou již měl, byla brána natolik pozitivně, že motivovala voliče k nezávislosti. Otázka ropy, chápána odděleně od veřejných financí, byla sama o sobě pozitivně spojena s možností samostatnosti.

Nacionalisté a unionisté potvrdili důvěryhodnost, sílu a dosah základních prvků svých rámců. Na jedné straně to byl demokratický deficit, nový lépe fungující koherentní stát s veřejnými službami. Na straně druhé ekonomické problémy a nejistota ohledně základních ekonomických prvků, které fungují stabilně, ale změna by je mohla ohrozit. Rozdíl mezi dosahem a dopadem obou rámců však je.

Průzkum, který hlouběji analyzoval dopad hlavních prvků rámců, použil metodu, kdy pevně stanovil tři hlavní důvody pro ty, co volili Ano. Respondenti pak museli vybrat tu, která pro ně byla nejdůležitější. Musíme brát v potaz nucenou volbu, která velmi výrazně ovlivňuje data, přesto nám dává jasný výsledek.

Tabulka 34: Který z těchto tří aspektů byl nejdůležitější pro vaši volbu Ano⁴³²

Princip, že rozhodování o tom, co se děje ve Skotsku, má být uskutečněno ve Skotsku.	70 %
Budoucnost Skotska vypadá mnohem lépe v rámci nezávislosti.	20 %
Už žádně konzervativní vlády.	10 %

Tento výsledek potvrzuje důležitost politických, institucionálních důvodů. Sám význam ekonomického a sociálního vývoje byl upozadněn. Navíc sociální ekonomický vývoj nebyl přímo formulován, otázka budoucnosti zní mnohem obecněji. Význam institucionální problematiky stoupá mnohem víc, neboť celková otázka budoucího vývoje byla nejdůležitější pouze pro 20 % voličů. Tyto závěry ovšem platí pouze pro ty, co volili Ano. Vzhledem k tomu, že tento počet rostl, je možné říci, že institucionální charakter a problematika, je nejdůležitější důvod pro volbu Ano v otázce: „Má být Skotsko nezávislým státem?“.

Tabulka 35: Který z těchto tří aspektů byl nejdůležitější pro vaši volbu Ne⁴³³

⁴³² Lord Ashcroft, *Scottish Referendum Poll: CATI and Online Fieldwork* 18-19. 9. 2014, str. 11.

⁴³³ Lord Ashcroft, *Scottish Referendum Poll: CATI and Online Fieldwork* 18-19. 9. 2014, str. 17.

Rizika nezávislosti: hlavně otázky EU, měny, ekonomiky, práce, cen.	47 %
Sounáležitost s Velkou Británií, společná historie, kultura a tradice.	27 %
Ne, může stejně dát Skotsku nové pramovice při zachování unie, dostane tak to nejlepší z obou světů.	25 %

O něco méně než 50 % uvedlo, že nejdůležitější pro ně byla rizika spojená s nezávislostí. Přímou tak vyjadřují svůj vztah k nejistotě, která byla průvodním jevem hlavně ekonomické diskuze a na kterou kampaň *Better Together* poukazovala. Čtvrtina dotazovaných se vyjádřila vzhledem k možnosti další devoluce. Nabídka, která přišla v posledních dnech od britské vlády a *Labour Party*, byla velmi důležitá. Důvody pro volbu Ne potvrdily hlavní strukturaci debaty a ukázaly přímý vliv debaty na rozhodování voličů.

Unionisté dokázali širěji zpracovat svůj rámec. Pro nacionalisty šlo v 70 % o ústavní otázku, ostatní, hlavně ekonomické oblasti neměly takovou podporu. Naopak důvody pro hlasování Ne byly pouze z 50 % ekonomické. Otázka identity a historie společného státu dokázala motivovat 27 % a to ještě vedle velmi důležitého motivu posílení devoluce „zadarmo“ 25 %. Všechny tři důvody jsou velmi silné a tím, že všechny měly podporu, potvrdily svou sílu. Rámec unionistů logicky utrpěl možným posílením devoluce. Konzervativní vlády, jako velmi izolovaný a partikulární problém, měly místo pouze v rámci ústavní otázky. Ta, jako jediná, měla velkou podporu. Budoucnost Skotska přesto, že byla jediným důvěryhodným a jasným tématem, získala „pouze“ 20 %. Ústavně-institucionální otázka a ekonomická budoucnost jsou dva hlavní prvky rámců, které byly více rovnoměrně distribuovány v přístupu unionistů. Navíc při existenci třetího silného motivu, který nacionalisté nedokázali využít t- posílení unie.

Rámce obou skupin, jak předchozí podkapitoly ukázaly, podávaly komplexní pohled a soustřeďovaly se na všechna témata a rámovaly obě hlavní otázky – státu a ekonomiky. Přes jejich silné a slabé body se ve výsledku veřejné volby ukázal strukturovanější dopad, který zajistil to, že rozsah v různých příčinách byl větší než u nacionalistů. To nemusí být vždy ideální situace, ve skotské situaci se ukázalo, že silná pozice pouze v jedné části spektra by byla nedostatečná. V poměru nevelké vítězství unionistů bylo docíleno, vedle specifické nabídky posílení devoluce, tím, že dokázali oslovit z obou hlavních pozic – identity a racionality.

Stejně jako všechny průzkumy veřejného mínění je i tento výrazně omezen svým rozsahem a strukturací odpovědí, například u vybírání možností. Přesto nám zprostředkuje zkušenost voličů a dává možnost abstrahovat poznatky vzhledem k problému vlivu institucí a diskurz na výsledek referenda.

Závěr

Konkrétní rozhodnutí každého občana Skotska během referenda je velmi těžko analyzovatelné. Osobní citová vazba, identita, vnímání ekonomického a sociálního vývoje na začátku 21. století. To vše jsou komplexní prvky, které ve svém pojetí vytvářejí unikátní výsledek a volbu. Tato práce se nezaměřuje na identity a kognitivní vnímání občanů, věnuje se tomu, jak institucionální vývoj připravil situaci pro rok 2014. Rozbor diskurzu a jeho rámování na jedné straně potvrzuje institucionální nastavení, neboť je jeho dokladem. Na straně druhé ho překonává a dotváří, ukazuje tím, jak praktické otázky, témata a jejich uchopení mají strategický vliv pro výsledek politické kampaně.

Samotná povaha EU a států v současné době je velmi proměnlivá, tradiční prvky ve všech oblastech života se rozpadají a přetvářejí. Krize v roce 2008/09 ukázala, že globální neoliberální ekonomika dosáhla obrovské různorodosti, specifčnosti a mohoucnosti. S tím je ovšem spojena i ztráta autority, průhlednosti a odpovědnosti. Státy a další politické subjekty hledají svou pozici v tomto systému. Tlak globální ekonomiky uvnitř státu navíc vede k depolitizaci a efektivním politickým rozhodnutím v duchu *performance politics*. Obyčejní voliči jsou z toho zklamáni, na jedné straně globální ekonomice a jejím dopadům nerozumí, na straně druhé depolitizační rozhodnutí expertů nedokážou ztracenou důvěru získat zpět. To vede k deziluzi a hledáním nových cest pro demokratické vládnutí.⁴³⁴

Důvěra ve vládu, politické strany a celkově celý vládní systém se snižuje a proměňuje. Nedůvěra v britskou vládu a přesvědčení, že strany zajímá hlavně svůj prospěch, se zvýšila z 10 % v roce 1974 na 40 % v roce 2009.⁴³⁵ Občané hledají nové možnosti kontroly, vládnutí a veřejné činnosti skrze nové úrovně a technologie. Nárůst platforem, nových uskupení, zájmových sdružení, setkání a pochodů roste. Vzdává se i podpora stranám jako je UKIP a

⁴³⁴ RICHARDS, David, SMITH, Martin, HAY, Colin, *Institutional crisis in 21st Century Britain*, New York 2014, str. 2- 16.

⁴³⁵ RICHARDS, David, SMITH, Martin, HAY, Colin, *Institutional crisis in 21st Century Britain*, New York 2014, str. 2.

dalším antiestablishmentovým stranám. Na úplném konci zde můžeme vidět i SNP. SNP je z určitého pohledu antiestablishmentová strana. Chce změnit stávající systém, vystoupit z unie. Strana je to tradiční, odpovědná a chápající politiku a parlament v klasickém smyslu. Mnoho prvků jejich argumentace a vyjádření ale na tuto výzvu odpovídá. SNP a samostatné Skotsko právě v tomto smyslu hledá řešení na současnou „zapeklitou“ situaci, která přinese demokratičtější a spravedlnější vládu.

Mnoho obyvatel hledá nejen nové možnosti, ale obrací se i k osvědčeným, tradičním prvkům. Jistota a srozumitelnost bude vždy ve veřejném životě důležitá. Mnoho „populistických“ projektů a politických uskupení dokáže odkázat k tradičnímu pohledu na věc. Podobně lze vnímat Gordona Browna jako hlavní symbol skotské unijní pozice. Společná tradice, odpovědnost a fungování institucí může stále být pro obyčejného člověka tím nejlepším veřejným řešením. Jeho vyjádření míří samozřejmě hlavně na adresu zachování unie, v protikladu k jinak podobně tradiční ideologii SNP.

Velká část této práce se věnovala předvolební debatě, oba dva tábory zarámovaly hlavní témata do svých výkladových systémů. Obecně základní otázkou, na kterou chtěly odpovědět, byla: „Bude se mít má rodina a já lépe v samostatném Skotsku nebo v unii?“. Obě strany použily rozsáhlý soubor argumentů ve svém hodnocení a programu. Konkrétní otázky, jako měna, nejistota ropy a EU, se projeví jako ústřední. Jsou to oblasti, které skotská vláda nedostatečně vyřešila z pozice institucionální, která situaci pro nezávislost připravovala.

Jak to, že institucionální vývoj a situaci nedokázala SNP využít i v těchto tématech ve svůj prospěch? To je hlavní otázka neúspěchu referenda. V obecné poloze byla situace dobře připravena i v oblastech politik, u kterých skotská vláda prokázala svou kompetenci. To je hlavní bod celé této práce a výsledku referenda, jaké oblasti ukázaly jasné omezení institucionálního postavení skotské vlády a jejich kapacit.

Skotská vláda jako instituce prodělala neuvěřitelný posun v kompetentnosti, důvěře a celkové identifikaci. To samé platí i o SNP jako straně. To je základní stavební kámen pro nezávislost. Fungování státního aparátu, byrokracie i se svým smíšeným komplikovaným systémem parlamentu a vlády jsou esenciální prvky. Skotsko tyto prvky má, SNP jim navíc dodala nové vyjádření, že to nejsou pouze přívažky, ale jádro vlastního systému. Což bylo nezbytným předpokladem pro váhu samotného pokusu, který nedopadl, např. 31 % pro Ano.

Důležité je, jak institucionální nastavení umožnilo podobný vývoj i v konkrétních oblastech. V sektorech, které jsou již devalvované, hlavně školství, zdravotnictví, životní prostředí a rozvoj skotská vláda projevila své kompetence a i v rámci diskuze tato témata byla vzhledem k nezávislosti bezproblémová a pozitivní. Unijní strana na tyto oblasti tolik nereagovala, skotská vláda naopak vyzdvihla svůj přínos a zvládnutí oblastí.

Vzhledem k potenciálu je významný rozvoj obnovitelných zdrojů energie. Energetika je stále oblast, která je rezervována UK, Skotsko však může skrze rozvoj ovlivňovat výstavbu. Tato sdílená odpovědnost a pravomoc vyjadřuje i samotný průběh rámování v debatě. Obrovský potenciál, který Skotsko má, byl využit pouze částečně. Plány pro rozvoj a sebevědomý přístup SNP narazil na problém financování a investic, neboť tyto oblasti stále řídí UK. Skotská vláda kvůli tomu, že neměla tyto pravomoci a plně nekontrolovala rozvoj a energetickou politiku, tak neměla kapacity a lepší výrazové rámce a systémy, jež by voliče přesvědčily.

V mnoha oblastech je moc mezi parlamenty a vládami v Londýně a Edinburghu sdílena. S ohledem na sílu britské *Civil Service* a celkově Anglie v těchto oblastech má silnější postavení centrum. Naprosto klíčová je zde otázka ekonomiky. Mnoho konkrétních dopadů a politik je rozhodováno v Edinburghu, ovšem základní makroekonomické prvky patří Londýnu. Skotská vláda je v otázce financí, fiskální a měnové politiky v pozici reakce, tyto otázky netvoří a nemůže se na nich přímo podílet. Nemohou prokázat veřejnosti své kompetence ve fungování fiskálních pravomocí (to bude možné až s rozšířením pravomocí od roku 2016) nebo určování měnové politiky státu.

Činnost skotské vlády, parlamentu a zástupců ve Westminsteru posílila ve smyslu dožadování se větší odpovědnosti a podílení se na rozhodování. To, že se o těchto tématech hovoří z čistě skotského úhlu, je velký posun, ale ne dostatečný na prokázání kapacit a celkové institucionální zvládnutí. Koordinace v rámci rozhodování centrální banky a britského ministerstva financí se skotskou vládou je prakticky nulová a omezuje se na pouhé informování. Skotská vláda nemá žádnou institucionální platformu, kde by mohla odpovědně prakticky připravovat možnosti odlišné fiskální politiky a vlastní koordinaci v emisní bance. Činnost skotské vlády se tudíž omezila na predikce, zprávy o možných alternativách a kritické zhodnocení současného stavu. To vedlo ke slabým místům ekonomického rámce a výkladu, neboť skotská vláda nemohla čerpat ze své činnosti.

Podobná je situace v otázkách sociálního zákonodárství. Skotská vláda produkuje velké množství sociální legislativy a opatření, ovšem další oblasti a např. důležitá otázka penzí je stále celounijní a vše je napojeno na schválený rozpočet britské vlády.

Otázky mezinárodních vztahů a bezpečnosti můžeme hodnotit v jasnějším duchu. Tyto oblasti nejsou v pravomocích skotské vlády. Ta nemá důvěryhodnou pozici a funkční postavení. Tato témata se ukázala jasnou slabinou nacionalistické rétoriky. V rámci britských ozbrojených složek nemá samostatná skotská pozice žádnou funkci. Nezávislost by byla krok do neznáma, instituce zde nejsou a důvěra v ně už vůbec ne. Stejná situace je i v oblasti mezinárodních vztahů. Konkrétní dopad to má vzhledem k nejdůležitějšímu tématu – vstupu do EU. Skotsko tím, že nemá své zastoupení v Radě Evropské unie, nemůže formálně vyjednávat s ostatními členskými zeměmi o možnosti bezproblémového vstupu (stejně i v jiných orgánech EU a se státy).

Kde existují instituce, tam je jistota, odpovědnost, fungování, a konkrétní výsledek. Tam, kde instituce nejsou, tam je nejistota, neodpovědnost, spekulace a pouze hodnocení. Činnost institucí vyvolává ohlas ve veřejnosti, ať už pozitivní, nebo negativní, přesto vždy umožňuje funkční správu věcí veřejných. Právě všudypřítomná nejistota a obavy z kroků do neznáma částečně pramení z neexistence institucí nebo jejich omezeného dosahu a fungování. Limity fungujících institucí a jejich absence v daných oblastech zapříčinily výsledek referenda 2014.

Jaký je ideální scénář nacionalistů do dalších let? Vedle konkrétních náplní institucí a rozhodnutí je zásadní rozvoj institucí do nových oblastí. Pro posílení skotské vlády a parlamentu je důležité ne pouze reagovat na situaci, ale více vyplňovat prostor. Vytvářet více skotsky orientovanou síť vládnutí. Zejména formálně získat další pravomoci a možnosti ovlivňovat rozhodnutí a přenášet odpovědnost, důvěru a fungování na skotskou úroveň.

V otázkách ekonomických se to částečně stane už přijetím výsledku Calmanovy komise, mnohem důležitější bude finální vývoj slíbeného balíku pravomocí Smithovou komisí. Tento balík, o kterém se jedná v rámci slibu unijních lídrů po referendu 2014, slibuje rozsáhlé pravomoci ve fiskálních oblastech, sociálním zákonodárství a dalších. Tyto prvky mohou mít velmi důležitý dopad na další institucionální rozvoj ve Skotsku a možnou nezávislost.

Důležitá oblast ekonomiky je na stole, situace ohledně mezinárodních vztahů a bezpečnosti je o poznání složitější, posilování pravomocí skotské vlády bude velmi složité. Eventuální posun, hlavně v otázce členství EU, by byl velmi přínosný, ale za stávajících okolností nepravděpodobný.

Institucionální vývoj ovšem potřebuje svoje nacionalistické zarámování. Tzn. dělat věci pro Skotsko, nejlépe - na jejich úrovni s maximálním využitím pravomocí a snahou posílit Skotsko pro další posun k nezávislosti. Instituce fungují tak, jak jsou prezentovány, další volební vítězství SNP a jejich trvající vláda je podmínkou na cestě k nezávislosti. Je nutné říci, že styl rámování SNP je tak úspěšný a nutný předpoklad pro další rozvoj.

Všemožné další okolnosti mohou celou situaci výrazně ovlivnit, jasným příkladem je propad cen ropy a obrovský nárůst skotského deficitu veřejných financí (zatím pro roky 2014-2016). To může mnoho obyvatel odradit od snahy odtrhnout se od unie.

První pokus o nezávislost skrze hlavní body diskuze ukázal dosah a omezení institucionálního vývoje ve Skotsku, který mohla SNP skrze své rámce využít. Institucionální vývoj je a bude ústředním motivem, který můžeme ve skotském prostředí a možné nezávislosti sledovat a popisovat. Společně s konkrétním vývojem a situací unijních stran a SNP dostaneme výchozí situaci pro další možné referendum. Finální rozhodnutí vždy bude učiněno „hlavou a srdcem“⁴³⁶ každého konkrétního skotského občana s vědomím historické odpovědnosti v prostředí fungujících veřejných institucí, které budou mít vliv na obecné i konkrétní utváření veřejného diskurzu.

⁴³⁶ Tento obrat použila při posledním zasedání Skotského parlamentu před referendem předsedkyně *Labour* Johann Lamontová, 21. 8. 2014.

Prameny a literatura

Tisk a internetové zdroje

Internetový portál *BBC News* a *BBC Scotland*

NatCen – *Scottish Social Attitudes*

Primární zdroje a dokumenty

Edinburská smlouva 2012

Lord Ashcroft, *Scottish Referendum Poll: CATI and Online Fieldwork* 18-19. 9. 2014

HM GOVERNMENT, *Scotland analysis: Borders and citizenship, Business and Microeconomics, Currency and monetary policy, Defence, Devolution and the Implication of Independence, Energy, EU and International Affairs, Financial services and banking, Fiscal policy and sustainability, Macroeconomics and fiscal policy, Science and Research Security, Sterling union, Work and pensions a závěrečná United Kingdom, united future: Conclusions of the Scotland analysis programme*, Londýn podzim 2013 až léto 2014.

Scottish Government, *Empowering Scotland*, 2013.

Scottish Government, *Servinng Scotland Better: Scotland and The United Kingdom in the 21st Century*

Scottish Government, *Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland*, Edinburgh 2013.

Zákony schválené parlamenty v Londýně a Edinburghu.

Sekundární literatura

BACHE, Ian, FLINDERS, Matthew, *Multi-Level Governance*, Oxford 2004.

BENFORD, Robert, SNOW, David, *Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assesment, Annual Review of Sociology 2000*, Vol. 26.

BROWN, Gordon, *My Scotland, Our Britain: A Future Worth Sharing*, Londýn 2014.

BULMER, Simon, BURCH, Martin, CARTER, Caitriona, HOGWOOD, Patricia, SCOTT, Andrew, *British Devolution and European Policy Makin: Transforming Britain into Multi-Level Governance*, Basingstoke 2002.

CAIRNEY, Paul, *The Scottish Political System Since Devolution: From New Politics to the New Scottish Government*, Exeter 2011.

CAIRNEY, Paul, MCGARVEY, Neil, *Scottish Politics: An Introduction*, Basingstoke 2008.

CAIRNEY, Paul, *Intergovernmental Relations in Scotland: What was the SNP effect?*, The British Journal of Politics and International Relations 2012.

CARMAN, Christopher, JOHNS, Robert, MITCHELL, James, *More Scottish than British: The 2011 Scottish Parliament Election*, Basingstoke 2014.

CLARKE, Harold, SANDERS, David, STEWART, Marianne a WHITLEY, Paul, *Performance Politics and British Voter*, Cambridge 2009.

CURTICE, John, SEYD, Ben, *Has devolution worked?*, Manchester 2009.

CURTICE, John, MCCRONE, David, MCEWEN, Nicola, MARSH, Michael a ORMSTON Rachel, *Revolution or Evolution: The 2007 Scottish Elections*, Edinburgh 2009.

DEVINE, T. M., *The Scottish Nation: A modern History*, Londýn 2012.

DOORBOS, Martin, *Global Forces and Restructuring: dynamics of State formation and Collapse*, Basingtone 2004.

ENDERLĚAITI, Henrik, ZÜRN, Michael, *Handbook on Multi-Level Governance*, Cheltenham 2010.

GERRRING, John, THACKER, STROM, C., *A Centripetal Theory of Democratic Governance*, Cambridge 2008.

GILL, Graeme, *The Nature and the Development of the Modern State*, Basingstoke 2003.

HASSAN, Gerry, *The Modern SNP from protest to power*, Edinburgh 2009.

HASSAN, Gerry, SHAW, Eric, *The Strange Death of Labour Scotland*, Edinburgh 2012.

HOOGHE, Liesbet, MARKS, Gary, *Multi-Level Governance and European Integration*, Oxford 2001.

INGLEHART, Ronald, *The Silent Revolution*, Princeton 1977.

JUDGE, David, *Political Institutions in the United Kingdom*, Oxford 2005.

KEATING, John, *The Government of Scotland 2nd Edition: Public Policy making after Devolution*, 2010 Edinburgh.

KEATING, John, JOHNS, Peter a MURKENS, Jo, *Scottish Independence: A Practical Guide*, Edinburgh 2002.

KEATING, Michael, *Rescaling the European State: The Making of Territory and the Rise of the Meso*, Oxford 2013.

- KIDD, Colin, *Union and Unionism, political thought in Scotland 1500-2000*, Cambridge 2008.
- MACCLEAN, Iain, GALLAGHER, Jim, LODGE, Guy, *Scotland's Choices: The Referendum and What Happened Afterwards*, Edinburgh 2013.
- MACWHIRTE, Iain, *Disunited Kingdom: How Westminster won a referendum but lost a Scotland*, Glasgow 2014.
- MARCH, James, OLSEN, Johan, *Rediscovering Institutions: The organizational basics of politics*, Cambridge 1990.
- MAYNARD, Jonathan, *A map of the field of ideological analysis*, *Journal of Political Ideologies* 2013, Vol. 18 n. 3.
- MCCRONE, Gavin, *Scottish Independence: Weighing up Economics*, Edinburgh 2014.
- MCCRONE, David, BECHHOFFER, Frank, *National Identity, Nationalism and Constitutional Change*, New York 2005.
- MITCHELL, James, *The Scottish Question*, Oxford 2014.
- MITCHELL, James, CARMAN, Christopher, JOHNS, Robert, *More Scottish than British: The 2011 Scottish Parliament Election*, Palgrave 2014.
- MOUFFE, Chantal, *On the Political*, New York 2005.
- MOUFFE, Chantal, *Agonistics: Thinking the World Politically*, New York 2013.
- OLSEN, Johan, *Europe in a search for political order*, Oxford 2007.
- OPELLO, Walter, ROROW, Stephan, *The National State and Global Order*, Boulder 2004.
- PITTOCK, Murray, *The road to Independence: Scotland in the Balance*, Londýn 2013.
- RICHARDS, David, SMITH, Martin, HAY, Colin, *Institutional crisis in 21st Century Britain*, New York 2014.
- REVEST, Didier, *Independence for Scotland: Theoretical and Practical reflections on the 2014 referendum and its possible outcomes*, Newcastle upon Tyne 2014.
- RHODES, Roderick A. W., BINDER, Sarah a další, *The Oxford Handbook of Political Institutions*, Oxford 2006.
- STEINMO, Sven, THLEN Kathleen, LONGSTRETH, Frank, *Structuring Politics: Historical Institutionalism in Comparative Analysis*, Cambridge 1998.

STOKER, Gerry, CHHOTRAY, Vasudha, *Governance Theory and Practice: A Cross Disciplinary Approach*, Basingstoke 2009.

TORRANCE, David, *The Battle for Britain and the Independence Referendum*, Londýn 2013.

TRENCH, Alan, *Devolution and power in the United Kingdom*, Manchester 2007.

WILSON, John, STAPLETON, Karyn, *Devolution and Identity*, Aldershot 2006.